UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

RAZVOJNO FINANCIRANJE EVROPSKE INVESTICIJSKE BANKE IN EVROPSKE BANKE ZA OBNOVO IN RAZVOJ

Ljubljana, september 2009 JANA KONŠTANTIN

IZJAVA

Študentka Jana Konštantin izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Marjana Senjurja, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 20. septembra, 2009 Podpis: _____

KAZALO

UVOD 1
1. MEDNARODNO SODELOVANJE IN MEDNARODNE INSTITUCIJE 4
1.1 Nastanek mednarodnega sodelovanja 4
1.2 Mednarodne institucije 6
1.2.1 Mednarodne banke za financiranje razvoja 7
2 EVROPSKI BANKI ZA FINANCIRANJE RAZVOJA – EVROPSKA INVESTICIJSKA BANKA IN EVROPSKA BANKA ZA OBNOVO IN RAZVOJ 10
2.1 Nastanek, cilji in članstvo 10
2.2 Kapital in način glasovanja 12
2.3 Organizacija institucij 13
2.4 Viri finančnih sredstev 16
2.5 Produkti 17
2.5.1 Splošni kriteriji za projektno financiranje 18
2.5.2 Kreditiranje 20
2.5.3 Tehnična pomoč 22
2.5.4 Izdajanje garancij 23
2.5.5 Lastniško financiranje oziroma tvegani kapital 24
3. PRISOTNOST FINANCIRANJA EVROPSKE INVESTICIJSKE BANKE IN EVROPSKE BANKE ZA OBNOVO IN RAZVOJ V SLOVENIJI TER V IZBRANIH EVROPSKIH DRŽAVAH 25
3.1 Evropska investicijska banka 25
3.1.1 Prisotnost EIB v Sloveniji ter v izbranih evropskih državah (Madžarska in Slovaška) v obdobju 1999-2008 25
3.1.2 Sektorska analiza prisotnosti EIB v Sloveniji in v izbranih evropskih državah (Madžarska in Slovaška) ter primerjava z EU v obdobju 1999-2008 29
3.1.3 BDP na prebivalca in znesek investicij EIB na prebivalca v Sloveniji in v izbranih evropskih državah (Irska, Italija, Madžarska, Nemčija in Slovaška) v obdobju 2004-2008 44
3.2 Evropska banka za obnovo in razvoj 46
3.2.1 Prisotnost EBRD v Sloveniji ter v izbranih evropskih državah (Madžarska in Slovaška) v obdobju 1999-2008 46
3.2.2 Sektorska analiza prisotnosti EBRD v Sloveniji in v izbranih evropskih državah (Madžarska in Slovaška) ter primerjava z vsemi državami prejemnicami sredstev s strani EBRD v obdobju 1999-2008 50
3.2.3 BDP na prebivalca in znesek investicij EBRD na prebivalca v Sloveniji ter v izbranih evropskih državah (Madžarska in Slovaška) v obdobju 2004-2008 64
4. POMEN FINANCIRANJA EVROPSKE INVESTICIJSKE BANKE IN EVROPSKE BANKE ZA OBNOVO IN RAZVOJ 66
4.1 Primerjava financiranja Evropske investicijske banke in Evropske banke za obnovo in razvoj s poslovnimi bankami 66
4.2 Pomembnost virov sredstev Evropske investicijske banke in Evropske banke za obnovo in razvoj zlasti v obdobju gospodarske krize 69
4.3 Odvisnost virov Evropske investicijske banke in Evropske banke za obnovo in razvoj glede na stanje na kapitalskih trgih v obdobju 2005-2009 76
SKLEP 79
LITERATURA IN VIRI 84

KAZALO TABEL

Tabela 1: Znesek investicij EIB v Sloveniji v obdobju 1999-2008 (v milijonih EUR) 27
Tabela 2: Znesek investicij EIB po izbranih evropskih državah v obdobju 1999-2008 (v milijonih EUR) ter relativno po posamezni državi glede na celoten znesek investicij danih s strani EIB državam članicam ter državam pristopnicam k EU 28
Tabela 3: Prikaz investicij EIB v Sloveniji v obdobju 1999-2008 (v milijonih EUR) 30
Tabela 4: Znesek investicij EIB v Sloveniji v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek investicij..... 32
Tabela 5: Znesek investicij EIB v državah EU v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek investicij 33
Tabela 6: Znesek investicij EIB na Madžarskem v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek investicij 41
Tabela 7: Znesek investicij EIB na Slovaškem v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek investicij 43
Tabela 8: BDP na prebivalca ter znesek investicij EIB na prebivalca v povprečju na leto po izbranih evropskih državah v obdobju 2004-2008 (v milijonih EUR) 45
Tabela 9: Znesek investicij EBRD v Sloveniji v obdobju 1999-2008 (v milijonih EUR) 48
Tabela 10: Znesek investicij EBRD po izbranih evropskih državah v obdobju 1999-2008 (v milijonih EUR) ter relativno po posamezni državi glede na celoten znesek investicij danih s strani EBRD 49
Tabela 11: Prikaz investicij EBRD v Sloveniji v obdobju 1999-2008 (v milijonih EUR) 51
Tabela 12: Znesek investicij EBRD v Sloveniji v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek investicij..... 53
Tabela 13: Znesek investicij EBRD v državah, kjer je prisotna, v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek investicij 54
Tabela 14: Znesek investicij EBRD na Madžarskem v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek..... 61
Tabela 15: Znesek investicij EBRD na Slovaškem v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek..... 63
Tabela 16: BDP na prebivalca ter znesek investicij EBRD na prebivalca v povprečju na leto po izbranih evropskih državah v obdobju 2004-2008 (v milijonih EUR) 65
Tabela 17: Zadolževanje EIB v obdobju 2005-2009 (v milijonih EUR) 77
Tabela 18: Zadolževanje EBRD v obdobju 2005-2009 (v milijonih EUR) 78

UVOD

Svet se danes sooča z eno največjih globalnih kriz, ki je prizadela ne samo finančni sektor, temveč tudi celotno svetovno gospodarstvo. Svet je tako rekoč v približno enem letu prešel iz stanja velike blaginje do stanja velike krize, katere vpliv je čutiti prav na vseh področjih. Dr. Aleksandar Kešeljević (2009, str. 12) je izpostavil: »Malokdo izmed vodilnih svetovnih ekonomistov se lahko pohvali s pravilno napovedjo sedanje gospodarsko-finančne krize.« Svet so prizadeli brezposelnost, nelikvidnost, finančne težave in propad podjetij ter nekdaj odličnih bank, padec cen naravnih dobrin, upad turizma, kar je vse imelo za posledico zmanjšanje gospodarske rasti večine držav. V veliko državah po vsem svetu prav država posreduje v privatnem sektorju, če se je znašel v težavah. Tako države postajajo lastnice bank in podjetij, kar se je v razvitem svetu še nedolgo časa nazaj zdelo popolnoma nepredstavljivo. Prav tako države subvencionirajo delovni čas, proizvodnjo, hrano in drugo. Dandanašnje je svet medsebojno zelo povezan in odvisen, dogajanje v enem delu sveta vpliva tudi na dogajanje v drugem delu sveta. Vendar pa to ni čisto samoumevno, saj še pred drugo svetovno vojno mednarodnega sodelovanja ni bilo prav veliko. Konec druge svetovne vojne sovpada z začetkom ustanavljanja mednarodnih institucij, prvi sta bili tako leta 1944 ustanovljeni instituciji Bretton Woods-a (t.i. brettonwoodski instituciji), in sicer Mednarodni denarni sklad (angl. *International Monetary Fund - IMF*) in Mednarodna banka za obnovo in razvoj (angl. *International Bank for Reconstruction and Development - IBRD*). Kot odgovor je bila leta 1958 ustanovljena Evropska investicijska banka (angl. *European Investment Bank - EIB*) ter leta 1991 še Evropska banka za obnovo in razvoj (angl. *European Bank for Reconstruction and development - EBRD*), ki imata zlasti velik pomen pri financiranju držav Evropske unije (angl. *European Union - EU*) oziroma držav od srednje Evrope do srednje Azije. Poleg navedenih je bilo ustanovljenih še veliko drugih bank na vseh celinah. Mednarodne banke za financiranje razvoja so bile ustanovljene predvsem z namenom spodbujanja razvojnih ciljev tako razvitejših kot manj razvitih gospodarstev. Na gospodarstva imajo s spodbujanjem infrastrukturnih in okoljskih projektov ter projektov s področja izobraževanja in zdravstva, financiranjem majhnih in srednje velikih podjetij (angl. *Small and Medium-sized Enterprises - SMEs*) in podobno izjemen vpliv. Prav tako pa s financiranjem ponujajo ogromne poslovne priložnosti različnim poslovnim subjektom, od njih samih pa je odvisno ali jih bodo izkoristili ali ne. V teh težkih razmerah je še posebej pomembno protikrizno delovanje mednarodnih bank za financiranje razvoja, zlasti Svetovne banke (angl. *World bank - WB*), Mednarodnega denarnega sklada, Evropske investicijske banke, Evropske banke za obnovo in razvoj ter drugih. Prav navedene štiri banke naj bi v letu 2009 za financiranje različnih projektov zagotovile okoli 350 milijard EUR sredstev. V današnji situaciji je izredno pomembna sposobnost mednarodnih bank za financiranje razvoja, da so kljub krizi na kapitalskih trgih sposobne pridobiti dovolj virov za financiranje različnih projektov. Vprašanje je ali so banke sposobne pridobiti dovolj sredstev za financiranje vseh

projektov ali pa gospodarska kriza kljub njihovi visoki bonitetni oceni (ki je običajno najvišja, in sicer AAA) vpliva tudi na zmanjšano možnost pridobitve kapitalskih virov.

Vendar pa ne samo pridobitev sredstev, ena izmed ključnih funkcij mednarodnih bank za financiranje razvoja je tudi njihova (učinkovita) razdelitev med različne projekte. Le-te morajo imeti razdelane kriterije, po katerih so posamezne države, podjetja in komercialne banke kot posredniki upravičene do prejema sredstev z njihove strani. Prav tako mora večina kreditojemalcev za prejem kredita zagotoviti primerna zavarovanja in izpolniti določene pogodbene zaveze. Njihovo financiranje je izrednega pomena še posebej v današnjem kriznem času. Medtem, ko se večina poslovnih bank nahaja v kreditnem krču in ne omogoča zadostnega kreditiranja gospodarstva, t.j. da je povpraševanje po kreditih večje od dejanske ponudbe bank, pomeni financiranje s strani mednarodnih bank dejansko spodbujanje gospodarske rasti in razvoja ter prispevanje k gospodarskemu okrevanju. Predmetne banke so dandanašnje redke, ki imajo na razpolago zadostno količino denarja za kreditiranje gospodarstva. Na primer EIB in EBRD imata zaradi svoje visoke bonitetne ocene komparativne prednosti v primerjavi s poslovnimi bankami, saj lahko na trgih kapitala pridobita več sredstev po nižji ceni. Njuna prednost financiranja v primerjavi s poslovnimi bankami je tudi ta, da jima ni potrebno plačevati davka na obresti in lahko zato ponudita kredite pod ugodnejšimi pogoji, saj obstaja med poslovnimi bankami bančna praksa, da se ta davek v obliki višje obrestne mere prevali na kreditojemalca. Zaradi morebitnega povečanja obsega kreditiranja v času gospodarske in finančne krize bi lahko nastalo tveganje pretiranega obsega kreditiranja, tudi slabih projektov. Kreditiralo bi se lahko podjetja, ki v celoti ne izpolnjujejo običajnih kriterijev dodeljevanja kreditov. S tem bi na primer EIB in EBRD prevzeli nase tudi več tveganj, tako tržnih, operativnih, kreditnih, valutnih, likvidnostnih in drugih. Vendar pa je pomembno, da se v kriznem času podpre tudi malo slabša podjetja oziroma projekte, kar bo med drugim pripomoglo k hitrejšemu gospodarskemu okrevanju. Kljub temu v EIB poudarjajo, da financirajo obetavne projekte, ki morajo biti seveda tudi dobičkonosni in čeprav je EIB organizacija, ki ni bila ustanovljena z namenom ustvarjanja dobička, morajo za nadaljnje investiranje prejeti zadovoljiv donos na sredstva, ki jih posojajo. Vprašanje je ali so mednarodne banke za financiranje razvoja svoje financiranje dejansko povečale, ohranile na isti ravni ali pa morebiti zmanjšale oziroma ali so sposobne glede na povpraševanje pridobiti dovolj sredstev.

V okviru magistrske naloge so postavljene naslednje hipoteze: (i) mednarodne banke za financiranje razvoja so za gospodarski razvoj države zaradi financiranja razvojnih projektov izrednega pomena, (ii) Slovenija je pri pridobivanju sredstev na prebivalca s strani EIB in EBRD uspešna - uspešnost je merjena v višini zneska investicij EIB/EBRD na prebivalca, (iii) viri sredstev EIB in EBRD so v primerjavi s poslovnimi bankami ugodnejši, (iv) obseg financiranja mednarodnih bank za financiranje razvoja je odvisen od stanja svetovnega gospodarstva, vendar pa je prav v kriznih časih financiranje izredno pomembno - glede na trenutno gospodarsko in finančno krizo se je obseg financiranja s strani EIB in EBRD

zmanjšal, pomembnost pa povečala in (v) pridobivanje virov sredstev mednarodnih bank za financiranje razvoja na kapitalskih trgih je odvisno od stanja svetovnega gospodarstva - glede na trenutno gospodarsko in finančno krizo sta EIB in EBRD pridobili manj sredstev, ki so tudi dražja.

Cilj raziskave bo potrditi ali zavrniti napisane hipoteze. Na podlagi pridobljenih podatkov in analiz oziroma dobljenih rezultatov bomo testirali zgoraj omenjene hipoteze ter jih bodisi potrdili bodisi zavrnili.

Metode raziskovanja bodo temeljile na preučevanju sekundarnih podatkov, torej podatkov, ki so že zbrani. Večino izbrane literature bodo tako predstavljali razni članki, znanstvena dela, učbeniki, statistični letopisi, letna poročila itd., literatura pa bo tako slovenska kot svetovna. Eden izmed korakov analize kvantitativnih podatkov je osnovna obdelava kvantitativnih podatkov, ki zajema metode razvrščanja in tabelaričnega ter grafičnega prikazovanja podatkov. S pomočjo tabel bo predstavljena prisotnost EIB in EBRD v posameznih državah v določenem obdobju, sektorska prisotnost ter podatki o BDP na prebivalca v različnih obdobjih za različne države ter znesek investicij EIB in EBRD na prebivalca.

V prvem poglavju bodo ugotovljeni razlogi za nastanek mednarodnega sodelovanja, nastanek mednarodnih institucij ter nastanek mednarodnih bank za financiranje razvoja.

V drugem poglavju bosta podrobneje predstavljeni ter analizirani EIB in EBRD, na katerih magistrsko delo tudi temelji, saj je bila njuna ustanovitev za Evropo izredno pomembna. Na ta način je Evropa dobila neke vrste hišni banki za financiranje evropskih razvojnih projektov, še posebej velja to za EIB. S tem so bili uresničeni mnogi razvojni projekti, predvsem na področjih konvergence in doseganja kohezije med evropskimi državami, izgradnje infrastrukture, varovanja okolja ter spodbujanja projektov malih in srednjih podjetij. Vsaka je bila ustanovljena takratnemu času primerno, EIB kot odgovor na brettonwoodska dvojčka, EBRD pa kot odgovor na zaton komunizma v srednji in vzhodni Evropi ter državah bivše Sovjetske zveze.

V tretjem poglavju bomo analizirali prisotnost financiranja EIB in EBRD v Sloveniji in v izbranih državah v različnih časovnih obdobjih ter ugotovili ali je njuno financiranje naraščalo, stagniralo ali pa padalo skozi določeno časovno obdobje. Pregledali bomo tudi na katerih sektorskih področjih sta EIB in EBRD po izbranih državah ter skozi določeno časovno obdobje najbolj prisotni oziroma ali se je sektorska prisotnost z gospodarskim razvojem v posamezni državi spreminjala ali ne (npr. na začetku bolj investicije v infrastrukturo, kasneje pa pridobitev globalnih kreditov). Države bodo glede sektorske strukture med seboj tudi primerjane. V zadnjem podpoglavju bomo preučevali bruto domači proizvod na prebivalca (angl. *BDP per capita*) posamezne države, merjenega s standardom kupne moči (angl. *purchasing power standard* - *PPS*) ter ugotovili ali višina BDP per capita vpliva na višino

sredstev s strani EIB in EBRD. Med seboj bomo med izbranimi državami primerjali tudi kazalec višina investicij EIB/EBRD na prebivalca, kar je pokazatelj, kako (ne)uspešna je Slovenija pri pridobivanju teh sredstev v primerjavi z izbranimi državami. Vseskozi bomo tudi primerjali, katera od obeh institucij je v Sloveniji po višini sredstev bolj prisotna.

V zadnjem, torej četrtem poglavju bomo preverili pomen financiranja EIB in EBRD ter v prvem podpoglavju ugotovili ali so pogoji financiranja EIB in EBRD v primerjavi s poslovnimi bankami bolj ugodni ali ne. V nadaljevanju bomo ugotovili, kako pomembna so sredstva EIB in EBRD zlasti v obdobju gospodarske krize, ko je bančni sektor v kreditnem krču. V zadnjem podpoglavju bomo preučili ali trenutna gospodarska in finančna kriza vplivata na pridobitev virov sredstev teh dveh bank na mednarodnih trgih kapitala ter ali se je njun obseg financiranja različnih projektov v času krize zmanjšal, povečal ali ostal enak.

1 MEDNARODNO SODELOVANJE IN MEDNARODNE INSTITUCIJE

Svet je dandanašnje vse bolj povezan in medsebojno odvisen, tako telekomunikacijsko kot transportno, gospodarsko itd. Gospodarski razvoj in z njim povezan dosežen življenjski standard posamezne države je vse bolj odvisen od uspehov, ki jih na različnih področjih posamezna država dosega zunaj svojih meja. Na mednarodnih trgih nastopa več udeležencev, in sicer države, centralne banke, poslovne banke, investicijske banke, različne mednarodne institucije, podjetja in drugi. Po Roberts (1999, str. 32) udeleženci pri delovanju na mednarodnih trgih zasledujejo različne cilje: zavarovanje valutne izpostavljenosti, prenos kupne moči iz ene v drugo državo, mednarodno investiranje ter špekulativno poslovanje. Vsak od navedenih udeležencev torej zasleduje nek svoj cilj, vsem pa je skupno delovanje zunaj meja svoje matične države oziroma delovanje v mednarodnem okolju. Med različnimi gospodarskimi subjekti, med podjetji, med številnimi mednarodnimi institucijami nastajajo gospodarske zveze in tokovi, ki so tako po vzrokih kot po posledicah podobni tistim znotraj ene same države oziroma gospodarstva. Ker pa potekajo zunaj državnih meja, jih s skupnim imenom imenujemo mednarodni odnosi oziroma mednarodno sodelovanje različnih subjektov (Kumar, 2001, str. 1-5).

1.1 Nastanek mednarodnega sodelovanja

Dandanašnje je mednarodno sodelovanje oz. sodelovanje med državami nekaj povsem utečenega in naravnega. Sistem prostega pretoka blaga, kapitala, človeških virov itd. je med precej državami zelo dobro razvit (npr. znotraj EU in ZDA). Vendar pa ni bilo vedno tako. Pred prvo svetovno vojno so države redko investirale ali posojale denarna sredstva drugim državam. Vendar pa je bilo po drugi strani veliko kolonij razvitih s pomočjo državnih monopolnih podjetij države kolonizatorke ali podjetij, kjer je vlada kolonizatorke imela finančne interese, npr. pri izkoriščanju naravnih virov države Kongo (takrat še belgijski) in ostalih afriških območij. Čeprav sodelovanje med centralnimi bankami držav pred letom 1914

ni bilo razvito, so si tiste centralne banke, ki so utrpele velike izgube zlata, včasih sposojale od drugih centralnih bank ali celo od tujih zakladnic. Prav tako je bilo v obdobju med prvo in drugo svetovno vojno ter med veliko depresijo leta 1930 med državami mednarodnega sodelovanja bore malo. V tem obdobju je sodelovanje med državami temeljilo predvsem na kreditiranju z namenom povojne obnove držav. Posamezne države so bile tako upnice kot dolžnice. Mednarodno sodelovanje se je vzpostavilo še na nekaterih drugih področjih, kot je izdajanje garancij za financiranje izvoza, odobravanje razvojnih kreditov, mednarodno sodelovanje na področju monetarne ekonomije ter mednarodno financiranje s strani privatnega sektorja. Vendar pa se je med veliko depresijo mednarodno sodelovanje na precej področjih povsem ustavilo ter se ponovno vzpostavilo šele po koncu druge svetovne vojne (Mikesell, 1966, str. 7-19). Struktura in obseg mednarodnega sodelovanja sta se drastično spremenili in povečali že med oziroma kmalu po drugi svetovni vojni. Namen vzpostavitve mednarodnega sodelovanja in mednarodnih institucij je bil prekinitev sovraštva med državami ter vzpostavitev učinkovitega sistema mednarodnih pravic in obveznosti, predvsem na področju gospodarstva oziroma gospodarskega sodelovanja. Izkušnje so pokazale, da imajo lahko velika gospodarska neravnovesja pomemben vpliv na politično delovanje. Nemčija je morala po prvi svetovni vojni plačati ogromne vojne odškodnine, kar je vodilo v visoko inflacijo, ki je povzročila velike socialne razlike ter nastanek fašističnega gibanja. Velika depresija leta 1930 je povzročila masovna odpuščanja ter visoko stopnjo brezposelnosti.

V prihodnji izogib podobnim problemov sta bili leta 1944 ustanovljeni mednarodni instituciji Bretton Woods-a, in sicer Mednarodni denarni sklad in Mednarodna banka za obnovo in razvoj. IMF je bil ustanovljen z namenom zagotavljanja kratkoročnega plačilnobilančnega financiranja držav članic in predstavlja neke vrste osrednjo mednarodno finančno institucijo, IBRD pa z namenom tako dolgoročnega financiranja obnove v drugi svetovni vojni uničenih evropskih gospodarstev kakor tudi z namenom dolgoročnega financiranja gospodarskega razvoja manj razvitih držav članic. IBRD skupaj s še štirimi mednarodnimi bankami za financiranje razvoja (Mednarodno razvojno združenje (angl. *International Development Association - IDA*), Mednarodna finančna korporacija (angl. *International Financial Coorporation - IFC*), Mednarodna agencija za zavarovanje investicij (angl. *Multilateral Investment Guarantee Agency - MIGA*) in Mednarodni center za razreševanje investicijskih sporov (angl. *International Centre for Settlement of Investment Disputes - ICSID*)) sestavlja skupino Svetovne banke, ki je najvplivnejša in najstarejša med vsemi bankami za financiranje razvoja s sedežem v Washingtonu in si dandanašnje prizadeva podpirati gospodarski in socialni razvoj držav v razvoju in držav v tranziciji, in sicer s kreditiranjem javnega in privatnega sektorja, z nudenjem tehnične pomoči, ima pa tudi vlogo katalizatorja za spodbujanje priliva privatnega kapitala v države v razvoju. V Evropi je bila leta 1947 ustanovljena Organizacija za evropsko gospodarsko sodelovanje (angl. *Organisation for European Economic Co-operation - OEEC*) z namenom povojne obnove Evrope in se je leta 1961 preimenovala v Organizacijo za ekonomsko sodelovanje in razvoj (angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development* - OECD). Leta 1957 je bila ustanovljena

Evropska gospodarska skupnost z namenom gospodarskega sodelovanja med Belgijo, Francijo, Nemčijo, Italijo, Luksemburgom in Nizozemsko in je leta 1993 postala eden izmed treh področij oziroma stebrov Evropske unije. Kot odgovor na ustanovitev IMF in IBRD je bila z Rimsko pogodbo leta 1958 ustanovljena EIB kot banka Evropske unije (t.i. hišna banka Evrope) za dolgoročno financiranje s sedežem v Luksemburgu. Cilj EIB je prispevati k integraciji, enakomernemu razvoju ter ekonomski in socialni koheziji držav članic EU. Namen opisanih institucij je bil vzpostaviti sodelovanje med državami na različnih področjih ter njihovo medsebojno pomoč in podporo. Za vsem tem pa je stalo prepričanje, da lahko edino gospodarska blaginja v vseh državah zagotovi svetovni mir (Bakker, 1996, str. 1-3). Od takrat pa vse do danes je bilo ustanovljenih še mnogo različnih mednarodnih institucij in organizacij, nekatere med njimi so predstavljene ter podrobneje opisane v naslednjih (pod)poglavjih. Ena izmed njih je tudi EBRD s sedežem v Londonu, ki je bila ustanovljena leta 1991. Z njeno ustanovitvijo je bil storjen eden izmed konkretnih korakov, s katerim so zlasti države EU v takratnem času zatona komunizma v srednji in vzhodni Evropi ter v državah bivše Sovjetske zveze želele podpreti proces gospodarskih reform v navedenih regijah. Mednarodno sodelovanje in mednarodne institucije imajo še vedno velik pomen, še posebej sta njihova vloga in vpliv vidna v današnjih časih gospodarske krize, ko mednarodne institucije ponujajo takšno in drugačno pomoč državam in podjetjem, ki jo potrebujejo. S povečanjem financiranja podjetij, bank, občin itd. pomagajo k blažitvi posledic gospodarske in finančne krize ter k hitrejšemu okrevanja gospodarstva.

1.2 Mednarodne institucije

Po Bakker (1996, str. 4) delovanje vseh mednarodnih institucij temelji na vsaj treh osnovnih načelih, in sicer: (i) težnja k prosti mednarodni trgovini in prostemu gibanju kapitala, (ii) nudenje pomoči državam pri ohranitvi monetarne in ekonomske stabilnosti, tako domače kot tuje ter (iii) države članice vseh institucij morajo upoštevati interese in politike drugih držav. Poleg naštetih nalog pa imajo mednarodne institucije za razvojno financiranje za eno glavnih nalog nudenje pomoči najrevnejšim državam.

Po Mrak (2002, str. 453) so mednarodne finančne institucije vse tiste, katerih lastnice oziroma članice so najmanj tri samostojne države ter je njihova osnovna dejavnost zagotavljanje finančne podpore vsem ali pa samo nekaterim državam članicam.

Sicer pa sta solidarnost in vzajemna pomoč med državami članicami ključni značilnosti mednarodnih finančnih institucij. Za učinkovito delovanje institucij je politična pripravljenost držav za sodelovanje v institucijah na osnovi vplačevanja v skupni sklad na dolgi rok pomembnejša kot sam znesek finančnih sredstev, katerega države prispevajo v ta skupni sklad. Institucije o svojem delovanju pripravljajo obširna poročila ter v njem podajajo tudi oceno svojega delovanja. V primeru kakršnih koli težav, v katere zaide institucija, samokritika ter transparentna objava dejanskega stanja vodi k prilagoditvam in popravkom

stanja in na ta način zaupanje držav članic institucije oziroma lastnikov ni omajano. Da lahko mednarodne institucije delujejo neodvisno, morajo imeti lasten vir dohodka. Večina mednarodnih institucij ustvarja dobiček, kar se mogoče zdi presenetljivo, glede na njihovo dobrodelno naravo, s katero se jih pogosto povezuje. Prav tako si je veliko institucij tekom svojega delovanja znatno povečalo kapital in rezerve, kar jim bo ne le omogočilo lažje delovanje v kriznih razmerah, ampak jim omogoča tudi boljšo pogajalsko pozicijo nasproti državam članicam. Institucije si vedno prizadevajo, da ko imajo zbrana sredstva za svoje delovanje s strani držav članic, ta sredstva tudi v celoti porabijo za financiranje različnih projektov. Vendar morajo paziti, da sredstva na projekte razdelijo v skladu s kriteriji ter da se kvaliteta projektov zaradi morebitno veliko zbranih sredstev ne poslabša (Bakker, 1996, str. 5).

Naslednji pomemben dejavnik, ki prispeva k uspehu mednarodnih institucij je način, kako se sprejemajo odločitve. Večina mednarodnih institucij ima pri sprejemanju odločitev takšne postopke, da je teža glasovanja oziroma enega glasu odvisna od gospodarske in finančne moči posamezne države. Bolj je država gospodarsko močna in napredna, več sredstev naj bi prispevala v skupen fond in večjo težo ima njen glas. Ker je volilni glas pogosto povezan z relativnim zneskom finančnega prispevka države, to pomeni, da imajo države, ki so gospodarsko najmočnejše in iz tega naslova prispevajo največ, tudi največjo težo svojega glasu. V praksi to deluje dobro za gospodarske velesile ter indirektno tudi za celotno svetovno skupnost. Če bi se odločitve sprejemale po načelu ena država en glas, bi to za države dolžnice pomenilo preveč možnosti vplivanja. Zaradi tega bi lahko nastalo tveganje pretiranega obsega kreditiranja, tudi slabih projektov. Na splošno so institucije, ki odločitve sprejemajo po načelu teže glasu, bolj uspešne in učinkovite od tistih, ki uporabljajo načelo ena država en glas. V praksi pa se je pokazalo, da se večina odločitev kljub temu poskuša doseči na osnovi skupnega dogovora in ne samo na osnovi teže glasu (Bakker, 1996, str. 6).

1.2.1 Mednarodne banke za financiranje razvoja

Osnovni namen mednarodnih bank za financiranje razvoja je zagotavljanje sredstev za financiranje gospodarskega razvoja držav članic. Finančna sredstva pridobijo tako z zadolževanjem na mednarodnih finančnih trgih kot v nekaterih primerih tudi z donacijami predvsem bogatejših držav članic. Z zbranimi sredstvi financirajo projekte in programe v gospodarsko šibkejših državah članicah. V prvih letih ali celo desetletjih svojega delovanja so v največji meri financirale projekte s področja infrastrukture, predvsem v sektorjih transporta in energetike ter projekte v sektorjih industrije in kmetijstva. Pozneje se je večina teh institucij usmerila v financiranje programov za zmanjševanje oziroma odpravljanje revščine. Pri financiranju projektov delujejo po načelu sofinanciranja, kar pomeni, da mora del potrebnih finančnih sredstev za izvedbo projekta zagotoviti država članica iz svojih lastnih sredstev, pri čemer ta delež ponavadi znaša okoli polovico. Na ta način zasledujejo enega izmed svojih temeljnih ciljev, in sicer financiranje samo tistih projektov, ki so za državo

prejemnico sredstev najbolj prioritetni. Financiranje projektov in programov s strani teh institucij predstavlja izredno pomemben vir poslovnih priložnosti ne samo za države prejemnice sredstev, temveč tudi za gospodarske subjekte iz vseh držav članic. V skladu s posebnimi pravili, ponavadi v obliki mednarodnih javnih razpisov, morajo biti izvedeni vsi nakupi blaga, opreme in storitev, ki so potrebni za izvedbo in dokončanje projekta. Na razpisih lahko sodelujejo le podjetja iz tistih držav članic mednarodnih institucij, ki projekte oziroma programe sofinancirajo (Mrak, 2002, str. 453).

Po Mrak (2002, str. 453-455) je mogoče mednarodne banke za financiranje razvoja glede na osnovne značilnosti in/ali njihovo finančno pomembnost razdeliti v naslednjih nekaj osnovnih skupin:

- Prva je Skupina Svetovne banke, ki je najstarejša ter tudi edina mednarodna institucija z resnično globalnim članstvom. Sestavlja jo naslednjih pet samostojnih pravnih oseb:
    - Mednarodna banka za obnovo in razvoj,
    - Mednarodno razvojno združenje,
    - Mednarodna finančna korporacija,
    - Mednarodna agencija za zavarovanje investicij in
    - Mednarodni center za razreševanje investicijskih sporov.
- Druga skupina so regionalne razvojne banke, ki se od ostalih mednarodnih bank za financiranje razvoja ločijo po dveh temeljnih skupnih značilnostih. Prva značilnost je, da vsaka izmed teh bank financira izključno projekte in programe v svoji regiji sveta, in sicer v državah Latinske Amerike, Afrike, Azije ter v vzhodnoevropskih državah v razvoju. Druga skupna značilnost je, da so lahko članice posamezne banke poleg držav v razvoju iz te regije tudi industrijske oziroma razvite države iz oziroma zunaj te regije. Sredstva posamezne banke pa lahko prejemajo le države v razvoju. Skupino regionalnih razvojnih bank sestavljajo naslednje štiri banke:
    - Medameriška razvojna banka,
    - Skupina Afriška razvojna banka[1],
    - Azijska razvojna banka in
    - Evropska banka za obnovo in razvoj.
- Tretjo in četrto skupino predstavljajo subregionalne banke in skladi, katerih skupna značilnost je njihov subregionalni značaj. Zaradi bistvene razlike v finančni moči so omenjene banke in skladi razdeljeni v dve skupini. Tretjo skupino sestavljajo finančno močne mednarodne banke za financiranje razvoja. Te so nastale in tudi delujejo v tesni povezavi z integracijskimi procesi v Evropi, namenjene pa so predvsem financiranju projektov in programov v državah članicah EU. To skupino sestavljajo:
    - Evropska investicijska banka, ki je največja med vsemi mednarodnimi bankami za financiranje razvoja,
    - Evropski investicijski sklad,

[1] Skupino Afriška razvojna banka sicer sestavljata Afriška razvojna banka in Afriški razvojni sklad.

    - Evropski razvojni sklad in
    - Razvojna banka Sveta Evrope.
- Četrto skupino sestavlja večje število subregionalnih bank in skladov, ki se nahajajo predvsem v Afriki, Latinski Ameriki in arabskem svetu. Članstvo v teh institucijah je omejeno na države v razvoju teh regij, zaradi česar je tudi finančni potencial teh institucij v večini primerov omejen. Nekaj primerov:
    - Centralnoameriška banka za gospodarsko integracijo,
    - Vzhodnoafriška razvojna banka,
    - Sklad OPEC za mednarodni razvoj,
    - Islamska razvojna banka in še mnoge druge.

Tako IBRD oz. Skupina Svetovne banke kot EIB in EBRD so bile ustanovljene predvsem z namenom spodbujanja razvojnih ciljev gospodarstev, tako razvitejših kot oziroma predvsem manj razvitih držav. Na gospodarstva imajo pomemben vpliv, saj s svojim financiranjem spodbujajo izvajanje okoljskih projektov, projektov s področja infrastrukture, kohezijo in konvergenco, spodbujajo investicije zasebnega sektorja, s financiranjem spodbujajo projekte majhnih in srednje velikih podjetij, nudijo tehnično pomoč itd. Z vsem navedenim bistveno pripomorejo k hitrejšemu gospodarskemu razvoju držav ter spodbujajo konvergenco med državami članicami. S financiranjem projektov pa mednarodne banke za financiranje razvoja ponujajo tudi poslovne priložnosti za različne poslovne subjekte ter tudi na ta način pripomorejo k gospodarskemu razvoju. Mednarodne banke za financiranje razvoja vsako leto financirajo različne projekte in programe, v letu 2009 naj bi ta številka dosegla rekordnih 400 milijard EUR. Ti projekti so izrednega pomena za samo državo prejemnico sredstev, prav tako pa njihova priprava in izvedba različnim poslovnim subjektom omogoča obilo poslovnih priložnosti. Pri tem velja pogoj, da morajo biti ti poslovni subjekti iz držav članic banke, ki projekt financira. Subjekti, ki se odločijo za sodelovanje na projektih, morajo seveda zelo dobro poznati sam projektni cikel ter podati konkurenčno ponudbo, če želijo kar se da najbolje izrabiti ponujene poslovne priložnosti. Pri teh projektih gre v večini primerov za pridobitev zelo velikega obsega posla, kar podjetjem zagotavlja prihodke ter zagotovljeno delo za določen, ponavadi daljši čas. Poleg tega obstaja še vrsta razlogov, da so poslovni subjekti v večini primerov močno zainteresirani za pridobitev poslov iz naslova financiranih projektov: (i) ker gre za projekte, ki so za državo prioritetnega značaja, to že samo po sebi zmanjšuje tveganje neplačila ter ostalih potencialnih problemov, (ii) ker gre za projekte, ki so (so)financirani s strani mednarodnih bank za financiranje razvoja, je zaradi njihove kredibilnosti skoraj v celoti odpravljeno tveganje neplačila v še tako tvegani državi ali regiji in (iii) ker gre za projekte, ki so običajno podrobno in celovito analizirani, pri njihovi pripravi je mednarodna banka za financiranje razvoja pogosto že sodelovala (npr. v obliki zagotavljanja tehnične pomoči), kar vse zmanjšuje tveganje neuspešne realizacije samega projekta (Mrak, 2002, str. 506-507).

2 EVROPSKI BANKI ZA FINANCIRANJE RAZVOJA – EVROPSKA INVESTICIJSKA BANKA IN EVROPSKA BANKA ZA OBNOVO IN RAZVOJ

2.1 Nastanek, cilji in članstvo

EIB

Ustanovljena je bila z Rimsko pogodbo leta 1958 kot banka EU za dolgoročno financiranje s sedežem v Luksemburgu, s ciljem prispevati k integraciji, enakomernemu razvoju ter ekonomski in socialni koheziji članic EU (Mrak, 2002, str. 496). Delovanje banke določa statut banke, ki je oblikovan kot protokol št. 10, ki je priloga pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (Predgovor statuta Evropske investicijske banke, 2007, str. 7), kar ima za posledico, da se ga lahko spremeni samo ob soglasju vseh članic EU v skladu z njihovimi ustavnimi določili. Za svoje delovanje EIB pridobiva bistven del sredstev na trgu kapitala, katera potem posreduje pod ugodnimi pogoji projektom, ki izpolnjujejo cilje, h katerim stremi politika EU, pri čemer svoje aktivnosti stalno prilagaja razvoju ciljev v politiki EU. Iz tega izhaja operativna strategija banke, ki je opredeljena kot financiranje donosnih kapitalskih projektov, ki zasledujejo cilje EU in pridobivanje sredstev na trgu kapitala za financiranje teh projektov. Pri tem uživa lastno pravno osebnost in finančno avtonomnost v okviru EU ter deluje v skladu s strogo bančno prakso in v tesnem sodelovanju s širšo bančno skupnostjo, v primeru pridobivanja sredstev na trgu kapitala kot tudi pri financiranju kapitalskih projektov (About the EIB, 2009). EIB naj bi tako s svojim delovanjem zagotovila, da bi vse regije v Evropi uživale prednosti, ki jih prinaša skupen trg EU (Bakker, 1996, str. 157).

EIB uživa poseben pravni status, saj so njena sredstva, prihodki in drugo premoženje oproščeni vseh neposrednih davkov, kar prinaša maksimalne koristi iz naslova njenega delovanja (Bakker, 1996, str. 158). Tudi dejavnosti banke in njenih organov, ki se izvajajo v skladu z njenim statutom, niso predmet kakršnih koli prometnih davkov.

Banka je članica EIB Skupine, v katero spada še Evropski investicijski sklad (angl. *European Investment Fund – EIF*), ki je bil ustanovljen 25. maja 1994. EIB je v lasti držav članic EU, EIF pa ima več lastnikov, med katerimi je EIB večinski lastnik s 66 % lastniškim deležem, medtem ko ima Evropska komisija 25 % ter ostale evropske finančne institucije 9 % lastniški delež. Osnovno področje sodelovanja med EIB in EIF predstavlja podpora majhnim in srednje velikim podjetjem, saj njun odnos spodbuja produktivno dopolnjevanje znanj pri podpiranju le-teh. Medtem, ko se EIB osredotoča na podeljevanje dolgoročnih kreditov pri financiranju velikih kapitalskih investicijskih projektov ter na spodbujanje majhnih in srednje velikih podjetij preko srednjih in dolgoročnih kreditnih linij posrednikom v bančnem sektorju in tveganega kapitala pri aktivnostih na področju držav v okviru Sredstev za evro-sredozemsko investiranje in sodelovanje (angl. *Facility for Euro-Mediterranean Investment and Partnership - FEMIP*) in držav, ki sodelujejo z EIB, iz območja Afrike, Karibskega otočja in

Pacifika (angl. *African, Caribbean and Pacific Group of States - ACP*), se po drugi strani EIF osredotoča na investicije v inovativna majhna in srednje velika podjetja v EU in na področje razširitve s pomočjo skladov tveganega kapitala ter preko izdajanja garancij za majhna in srednje velika podjetja s pomočjo lastnih sredstev ali iz sredstev proračuna EU (EIB Group, 2009).

V okviru EU sledi EIB pri svojih aktivnostih kreditiranja naslednjim šestim glavnim ciljem, ki so opredeljeni v njenem poslovnem načrtu, imenovanem Podjetniški načrt delovanja (angl. *Corporate Operational Plan - COP*), ki so: (i) kohezija in konvergenca, (ii) pomoč majhnim in srednje velikim podjetjem, (iii) okoljska trajnost, (iv) implementacija Pobude Inovacija 2010 (angl. *Innovation 2010 Initiative - i2i)*, (v) razvoj Trans-evropske mreže (angl. *Trans european network – TEN*) za promet in energijo in (vi) trajna, konkurenčna in varna energija (EIB - Strategy, 2009).

Izven EU je kreditiranje EIB odvisno od zunanjega sodelovanja EU in njene razvojne politike. EU pri tem določa naslednja geografska področja sodelovanja, in sicer: (i) predpridružitveno področje (države pristopnice in države potencialne pristopnice v razširitvenem področju EU), (ii) Evropska soseščina (t.i. Sredozemska soseščina, Rusija in t.i. Vzhodne sosede), (iii) države v razvoju (tj. področje Afrike, Pacifika in Karibskega otočja, Južnoafriške republike), ter (iv) ekonomsko sodelovanje, ki zajema področje Azije in Latinske Amerike, pri čemer se kreditiranje na teh področjih osredotoča na kreditiranje razvoja zasebnega sektorja, razvoja infrastrukture, zanesljivost oskrbe z energijo in trajnost okolja (EIB - Strategy, 2009).

EBRD

Ustanovljena je bila leta 1991 ob zatonu komunizma v srednji in vzhodni Evropi, saj so države s tega področja potrebovale svež kapital za spodbujanje novega zasebnega sektorja v demokratičnem okolju. Večina vzhodnoevropskih držav je namreč ob izbruhu hladne vojne izstopila iz obeh brettonwoodskih finančnih institucij, kar je posledično pomenilo, da so bile te države več desetletij izolirane od institucionalnih oblik mednarodnega finančnega sodelovanja. Ustanovitev EBRD je bila tako eden konkretnih korakov, s katerim so zlasti države EU želele podpreti proces gospodarskih reform v tej regiji. Ustanovitev so zagovarjale z naslednjimi argumenti: (i) da se bo lahko takšna banka poglobljeno posvetila specifičnim problemom v regiji, (ii) da bi bilo zaradi članstva vseh pomembnejših industrijsko razvitih držav možno plasirati znatno več finančnih sredstev, in (iii) da bodo same prevzele največji del finančnega bremena pri financiranju teh držav (Mrak, 2002, str. 486-487). Danes EBRD uporablja inštrumente investiranja za pomoč pri vzpostavljanju tržnih gospodarstev in demokracije v državah od srednje Evrope do srednje Azije (About the EBRD – Background, 2009).

EBRD s sedežem v Londonu je največji posamezni investitor v regiji, ki s svojo prisotnostjo prispeva k ostalim tujim neposrednim investicijam poleg lastnega financiranja v državah, kjer

je banka aktivna. Je v lasti 61 držav, Evropske Skupnosti in EIB, kar jo razlikuje od ostalih regionalnih razvojnih bank. Navkljub temu, da so njeni lastniki iz javnega sektorja, predstavlja večino investicij banke financiranje zasebnih podjetij, ponavadi skupaj s komercialnimi partnerji. Financira projekte za banke, industrijo in podjetja ter investira tako v nova podjetja, kakor tudi v obstoječa podjetja. Hkrati sodeluje tudi s podjetji v javni lasti, nudi pomoč pri privatizaciji, pri prestrukturiranju podjetij v državni lasti in pri izboljšanju storitev na nivoju občin, saj pri tem izkorišča svoja tesna sodelovanja z vladami v regiji, z namenom spodbujanja politike, da izboljša posamezna ekonomska okolja (About the EBRD – Background, 2009).

Po Bakker (1996, str. 84) mandat, podeljen EBRD določa, da sme delovati samo v državah, ki stremijo k vzpostavitvi demokratičnih načel, načel pluralizma in tržnega gospodarstva, s čimer se, glede na dejstvo, da ima to politično usmerjenost zapisano tudi v svojih ustanovitvenih dokumentih, razlikuje od ostalih primerljivih finančnih institucij. V le-teh je tudi opredeljeno, da posebej spodbuja okoljsko primeren in trajnostni razvoj v državah članicah (Mrak, 2002, stran 488). V kolikor bi država vpeljevala politiko, ki nasprotuje njenim načelom delovanja, se lahko takšni državi članici omeji dostop do sredstev, ki jih EBRD ponuja.

Vsaka investicija EBRD mora slediti naslednjim ciljem: (i) pomoč državam približati se polnemu tržnemu gospodarstvu, tj. tranzicijski učinek, (ii) prevzem tveganja zasebnih investitorjev, ki se jih s tem ne izloči in (iii) vzpostavitev zdravih bančnih načel.

Banka ima status pravne osebe, pri čemer je vsaka članica zavezana, da zagotovi, da banka pri delovanju na ozemlju zadevne članice uživa poseben davčni status, kar pomeni, da je v okviru dejavnosti banke vse njeno premoženje, lastnina in dohodek izvzeto iz vseh neposrednih davkov.

2.2 Kapital in način glasovanja

EIB

Vsaka izmed trenutno 27-ih držav članic EU je delničar banke. Delež posamezne države članice v kapitalu banke se določi glede na njeno ekonomsko težo v EU (izraženo z BDP) v času pristopa. Zaradi razširitve EU na Bolgarijo in Romunijo 1. januarja 2007 so se v skladu z določbami statuta EIB spremenili kapitalski deleži in upravljanje banke.

Po členu 18(5) statuta banke smejo terjatve banke za dane kredite in jamstva znašati največ 250 % njenega kapitala. Skupni vpisani kapital banke znaša okoli 232 milijarde EUR, tako da razpolaga z ustrezno bazo za izpolnjevanje svojih ciljev, pri čemer je Slovenija vpisala slabih 398 milijonov EUR in od tega vplačala slabih 20 milijonov EUR.

EIB lahko prosto razpolaga s tistim delom svojega kapitala, ki je vplačan v zlatu ali v konvertibilni valuti ter z devizami, izposojenimi na trgih zunaj EU. Države članice so zavezane dati dolžnikom banke na razpolago devize, potrebne za vračilo glavnice in obresti za kredite ter provizije za jamstva, ki jih je banka odobrila za izvedbo projektov na njihovem ozemlju.

EBRD
Osnovni kapital banke je zagotovljen s strani članic. Glasovalne pravice so določene v sorazmerju s številom delnic, ki izhajajo iz vplačanega kapitala. Glede na udeležbo v kapitalu imajo večino pri odločanju v banki skupaj z EIB države EU (Mrak, 2002, str. 489). Slovenija je vplačala v kapital banke 11 milijonov EUR.

Osnovni kapital banke znaša 20 milijard EUR in je razdeljen na 1 milijon delnic po nominalni vrednosti 10.000,00 EUR vsaka, pri čemer naj bi vsaka članica imela vsaj 100 delnic. Delnic se ne sme zastavljati ali obremenjevati na noben način. Odgovornost članic je omejena na nevplačani del kapitala in tako nobena članica ne odgovarja za obveznosti banke iz naslova članstva.

2.3 Organizacija institucij

EIB
Svoje delovanje financira z zadolževanjem na trgu kapitala, raje kot s črpanjem sredstev iz proračuna EU. Banka uživa samostojnost pri odločanju glede delovanja v okviru institucionalnega sistema EU, kar se odraža v njenem sistemu upravljanja in strukturi nadzora delovanja in s tem omogoča odločanje o kreditiranju zgolj na podlagi meril projekta ter prilaganja kreditiranja v skladu z najboljšimi priložnostmi, ki jih finančni trg ponuja (Organisation structure at the EIB, 2009).

Banka se z vsako državo članico sporazumeva prek organa, ki ga določi zadevna država članica EU. Pri finančnem poslovanju banka uporablja storitve emisijske banke zadevne države članice ali drugih finančnih institucij, ki jih potrdi ta država. Banka sodeluje z vsemi mednarodnimi organizacijami, ki delujejo na podobnih področjih in navezuje koristne stike za sodelovanje z bančnimi in finančnimi institucijami v državah, kamor širi svoje poslovanje.

Posamezni oddelki banke: (i) ocenjujejo in financirajo projekte, (ii) pridobivajo sredstva na trgu kapitala in upravljajo zakladništvo banke, (iii) ocenjujejo in obvladujejo tveganja v zvezi s posameznimi delovanji EIB in (iv) izvršujejo potrebne ekonomske in finančne študije ozadij posameznih delovanj banke. Delujoč v multidisciplinarnih ekipah, posamezni oddelki potem pripravijo in izvršijo odločitev uprave banke (EIB - Organisation structure at the EIB, 2009).

V skladu s členom 8 statuta banke, banko vodijo in upravljajo svet guvernerjev, svet direktorjev in upravni odbor.

Svet guvernerjev sestavljajo ministri – običajno ministri, pristojni za finance, ki jih imenuje vsaka od 27-ih držav članic. Med drugim tako svet guvernerjev določa smernice kreditne politike, zlasti glede ciljev, ki si jih bo banka zastavila pri postopnem uresničevanju skupnega trga, potrjuje zaključne račune in bilanco stanja ter odloča o sodelovanju banke pri financiranju zunaj EU in povečanju njenega kapitala. Imenuje tudi člane sveta direktorjev, upravnega odbora in revizijskega odbora.

Svet direktorjev ima izključno pristojnost za odločanje o kreditih, garancijah in zadolževanju. Nadzoruje pravilnost vodenja banke in zagotavlja, da je poslovodenje banke skladno z določbami Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti in statuta ter s splošnimi usmeritvami, ki jih sprejmejo guvernerji. V skladu s statutom banke je predsednik banke hkrati tudi predsedujoči svetu direktorjev.

Člane sveta direktorjev imenuje svet guvernerjev na predlog držav članic za 5 let z možnostjo ponovnega imenovanja. Odgovorni so izključno banki. V svetu direktorjev je 28 direktorjev. Vsaka država članica imenuje po enega direktorja, enega pa Evropska komisija. Direktorji imajo 18 namestnikov, kar pomeni, da si nekatere položaje deli več držav (Slovenija v medsebojnem soglasju z Bolgarijo, Ciprom, Češko, Madžarsko, Malto, Poljsko in Slovaško predlaga 3 namestnike), pri čemer so imenovani s strani sveta guvernerjev za obdobje 5 let, z možnostjo ponovnega imenovanja. Če svet direktorjev potrebuje širše strokovno znanje na določenih področjih, lahko povabi do 6 strokovnjakov (3 direktorje in 3 namestnike), ki se kot svetovalci brez glasovalnih pravic udeležujejo njegovih sestankov. Namestniki direktorjev se lahko udeležujejo sestankov sveta direktorjev, s tem da nimajo pravice glasovanja, razen kadar nadomeščajo direktorja ali več direktorjev oziroma kadar so bili za ta namen pooblaščeni v skladu s poslovnikom banke.

Ob koncu proračunskega leta mora svet direktorjev svetu guvernerjev predložiti poročilo in ga po njegovi odobritvi objaviti. Če letno poročilo ni odobreno, svet direktorjev odstopi.

Vsak direktor ima v svetu direktorjev en glas. Razen če statut banke ne določa drugače, svet direktorjev odloča z najmanj tretjinsko večino članov s pravico glasovanja, ki morajo predstavljati vsaj 50 % vpisanega kapitala. Kakšna sklepčnost je potrebna za veljavnost posameznih odločitev sveta direktorjev, je opredeljeno v poslovniku banke.

Upravni odbor je stalni kolektivni izvršilni organ banke. Sestavlja ga 9 članov, in sicer predsednik in 8 podpredsednikov, ki jih za dobo 6 let imenuje svet guvernerjev na predlog sveta direktorjev, z možnostjo ponovnega imenovanja. Pod vodstvom predsednika EIB in pod nadzorom sveta direktorjev skrbi za tekoče vodenje banke, pripravlja sklepe za svet

direktorjev, zlasti glede najemanja ter odobravanja kreditov in jamstev in skrbi za njihovo izvajanje. Sestanke upravnega odbora vodi predsednik banke. Člani upravnega odbora so odgovorni izključno banki in so pri opravljanju svojih nalog popolnoma neodvisni.

Revizijski odbor je neodvisen organ, ki je neposredno odgovoren svetu guvernerjev. Preverja pravilnost poslovanja banke in vodenja poslovnih knjig. Ko svet direktorjev potrdi računovodske izkaze, revizijski odbor o njih poda svoje mnenje. Poročila o delu revizijskega odbora v preteklem letu se pošljejo svetu guvernerjev skupaj z letnim poročilom sveta direktorjev. Revizijski odbor sestavljajo trije člani in trije opazovalci, ki jih imenuje svet guvernerjev za tri leta (EIB – Governance, 2009).

EBRD
Banka ima svet guvernerjev, svet direktorjev, predsednika, enega ali več podpredsednikov in druge funkcionarje in osebje.

Moč odločanja v EBRD leži na svetu guvernerjev, v katerega vsaka članica določi svojega guvernerja, ponavadi svojega ministra, pristojnega za področje financ. Svet guvernerjev v večini primerov svoje odločanje prenese na svet direktorjev (Bakker, 1996, str. 83), ki je potem zadolžen za strateške usmeritve delovanja banke. Svet guvernerjev izmed svojih članov izvoli predsednika, ki je potem zakoniti zastopnik banke in pod vodstvom sveta direktorjev nato upravlja banko (EBRD - management and organisational structure, 2009).

Vsaka članica je zastopana v svetu guvernerjev in imenuje enega guvernerja ter njegovega namestnika. Noben namestnik ne sme glasovati, razen v odsotnosti svojega nadrejenega. Na vsakoletnemu zasedanju izvoli svet enega izmed guvernerjev za predsedujočega, ki opravlja to dolžnost do izvolitve naslednjega predsedujočega.

Svet guvernerjev, ki se sestaja vsaj enkrat letno, je izključno pooblaščen, da: (i) sprejme nove članice in določi pogoje za njihov sprejem, (ii) poveča ali zmanjša odobreni delniški kapital banke, (iii) suspendira članico, (iv) odloča o pritožbah, ki izvirajo iz razlage ali uporabe ustanovitvene pogodbe banke, ki jih poda svet direktorjev, (v) sklepa splošne sporazume o sodelovanju z drugimi mednarodnimi organizacijami, (vi) voli svet direktorjev in predsednika banke, (vii) določa nadomestilo za direktorje in namestnike direktorjev ter plače in druge pogoje iz pogodbe o storitvah predsednika, (viii) po obravnavi poročila revizorjev potrdi splošno bilanco in izkaz uspeha banke, (ix) določa rezerve ter razpored in delitev čistega dobička banke, (x) spremeni ustanovitveno pogodbe banke, (xi) odloča o prenehanju banke in delitvi njenega premoženja in (xii) izvršuje druga pooblastila, določena v ustanovitveni pogodbi banke.

Svet direktorjev sestavlja 23 članov, ki niso člani sveta guvernerjev, pri čemer lahko svet guvernerjev poveča ali zmanjša število oziroma revidira sestavo sveta direktorjev, da bi

upošteval spremembe glede števila članic banke, in sicer s pozitivnim glasovanjem najmanj dveh tretjin guvernerjev, ki predstavljajo najmanj tri četrtine vseh glasovalnih pravic članic. Vsak direktor je imenovan za dobo 3 let z možnostjo ponovne izvolitve, pri čemer vsak direktor imenuje namestnika z vsemi pooblastili, da nastopa in glasuje v njegovem imenu, kadar sam ni navzoč.

Svet direktorjev je zadolžen, da vsaj enkrat letno preveri delovanje banke in strategijo kreditiranja v vsaki državi prejemnici z vidika izpolnjevanja ciljev in funkcije banke in je tako pooblaščen, da: (i) pripravlja delo za svet guvernerjev, (ii) v skladu s splošnimi smernicami sveta guvernerjev določa politiko in odloča v zvezi s krediti, jamstvi, naložbami v delniški kapital, zadolževanjem banke, zagotavljanjem tehnične pomoči in drugimi posli banke, (iii) predlaga revidirane izkaze za vsako finančno leto, da jih odobri svet guvernerjev na vsakem letnem zasedanju in (iv) potrjuje proračun banke.

Banka ima predsednika, ki je zakoniti zastopnik banke in je izvoljen za dobo 4 let z možnostjo ponovne izvolitve s strani sveta guvernerjev, in sicer z večino glasov vseh guvernerjev, ki predstavljajo najmanj večino vseh glasovalnih pravic članic. Lahko se udeležuje zasedanj sveta guvernerjev in predseduje zasedanjem sveta direktorjev, pri čemer pri slednjem predsednik ne glasuje, razen če bi bil njegov glas odločilen v primeru enakega števila glasov (Mrak, 2002, str. 490). Predsednik vodi tekoče poslovanje banke na podlagi smernic sveta direktorjev. Banka ima tudi enega ali več podpredsednikov, ki ga imenuje svet direktorjev na priporočilo predsednika. Podpredsednik se lahko udeležuje zasedanj sveta direktorjev, vendar nima pri teh zasedanjih glasovalne pravice, razen kadar gre za odločilen glas, ko v primeru odsotnosti ali nezmožnosti odločanja s strani predsednika nastopa namesto predsednika.

2.4 Viri finančnih sredstev

EIB

Aktivnosti na področju kreditiranja EIB se večinoma financirajo z izdajo obveznic na mednarodnih trgih kapitala. Revidiran letni program pridobivanja sredstev za leto 2009 znaša do 80 milijard EUR. Dolžniške produkte EIB kupujejo povsod po svetu tako institucionalni vlagatelji, kakor tudi majhni vlagatelji. Zahvaljujoč lastništvu banke s strani držav članic EU predstavljajo obveznice EIB izpostavljenost najvišje kakovosti in razpršenosti razreda kot države (Overview of EIB, 2009).

Obveznice EIB so bile vedno ocenjene z najvišjo bonitetno oceno AAA in 0% tehtanim tveganjem v skladu s standardnim pristopom pod Baslom II in to kljub dejstvu, da banka posluje na podlagi razmerja 2,5:1 med odobrenimi krediti na eni strani in kapitalom in rezervami na drugi strani (Mrak, 2002, str. 498).

Kot določa člen 6 statuta banke, lahko na predlog sveta direktorjev svet guvernerjev s kvalificirano večino sklene, da države članice EU odobrijo banki posebne kredite z obrestmi, če in kolikor potrebuje take kredite za financiranje določenih projektov in če svet direktorjev dokaže, da si banka ne more pridobiti potrebnih sredstev pod ustreznimi pogoji na trgu kapitala, ob upoštevanju narave in namena projektov, ki se financirajo. Znesek posebnih kreditov ne sme presegati 400 milijonov EUR v celoti ali 100 milijonov EUR na leto.

EBRD
Z vpisanim osnovnim kapitalom v skupni višini 20 milijard EUR (5 milijard EUR vplačanega in 15 milijard EUR kapital na poziv) ima EBRD trdno kapitalsko osnovo. Moč kapitala banke in njene preudarne operativne in finančne politike (razmerje 1:1 med višino odobrenih kreditov na eni strani in kapitalom in rezervami na drugi strani) (Bakker, 1996, str. 85) se odraža v bonitetnih ocenah banke, ki znašajo AAA pri Standard & Poor's, Aaa pri Moody's in AAA pri Fitch (EBRD - Investor information, 2009).

Banka financira projekte in potrebe lastnega delovanja z zadolževanjem na mednarodnih trgih kapitala. Banka ne uporablja neposredno delničarskega kapitala za financiranje projektov. Namesto tega zgoraj omenjene bonitetne ocene posameznih bonitetnih agencij omogočajo zadolževanje na mednarodnih trgih kapitala z izdajo obveznic in ostalih dolžniških instrumentov po visoko stroškovno učinkovitih tržnih cenah. Pridobivanje sredstev po konkurenčnih pogojih banki omogoča prilagoditev strukture kreditov na način, ki najbolj izpolnjuje zahteve strank v državah, kjer banka deluje. Dolžniške vrednostne papirje EBRD kupujejo investitorji, kot so centralne banke, pokojninski skladi, zavarovalnice in skladi po vsem svetu.

Med t.i. redne kapitalske vire banke spada osnovni kapital, sredstva, pridobljena na mednarodnih trgih kapitala, sredstva, pridobljena iz naslova svojih dejavnosti ter ostala pridobljena sredstva. Redni kapitalski viri naj bi se uporabljali za redno poslovanje banke. Banka razpolaga tudi s t.i. posebnim skladom, ki je namenjen za posebne projekte, pri čemer morajo biti ta sredstva vodena ločeno od rednih kapitalskih virov, ne glede na to, da se lahko obe vrsti sredstev uporabi pri financiranju istega projekta. Vsak posebni sklad vključuje: (i) sredstva, ki jih sprejme banka za vključitev v kakšen posebni sklad in (ii) sredstva, pridobljena iz naslova delovanja posameznih posebnih skladov.

2.5 Produkti

EIB
Banka ponuja naslednje štiri glavne storitve svojim komitentom: (i) krediti, ki so dani kapitalsko donosnim ter uporabnim programom in projektom v javnem in zasebnem sektorju, pri čemer komitente predstavljajo velika podjetja, občine in manjša in srednje velika podjetja, (ii) tehnična pomoč, ki je zagotovljena s strani strokovne ekipe ekonomistov, inženirjev in

specialistov za posamezne sektorje, ki na ta način dopolnjujejo financiranje banke, (iii) garancije, ki se ponujajo širokemu krogu komitentov, npr. bankam, podjetjem, ki ponujajo storitev finančnega zakupa (leasing), zavarovalnicam, vzajemno garancijskim skladom, podjetjem, ustanovljenim za posebne namene in drugim ter (iv) financiranje tveganega kapitala (EIB - Products and Services, 2009).

EBRD
Banka zagotavlja naslednje storitve: (i) kreditiranje in lastniško financiranje, (ii) izdajanje garancij, (iii) leasing storitve in (iv) financiranje trgovine. Banka preko svojih podpornih programov financira tudi strokovni razvoj (EBRD – apply for financing, 2009).

2.5.1 Splošni kriteriji za projektno financiranje

EIB
Države članice EU so popolnoma primerne za financiranje projektov s strani EIB, brez vnaprej določenih geografskih in sektorskih kvot. V EU morajo financirani projekti prispevati k vsaj enemu izmed naslednjih ciljev: (i) h krepitvi ekonomske in socialne kohezije, kar pomeni spodbujanje naložb v vseh gospodarskih sektorjih z namenom pospeševanja gospodarskega napredka regij z omejenimi možnostmi, (ii) k spodbujanju naložb, ki prispevajo k razvoju na znanju in inovativnosti temelječe družbe, (iii) k izboljšanju infrastrukture in storitev v zdravstvu in izobraževanju, ki sta ključna za oblikovanje človeškega kapitala, (iv) k razvoju omrežij prometne, telekomunikacijske in energetske infrastrukture, pomembne za EU, (v) k ohranitvi okolja in izboljšanju kakovosti življenja, (vi) k zagotovitvi zanesljive energetske oskrbe in racionalne rabe energije, (vii) k izkoriščanju domačih energetskih virov, vključno z obnovljivimi in k razpršitvi uvoza (EIB - Topics, 2009).

V državah pristopnicah in partnerskih državah banka sodeluje pri uresničevanju politik EU na področju razvojne pomoči in sodelovanja, in sicer:

- v državah pristopnicah in potencialnih državah pristopnicah v jugovzhodni Evropi, kjer prispeva k ciljem Pakta stabilnosti tako, da kredite usmerja ne le v obnovo osnovne infrastrukture in projekte regionalnega pomena, temveč tudi v razvoj zasebnega sektorja,
- v sredozemskih državah, ki niso članice EU, pomaga doseči cilje evro-sredozemskega partnerstva, zlasti oblikovanje območja proste trgovine do leta 2010,
- v afriških, karibskih in pacifiških državah, Južni Afriki ter čezmorskih državah in ozemljih, kjer podpira razvoj osnovne infrastrukture in zasebnega sektorja in
- v Aziji in Latinski Ameriki, kjer podpira projekte, ki so vzajemnega pomena za EU in države tega območja,

pri čemer je delovanje EIB na omenjenih področjih osredotočeno: (i) na razvoj privatnega sektorja, (ii) na razvoj infrastrukture, (iii) na zanesljivost oskrbe z energijo ter (iv) na okoljsko vzdržnost (EIB - Strategy, 2009).

EBRD

Kriteriji za financiranje projektov so naslednji: (i) projekt mora biti lociran v državi, kjer EBRD deluje, (ii) projekt mora imeti dobre obete, da bo dobičkonosen, (iii) zahteva se velik prispevek sredstev v denarju ali s stvarnimi vložki s strani sponzorja projekta, (iv) projekt mora koristiti lokalnemu ekonomskemu okolju in (iv) projekt mora ustrezati okoljskim standardom EBRD, kakor tudi države, ki gosti projekt. Manjši projekti se skoraj vedno financirajo preko finančnih posrednikov. Samo v izjemnih primerih banka financira neposredno tudi manjše projekte (EBRD – Criteria and structure - large projects, 2009).

EBRD prilagodi posamezne rešitve komitentu, potrebam projekta in posebnim situacijam v državi, regiji in sektorju. Banka financira do 35 % vseh stroškov okoljevarstvenega projekta ali do 35 % dolgoročnega kapitala ustanovljenega podjetja, pri čemer se zahtevajo dodatna financiranja s strani sponzorjev in ostalih sofinancerjev, s tem da lahko dodatna sredstva pridobijo tudi preko programa banke za sindiciranje projekta (Financing with the EBRD, 1998, str. 9). Statut zavezuje banko, da financira samo posamezne projekte in ji tako ni dovoljeno odobravanje programskih kreditov, s čimer je tudi omogočeno komplementarno delovanje s Svetovno banko na trgih, kjer obe banki nastopata (Mrak, 2002, str. 488).

V skladu s členom 11(3) ustanovitvene pogodbe banke se sme: (i) največ 40 % zneska celotnih dodeljenih kreditov, jamstev in kapitalskih naložb banke, brez poseganja v druge njene dejavnosti, dodeliti državnemu sektorju in (ii) največ 40 % zneska vseh dodeljenih kreditov, jamstev in kapitalskih naložb banke v posamezni državi (v obdobju petih let, s tem da se vzamejo leta eno za drugim) in brez poseganja v druge dejavnosti banke, dodeliti državnemu sektorju.

Bistven del sredstev za projekt morajo prispevati sponzorji, ki morajo imeti večinski lastniški delež oz. ustrezno kontrolo upravljanja, pri čemer so dovoljeni tudi stvarni vložki. EBRD ne financira aktivnosti v zvezi z obrambo držav, tobačno industrijo, snovi, ki so prepovedane po mednarodnem pravu in samostojne igralniške dejavnosti. Dodatno banka tudi ne financira določenih produktov oz. postopkov zaradi njihovih škodljivih vplivov na okolje oz. kadar se škodljivim vplivom ne da ustrezno izogniti (EBRD – Criteria and structure - large projects, 2009).

2.5.2 Kreditiranje

EIB
Komitenti banke so poslovni subjekti in podjetja iz javnega in zasebnega sektorja. Projekt, katerega želi javni ali zasebni komitent financirati iz sredstev banke, mora biti skladen s cilji kreditiranja EIB in ustrezati z ekonomskega, finančnega, tehničnega in okoljskega vidika.

Pri svojem kreditnem poslovanju mora EIB v skladu s členom 21 statuta banke upoštevati 6 naslednjih načel, in sicer:
(i) zagotoviti mora, da se sredstva uporabljajo kar najbolj racionalno v interesu EU, in sicer tako, da se kredite odobrava le v primeru projektov, ki jih izvajajo podjetja iz proizvodnega sektorja pod pogojem, da izplačevanje obresti in amortizacije zagotavlja iz dobička iz poslovanja, v primeru drugih projektov pa s prevzemom obveznosti države članice, v kateri se projekt izvaja, ali na kakšen drug način, in kadar izvajanje projekta prispeva k povečanju ekonomske produktivnosti na splošno in spodbuja uresničevanje skupnega trga EU;
(ii) ne sme pridobiti deležev v podjetjih ali prevzeti odgovornosti pri njihovem poslovodenju, razen če to ne zagotavlja zaščite njenih pravic pri povrnitvi terjatev;
(iii) lahko svoje terjatve odstopi na trgu kapitala in v ta namen lahko od dolžnikov zahteva, da izdajo obveznice ali druge vrednostne papirje;
(iv) banka sama ali države članice ne smejo postavljati pogojev, ki bi določali, da je potrebno posojene zneske porabiti v določeni državi članici;
(v) lahko kot pogoj za odobritev kredita zahteva razpis mednarodnih natečajev in
(vi) ne sme niti v celoti niti delno financirati projektov, ki jim nasprotuje država članica, na ozemlju katere naj bi se izvajali.

Člen 21 statuta banke določa, da se prošnje za kredite lahko naslovijo na banko preko Evropske komisije ali države članice EU, na ozemlju katere bo projekt izveden, podjetja pa lahko banko zaprosijo za kredite tudi neposredno. Za prošnje, ki so naslovljene preko Evropske komisije, se pridobi mnenje države članice, na ozemlju katere bo projekt izveden. Za prošnje, naslovljene preko države članice, se pridobi mnenje Evropske komisije. Prošnje, ki jih neposredno vložijo podjetja, se predložijo zadevni državi članici in Evropski komisiji. V vseh teh primerih morata zadevna država in Evropska komisija pripraviti mnenje najpozneje v dveh mesecih. Če banka v tem času ne dobi odgovora, se šteje, da glede zadevnega projekta ni ugovorov.

Svet direktorjev odloča o prošnjah za kredite, ki mu jih predloži upravni odbor. Upravni odbor preveri ali so prošnje za kredite, ki so mu bile predložene, v skladu z določbami statuta banke. Če se upravni odbor izreče za odobritev kredita, mora predložiti svetu direktorjev osnutek pogodbe. Če se upravni odbor izreče proti odobritvi kredita, mora svetu direktorjev predložiti vse ustrezne dokumente skupaj s svojim mnenjem, pri čemer lahko svet direktorjev zadevni kredit vseeno odobri, vendar le s soglasno odločitvijo. V primeru, da Evropska komisija poda

negativno mnenje, lahko svet direktorjev odobri zadevni kredit le s soglasno odločitvijo. Če negativno mnenje podata upravni odbor in Evropska komisija, svet direktorjev zadevnega kredita ne sme odobriti.

Če država članica ne izpolnjuje obveznosti članstva iz statuta banke, zlasti obveznosti vplačila svojega deleža v vpisanem kapitalu ali posebnih kreditov ali izplačevanja najetih kreditov, lahko svet guvernerjev s kvalificirano večino odloči, da se odobravanje kreditov tej državi članici ali njenim državljanom začasno ustavi, pri čemer pa takšna odločitev države članice ali njenih državljanov ne odvezuje obveznosti do banke.

Banka financira široko paleto projektov v vseh ekonomskih sektorjih. Projekt mora potrjevati vsaj enega od ciljev kreditiranja EIB. Po pravilu banka financira največ 50% vseh stroškov projekta, saj člen 18(2) statuta banke določa, da se krediti odobravajo samo pod pogojem, da se uporabijo tudi sredstva iz drugih finančnih virov.

EIB ponuja dve glavni kreditni liniji, in sicer: (i) posamezne kredite, ki se zagotavljajo donosnim in zdravim projektom in programom, katerih stroški so ocenjeni nad 25 milijonov EUR, ki zasledujejo cilje kreditiranja EIB ter (ii) posredniške kredite, ki predstavljajo kreditne linije bankam in finančnim institucijam kot pomoč za financiranje manjših in srednje velikih podjetij s primernim programom oz. projektom, katerega stroški ne presegajo 25 milijonov EUR. V določenih državah EIB ponuja tudi mikrokredite. (EIB – Loans, 2009).

EBRD

Osnova za kredit je pričakovanje bodočega toka denarja pri projektu in sposobnost komitenta za vračilo kredita v dogovorjenem roku. Kreditno tveganje prevzame banka v celoti ali pa se delno prenese s sindiciranjem na trg. Kredit je lahko zavarovan s premoženjem kreditojemalca in/ali se pretvori v delnice ali pa je vezan na premoženje (angl. *equity-linked*). Vse podrobnosti se določijo na podlagi pogajanj s posameznim komitentom (Financing with the EBRD, 1998, str. 4).

Znesek kredita lahko znaša od 5 - 15 milijonov EUR, v določenih primerih so lahko odobreni tudi manjši zneski. Kredit, ki je lahko nadrejen, podrejen, mezzanine ali zamenljivi dolg, ima lahko fiksno ali variabilno obrestno mero, pri čemer se krediti dajejo v različnih valutah. Ročnost kredita lahko znaša od 5 do 15 let, s tem da se odlog začetka odplačevanja kredita prilagodi glede na specifike samega projekta, ki se ga financira (EBRD – Loans for large projects, 2009).

2.5.3 Tehnična pomoč

EIB
Banka ponuja različne vrste tehnične pomoči, ki dopolnjujejo finančno pomoč. Oblika pomoči se razlikuje glede na geografske omejitve. Za omogočanje ocenjevanja projektov in izvajanja tehnične pomoči bankin direktorat za projekte zaposluje specialiste na ekonomskem področju in inženirje, ki ocenjujejo in svetujejo na posameznih projektih.

Banka v okviru EU izvaja podrobne skrbne preglede pred vsako posamezno investicijo. Vsi projekti morajo biti v skladu z direktivami EU na področju okolja in naročil. V državah ACP in Sredozemske soseščine zagotavlja banka tehnično pomoč za pripravo projektov.

Oblike tehnične pomoči vključujejo: (i) študije na področju zakonodaje, reform zakonodaje in podeljevanja koncesij, (ii) izvajanje študij izvedljivosti ter (iii) upravljanje enot projekta z namenom izogibanja zamudam in prekoračitvam stroškov (EIB – Technical Assistance, 2009).

EBRD
Banka ponuja program za preobrazbo poslovodenja *(*angl. *Turnaround Management - TAM*) in program poslovnega svetovanja *(*angl. *Business Advisory Services - BAS*), ki pomagata zasebnim podjetjem prilagajati se na zahteve tržnega gospodarstva. Ta dopolnilna programa delujeta neposredno s posameznimi mikro, majhnimi in srednje velikimi podjetji (angl. *Micro, Small and Medium-sized Enterprises - MSMEs*) in z zagotavljanjem nasvetov, specifičnih za industrijo s pomočjo večstopenjskih pristopov.

TAM program se osredotoča na bistvene upravljalske in strukturne spremembe v okviru podjetij, z zagotavljanjem svetovalnih storitev s strani izkušenih vodstvenih delavcev iz ekonomsko razvitih držav.

BAS podpira kratkoročne projekte z ozko določenimi cilji in hkrati razvija trajno infrastrukturo za poslovno svetovalne storitve v državah, kjer deluje. Področje pomoči vključuje prestrukturiranje poslovanja, izboljševanje produktov, zmanjševanje obratovalnih stroškov, svetovanje o lokalnih in izvoznih trgih ter pomoč pri razvijanju poslovno načrtovalnih znanj na nivoju upravljanja.

Programa TAM in BAS sta poleg bančništva in investicij polno integrirana v delovanje banke (EBRD – tam/bas programme, 2009).

2.5.4 Izdajanje garancij

EIB
V okviru EU lahko banka zagotovi garancije za nadrejene in podrejene dolgove. Načela in postopkovna pravila, katerim mora banka slediti pri odobravanju garancij, so enaka kot v primeru odobravanja kreditov.

Garancija je lahko standardna ali garancija za odplačevanje dolga (angl. *debt service guarantee*), ki je podobna tisti, katero ponujajo zavarovalnice, ki zavarujejo eno vrsto tveganja. Glede na osnovno strukturo financiranja projekta je lahko garancija EIB bolj ugodna od kredita EIB.

Garancija lahko doprinese višjo dodano vrednost in manjše stroške kapitala - v skladu z Basel II standardi lahko garancija banke zagotovi nično tehtanje tveganja tako zavarovanih obveznosti.

Dodatno, kreditno garancijski inštrument (angl. *Loan Guarantee Instrument for Trans-European Transport Network Projects - LGTT*) za Trans-evropsko mrežo je zasnovan tako, da zavaruje prihodkovna tveganja v času omejenega obdobja po izgradnji TEN projektov, predvsem pod strukturo javno-zasebnega partnerstva (angl. *public-private partnership - PPP*). Garancije izdajajo tudi v zvezi s financiranjem projektov v afriških, karibskih in pacifiških državah (EIB – Guarantees, 2009).

EBRD
Banka zagotavlja različno vrsto garancij, od garancij, ki pokrivajo celotno tveganje (angl. *all-risk guarantees*), kjer banka krije kreditodajalce v primeru vsake kršitve, ne glede na vzrok kršitve, do garancij, ki delno krijejo tveganja oz. katerih unovčevanje je pogojeno, kjer banka krije kršitev samo v določenih primerih.

V vsakem primeru mora biti znana največja izpostavljenost, ki mora biti izmerljiva, pri čemer mora biti kreditno tveganje sprejemljivo. Dogodki, katere pokriva garancija, in ki morajo biti točno pravno opredeljeni ter cena se določajo za vsak primer posamezno (Financing with the EBRD, 1998, str. 5).

Primeri garancij, ki jih ponuja banka, so dolžniške garancije, lastniške garancije, kreditne garancije v domačih valutah, garancije za produkte s kapitalskih trgov in garancije za trgovinske olajšave (EBRD – large projects guarantees, 2009).

2.5.5 Lastniško financiranje oziroma tvegani kapital

EIB

Od leta 1997 pa do leta 2000 je EIB na celotnem področju EU ponujala produkte tveganega kapitala, namenjene za krepitev lastniške baze visoko tehnoloških majhnih in srednje velikih podjetij in tistih podjetij, ki so imela potencial rasti.

Dejavnosti so vsebovale financiranje skladov tveganega kapitala, zavarovalne pakete za takšne sklade in dajanje pogojnih in podrejenih kreditov. Te dejavnosti so bili sprožene v tesnem sodelovanju z bančnimi in finančnimi skupnostmi v državah članicah EU.

EIB in EIF sta 7. decembra 2000 sklenila okvirni sporazum, ki je na splošno krepil odnose med obema institucijama in racionaliziral tip dejavnosti, katere je ponujala posamezna institucija. Pomembna točka tega sporazuma je bila ta, da je EIB prenesla investicije tveganega kapitala na EIF, ki je tako postal institucija v okviru EIB Skupine za produkte tveganega kapitala in izdajanja garancij za majhna in srednje velika podjetja (EIB – Venture capital, 2009).

EBRD

Lastniško financiranje je omogočeno s strani zasebnih skladov, ki jih banka podpira, nadalje s strani skladov, katere podpirajo določeni pokrovitelji ali neposredno s strani banke same. Lastniški skladi podpirajo vse vrste investicij, vključno z odpiranjem podjetij, razširjanjem podjetij in prevzemanjem podjetij. Nekateri skladi so specializirani za finančne družbe, ki jih je potrebno prestrukturirati ali so zašle v problematične situacije ali potrebujejo pozneje mezzanine kapital. Investicije v sklade imajo običajno višji donos in potrebujejo dolgoročnejši tvegani kapital kot pa standardni projekti EBRD. Pri tem morajo biti kriteriji za investiranje skladni s politiko banke, medtem ko je odločitev sprejeta s strani upravljalcev skladov.

Financiranje kapitala v višini do 6 milijonov EUR za podjetja, katera upravljajo izkušeni domači podjetniki, je možno neposredno s strani EBRD preko inštrumenta, ki se imenuje Neposredni investicijski kredit (angl. *Direct Investment Facility*) (EBRD – equity funds, 2009).

Banka investira v kapital v višini od 2 milijona do 100 milijonov EUR v industrijo, infrastrukturo in v finančni sektor, pri čemer pričakuje ustrezen donos na svoje investicije. Banka pri tem zavzame samo manjše položaje in ima pri tem jasno strategijo za izhod iz investicije (Financing with the EBRD, 1998, str. 4) .

Lastniški in kvazi-lastniški inštrumenti, ki jih ponuja banka, so navadne delnice, prednostne delnice, podrejeni krediti, zadolžnice, dolžniški vrednostni papirji z donosom (angl. *Income*

notes), prednostne delnice na odpoklic, borzno uvrščeni in neuvrščeni inštrumenti, financiranje prvega nakupa izdaje delnic s strani javnih ali zasebnih podjetij, financiranje prenosa delnic v obstoječih podjetjih - ta oblika se uporablja samo v primeru privatizacije, kjer bi tak prenos vsekakor povečal (npr. preko boljšega upravljanja v sanaciji in razširitvi poslovanja pod novo lastniško strukturo) oz. bi imel sinergijske učinke v zvezi z ostalimi prevzemnikovimi dejavnostmi ter ostale oblike, glede katerih se je možno dogovoriti z banko.

Banka je udeležena tudi v investicijskih skladih, ki v zameno investirajo v srednje velika podjetja, katera morajo razširiti svoje poslovanje. Lastniški skladi se osredotočajo na določeno regijo, državo ali industrijski sektor, so tam neposredno prisotni in jih vodijo profesionalni upravljalci tveganega kapitala. Njihovi glavni investicijski kriteriji so usklajeni s splošno investicijsko politiko banke.

Pogoji, pod katerimi banka investira, so odvisni od tveganj in od pričakovanega donosa v zvezi z vsakim posameznim projektom in na njih vpliva tudi finančna in lastniška struktura podjetja, na katerega se projekt nanaša. Ker ima banka omejena kapitalska sredstva, tako ne gre v dolgoročne lastniške investicije ter ne prevzema kontrolnih deležev in tudi ne prevzame neposredno odgovornosti za upravljanje podjetja, na katerega je projekt vezan (EBRD – equity for large projects, 2009).

3 PRISOTNOST FINANCIRANJA EVROPSKE INVESTICIJSKE BANKE IN EVROPSKE BANKE ZA OBNOVO IN RAZVOJ V SLOVENIJI TER V IZBRANIH EVROPSKIH DRŽAVAH

3.1 Evropska investicijska banka

3.1.1 Prisotnost EIB v Sloveniji ter v izbranih evropskih državah (Madžarska in Slovaška) v obdobju 1999-2008

Sodelovanje med EIB in Slovenijo sega še v čase nekdanje Jugoslavije. Prva investicija EIB v Sloveniji je bila v izgradnjo električnega omrežja v višini 3,6 milijona EUR leta 1977. V tistem času je EIB na podlagi posebnega Kooperacijskega sporazuma Jugoslaviji odobrila kredite za izgradnjo trans-jugoslovanskih avtocestnih in železniških projektov, katerih del je bil porabljen tudi v Sloveniji. Investicije v trans-jugoslovanske avtocestne in železniške projekte so se v Sloveniji odvijale v obdobju med 1978 in 1990 in so dosegle vrednost v skupni višini 197 milijonov EUR. Od tega je bilo 135,3 milijonov EUR porabljenih za avtocestne projekte, 16,6 milijona EUR za železniške projekte ter 45 milijonov EUR za izgradnjo predora Karavanke (Slovenia, European Union, Finance contracts signed, 2009). Kot samostojna država sodeluje Republika Slovenija z EIB od leta 1993, od leta 1999 sodeluje kot država pristopnica k EU, maja 2004 pa so bili z njenim vstopom v EU in članstvom v EIB postavljeni temelji za še bolj razširjeno in poglobljeno sodelovanje

(Ministrstvo za finance RS, Sodelovanje Slovenije in Evropske investicijske banke, 2009). Predvsem v zadnjih letih EIB v Sloveniji financira projekte s področja telekomunikacij, energetike, sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki, razvoja mestne infrastrukture ter s področja industrije, storitev in kmetijstva. Močno podpira tudi financiranje majhnih in srednje velikih podjetij ter okoljskih projektov z odobritvijo globalnih kreditov bankam in drugim finančnim institucijam.

Vpisani kapital Slovenije v EIB znaša nekaj manj kot 398 milijonov EUR, od tega vplačani nekaj manj kot 20 milijonov EUR ter kapital na poziv nekaj manj kot 378 milijonov EUR. Vse obveznosti iz tega naslova bodo poravnane do konca leta 2009.

Sloveniji je kot članici EIB omogočen dostop do zelo ugodnih finančnih virov in aktivna udeležba pri upravljanju banke. V njej ima stalno mesto guvernerja za Slovenijo (minister, pristojen za finance) ter predstavnika v odboru direktorjev (praviloma predstavnik Ministrstva za finance). Poleg naštetega ter v skladu s sporazumom med državami neformalne konstituence iz novembra 2006, Sloveniji v 18-letnem ciklu za 3 leta pripada mesto podpredsednika banke, ki ga bo zasedla leta 2010 ter v 9-letnem ciklu mesto namestnika direktorja, ki ga bo zasedala do konca leta 2009 (Ministrstvo za finance RS, Sodelovanje Slovenije in Evropske investicijske banke, 2009).

Finančna kriza, ki je v ZDA izbruhnila v drugi polovici leta 2007, je z rahlim zamikom prišla v Evropo, in sicer v začetku leta 2008 in kasneje (odvisno od posamezne evropske države). Finančna kriza se ni odrazila le v finančnem sektorju, ampak je imela vpliv na aktivnosti celotnega svetovnega gospodarstva in na ta način posegla v življenje mnogih posameznikov in družin. Ena izmed posledic finančne krize je tudi občutno manjša gospodarska aktivnost predvsem razvitih držav in posledično padec BDP-ja. Banke se nahajajo v kreditnem krču, kar ima za posledico še večje težave v gospodarstvu. Za spodbujanje gospodarske aktivnosti ter s tem k okrevanju gospodarstva se je 27 članic EU pri EIB zavzelo za povečanje podpore projektom na način večjega obsega kreditiranja. Zlasti v zadnjem četrtletju leta 2008 je EIB značilno povečala obseg kreditiranja, tako da je bilo v celotnem letu 2008 sklenjenih za 57,6 milijarde EUR pogodb o kreditiranju (od tega državam članicam 51,5 milijarde EUR ter partnerskim državam 6,1 milijarde EUR), kar je za celih 21 % več kot v letu 2007. Na predlog Ekonomsko-finančnega sveta (angl. *The Economic and Financial Affairs Council - ECOFIN*) je EIB kreditiranje majhnih in srednje velikih podjetij povečala celo za 42 % v primerjavi z letom 2007. Ob tem je imela bilančno vsoto v višini 325,8 milijarde EUR ter čisti dobiček v višini 1,6 milijarde EUR, ki se je v primerjavi s prejšnjim letom celo rahlo povečal. Na podlagi teh podatkov lahko zaključimo, da na EIB finančna kriza načeloma ni vplivala. V Poslovnem načrtu za obdobje 2009-2011 namerava EIB za blažitev krize svoje aktivnosti še povečati, in sicer namerava v letih 2009 in 2010 povečati obseg kreditov za približno 30 %, kar je na okoli 70 milijard EUR. Hkrati s povečanjem kreditov bo morala povečati tudi svoje dejavnosti na področju zbiranja sredstev. Tako v letu 2009 namerava na kapitalskih trgih

zbrati 70 milijard EUR oziroma po zadnjih odločitvah celo do 80 milijard EUR (EIB: Annual Report 2008 – Activity Report, 2008, str. 2-7).

Podatki o investicijah EIB (s tem izrazom so označene podpisane pogodbe o financiranju) v Sloveniji v obdobju 1999-2008 se nahajajo v Tabeli 1.

Tabela 1: Znesek investicij EIB v Sloveniji v obdobju 1999-2008 (v milijonih EUR)

Leto	**Znesek**
1999	375
2000	65
2001	223
2002	202
2003	109
1999-2003	**974**
2004	205
2005	282
2006	393
2007	613
2008	159
2004-2008	**1.652**
1999-2008	**2.626**

Vir: EIB Group. Projects financed in 2003 and statistic; EIB Annual Report 2008. Statistical Report.

Za preučevanje investicij EIB tako v Sloveniji kot v ostalih državah bomo vzeli desetletno obdobje, in sicer od leta 1999 do leta 2008. Razdelili ga bomo na dva dela, in sicer na obdobje od 1999 do 2003, ko je bila Slovenija še država pristopnica k EU ter na obdobje od 2004 do 2008, ko je bila Slovenija polnopravna država članica EU. Iz Tabele 1 je razvidno, da je bilo Sloveniji v obdobju 1999-2003 s strani EIB odobrenih za skoraj milijardo EUR sredstev. Najvišji znesek v tem obdobju je pridobila v letu 1999, najnižjega pa leto kasneje. V naslednjem obdobju, t.j. od 2004 do 2008 je bilo Sloveniji s strani EIB odobrenih za okoli 40 % več sredstev, tako da je vsota narasla na 1,5 milijarde EUR. Še posebej izrazito je leto 2007, ki predstavlja slabih 40 % investicij celotnega obdobja. Sklepamo lahko, da je do tolikšnega povišanja prišlo predvsem zaradi vstopa Slovenije maja 2004 v EU. V desetletnem obdobju je tako Slovenija prejela za 2,6 milijarde EUR sredstev. Po dostopnih podatkih za obdobje prvih osem mesecev v letu 2009, ki znašajo 518 milijonov EUR, znaša skupni znesek investicij Sloveniji s strani EIB že preko 3 milijarde EUR.

V nadaljevanju so v Tabeli 2 predstavljeni podatki o investicijah EIB v obdobju 1999-2008 za Madžarsko, Slovenijo, Slovaško, EU in države pristopnice k EU ter relativno po posamezni državi glede na celoten znesek investicij danih s strani EIB državam članicam ter državam pristopnicam k EU.

Tabela 2: Znesek investicij EIB po izbranih evropskih državah v obdobju 1999-2008 (v milijonih EUR) ter relativno po posamezni državi glede na celoten znesek investicij danih s strani EIB državam članicam ter državam pristopnicam k EU

Država	**Znesek v obdobju 2004-2008 ter v %**		**Znesek v obdobju 1999-2003* ter v %**		**Znesek v obdobju 1999-2008** ter v %**	
Madžarska	6.195	(3,0%)	2.149	(13,0%)	8.344	(4,0%)
Slovaška	799	(0,4%)	880	(5,0%)	1.679	(0,7%)
Slovenija	1.652	(0,8%)	974	(6,0%)	2.626	(1,1%)
Države EU***	216.569	(100,0%)	156.556	/	373.125	/
Države pristopnice k EU	/	/	16.209	(100,0%)	16.209	/
Države EU in države pristopnice k EU skupaj	216.569	/	172.765	/	389.334	/

Legenda: * V obdobju med 1999 in 2003 Madžarska, Slovaška in Slovenija še niso bile članice EU, zato se % njim danih sredstev izračunava glede na celotna sredstva dana s strani EIB državam pristopnicam k EU, ki so takrat bile Bolgarija, Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Romunija, Slovaška in Slovenija. ** V obdobju 1999 in 2008 so deleži investicij predmetnih treh držav izračunani glede na vsoto celotnih investicij držav pristopnic k EU v obdobju 1999-2003 in celotnih investicij držav EU v obdobju 2004-2008. *** Pod izraz države EU v obdobju 1999-2008 poleg držav članic EU enakovredno spadajo tudi države članice EFTA (Islandija, Lichtenstein, Norveška in Švica) oziroma vsa financiranja po 18. členu Statuta EIB.

Vir: EIB Group. Projects financed in 2003 and statistic; EIB Annual Report 2008. Statistical Report.

Iz Tabele 2 je razvidno, da je Madžarska med vsemi analiziranimi državami s strani EIB prejela največ sredstev, in sicer v obdobju 2004-2008 3 % in v obdobju 1999-2008 4 %. Največ sredstev je prejela tudi kot država pristopnica k EU, saj je prejela celo 13 % vseh sredstev, ki so jih prejele države pristopnice skupaj.

Slovenija in Slovaška sredstva s strani EIB pridobivata v podobnem obsegu, obe pa sta v vsakem obdobju prejeli občutno manj sredstev od Madžarske. Slovenija je v obdobju 2004-2008 prejela 0,8 % vseh sredstev držav članic EU, Slovaška pa 0,4 %. Kot država pristopnica k EU je Slovenija prejela 6 % vseh sredstev, kar je za odstotno točko več od Slovaške ter dosti manj od Madžarske. V celotnem desetletnem obdobju je Slovenija prejela 1,1 % vseh

sredstev, Slovaška pa 0,7 %. Iz analiziranega bi lahko sklepali, da večja država po številu prebivalcev pridobi absolutno ter relativno več sredstev v primerjavi z manjšimi državami. V nadaljevanju bo tudi prikazano ali večja država pridobi tudi več sredstev na prebivalca ter ali višina BDP na prebivalca vpliva na znesek s strani EIB pridobljenih sredstev.

3.1.2 Sektorska analiza prisotnosti EIB v Sloveniji in v izbranih evropskih državah (Madžarska in Slovaška) ter primerjava z EU v obdobju 1999-2008

V obdobju 1999-2008 bomo v Sloveniji, na Madžarskem, Slovaškem in v državah EU kot celoti analizirali, kako je financiranje EIB prisotno po sektorjih. Sektorji so navedeni tako, kot jih v svojih letnih poročilih navaja EIB. Med individualne kredite spadajo naslednji sektorji: (i) sektor energetike, kamor spadajo investicije v izgradnjo hidro, termo in jedrskih elektrarn, investicije v obnavljanje in iskanje novih virov energije, investicije v ″naravi prijazno″ energetiko in podobno (ii) komunikacijska in prometna infrastruktura, kamor spadajo investicije v telekomunikacije (izgradnja in posodobitev fiksnega in mobilnega omrežja, uvajanje inovacij v omrežja in podobno), investicije v komunikacije (radio, televizija in podobno) in investicije v promet (izgradnja in posodobitev (avto)cest, železnic, letališč, pristanišč, tunelov, podzemnih železnic, nakup javnih transportnih sredstev, logistike in podobno) (iii) sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture, kamor spadajo investicije v čistilne naprave, obnovo in izgradnjo vodovodov, kanalizacij, deponij, sistemov za reciklažo in uničevanje odpadkov ter investicije v izgradnjo mestne infrastrukture, ki omogoča kakovostnejše življenje prebivalcev in podobno (iv) industrija, storitve in kmetijstvo, kamor spadajo investicije na področju izgradnje in posodobitve tovarn, obratov, sredstev, investicije v pospeševanje turizma in nepremičnin, investicije v kmetovanje, pakiranje, distribucijo in prodajo prehrambnih proizvodov, ribištvo, gozdarstvo in podobno (v) izobraževanje in zdravstvo, kamor spadajo investicije v izgradnjo in posodobitev šol, univerz, zdravstvenih domov in bolnišnic ter raziskave in razvoj. Med globalne kredite spadajo vsi krediti, dani finančnim posrednikom, kot so banke, razni skladi, leasing podjetja, ki nato ta sredstva plasirajo predvsem majhnim in srednje velikim podjetjem ter občinam. Tu gre za projekte, ki so ponavadi premajhni, da bi jih EIB financirala direktno. Ponavadi je ta oblika financiranja primerna predvsem za manjša gospodarstva, kjer je prav zaradi majhnosti na razpolago največ manjših projektov.

Podrobnejši prikaz kreditov po sektorjih, ki jih je Slovenija prejela s strani EIB v obdobju 1999-2008 ter primerjava z EU

V Tabeli 3 so podrobneje predstavljene vse investicije EIB v Sloveniji v obdobju 1999-2008, in sicer glede na posamezno leto, kreditojemalca, sektor in znesek.

Tabela 3: Prikaz investicij EIB v Sloveniji v obdobju 1999-2008 (v milijonih EUR)

Št.	Leto	Kreditojemalec	Sektor	Znesek
1	1999	DARS d.d.	Promet	175
2	1999	DARS d.d.	Promet	160
3	1999	Mobitel d.d.	Komunikacije	40
4	2000	Telekom Slovenije d.d.	Komunikacije	65
5	2001	Ekološko razvojni sklad RS	Energetika (1,25), Transport (3,50) ter Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture (5,25)	10
6	2001	Telekom Slovenije d.d.	Komunikacije	100
7	2001	Mobitel d.d.	Komunikacije	48
8	2001	Telekom Slovenije d.d.	Komunikacije	35
9	2001	Bank Austria Creditanstalt d.d.	Globalni kredit	30
10	2002	DARS d.d.	Promet	120
11	2002	Mobitel d.d.	Komunikacije	52
12	2002	Republika Slovenija	Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture	20
13	2002	Hypo Alpe Adria Bank d.d.	Globalni kredit	10
14	2003	Republika Slovenija	Promet	34
15	2003	Banka Koper d.d., članica Sanpaolo IMI S.p.A.	Globalni kredit	75
16	2004	DARS d.d.	Promet	110
17	2004	Republika Slovenija	Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture	20
18	2004	NLB d.d.	Globalni kredit	75
19	2005	Emerging Europe Convergence Fund	Energetika in Industrija, storitve in kmetijstvo	7
20	2005	DARS d.d.	Promet	250
21	2005	NLB d.d.	Globalni kredit	25
22	2006	Holding Slovenske elektrarne d.o.o.	Energetika	43
23	2006	DARS d.d.	Promet	300

»se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Št.	Leto	Kreditojemalec	Sektor	Znesek
24	2006	NLB d.d.	Globalni kredit	50
25	2007	Soške elektrarne Nova Gorica d.o.o., hčerinska družba Holdinga Slovenske Elektrarne d.o.o.	Energetika	13
26	2007	Termoelektrarna Šoštanj d.o.o.	Energetika	350
27	2007	Ekološki sklad RS	Energetika (18,9), Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture (8,1) ter Industrija, storitve in kmetijstvo (3)	30
28	2007	Telekom Slovenije d.d.	Komunikacije	100
29	2007	Banka Koper d.d.	Globalni kredit	50
30	2007	NLB d.d.	Globalni kredit	50
31	2007	UnicreditBanka Slovenije d.d.	Globalni kredit	20
32	2008	Holding Slovenske Elektrarne d.o.o.	Energetika	74
33	2008	Istrabenz Hoteli Portorož d.o.o.	Industrija, storitve in kmetijstvo	35
34	2008	NLB d.d.	Globalni kredit	50
	1999-2008	**SKUPAJ**		**2.626**

Vir: The EIB Group in the year 1999-2008. Project financed and statistics.

V Tabeli 4 so investicije EIB v Sloveniji v obdobju 1999-2008 prikazane kumulativno po sektorjih, prikazano pa je tudi, koliko investicij je posamezni sektor prejel glede na celoten znesek investicij.

Tabela 4: Znesek investicij EIB v Sloveniji v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek investicij

Sektor	**Znesek v obdobju 1999-2003 ter v %**		**Znesek v obdobju 2004-2008 ter v %**		**Znesek v obdobju 1999-2008 ter v %**	
Individualni krediti:	**859**	**(88%)**	**1.332**	**(81%)**	**2.191**	**(83%)**
- Energetika	1	(0%)	501	(30%)	502	(19%)
- Komunikacijska in prometna infrastruktura	833	(85%)	760	(46%)	1.593	(61%)
- Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture	25	(3%)	28	(2%)	53	(2%)
- Industrija, storitve in kmetijstvo	/	/	43	(3%)	43	(2%)
- Izobraževanje in zdravstvo	/	/	/	/	/	/
Globalni krediti	**115**	**(12%)**	**320**	**(19%)**	**435**	**(17%)**
Celoten znesek	**974**	**(100%)**	**1.652**	**(100%)**	**2.626**	**(100%)**

Vir: EIB Group. Projects financed in 2003 and statistics; EIB Annual Report 2008. Statistical Report.

Zaradi primerjave z državami članicami EU so v Tabeli 5 prikazane investicije EIB v državah EU v obdobju 1999-2008, in sicer prav tako kumulativno po sektorjih, prikazano pa je tudi, koliko investicij je posamezni sektor prejel glede na celoten znesek investicij. Na podlagi teh podatkov se bo lahko napravila primerjava med Slovenijo in vsemi državami EU (v nadaljevanju tudi primerjava z Madžarsko in Slovaško).

Tabela 5: Znesek investicij EIB v državah EU v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek investicij

Sektor	**Znesek v obdobju 1999-2003 ter v %**		**Znesek v obdobju 2004-2008 ter v %**		**Znesek v obdobju 1999-2008 ter v %**	
Individualni krediti:	**102.368**	**(65%)**	**165.414**	**(76%)**	**267.782**	**(72%)**
- Energetika	13.255	(8%)	22.258	(10%)	35.513	(10%)
- Komunikacijska in prometna infrastruktura	50.027	(32%)	67.049	(31%)	117.076	(31%)
- Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture	16.306	(10%)	27.196	(13%)	43.502	(12%)
- Industrija, storitve in kmetijstvo	15.016	(10%)	31.406	(15%)	46.422	(12%)
- Izobraževanje in zdravstvo	7.764	(5%)	17.506	(8%)	25.270	(7%)
Globalni krediti	**54.187**	**(35%)**	**51.154**	**(24%)**	**105.341**	**(28%)**
Celoten znesek	**156.556**	**(100%)**	**216.569**	**(100%)**	**373.125**	**(100%)**

Vir: EIB Group. Projects financed in 2003 and statistics; EIB Annual Report 2008. Statistical Report.

Obdobje 1999-2003

Kot vidimo iz Tabel 3 in 4, je bilo v Sloveniji v obdobju 1999-2003 kar 85 % vseh financiranj s strani EIB namenjenih komunikacijski in prometni infrastrukturi. Ostalo je bilo namenjeno energetiki, sanitarni ureditvi, ravnanju z vodami in odpadki ter razvoju mestne infrastrukture, slabih 12 % pa so predstavljali globalni krediti, dani bankam. Financiranih je bilo sicer 15 projektov. Kot že prej omenjeno, se v Tabeli 5 nahajajo podatki o investicijah EIB v državah EU v obdobju 1999-2008. V obdobju 1999-2003 je bilo samo 32 % vseh financiranj namenjenih za komunikacijsko in prometno infrastrukturo, največji delež so zasedali globalni krediti (35 %). Ostali sektorji so bili približno enako zastopani (okoli 10 %), manj zastopana sta bila le sektorja izobraževanja in zdravstva (5 %). Iz primerjave tabel lahko razberemo, da se je v navedenem obdobju struktura financiranja sektorjev v Sloveniji močno razlikovala od strukture v državah EU. Dejstvo je tudi, da Slovenija takrat še ni bila članica EU. Sklepamo lahko, da se razvitejše države v zadnjem času v večji meri financirajo z globalnimi krediti preko finančnih posrednikov, saj jih je zaradi ustrezne bonitetne ocene veliko primernih za pridobivanje sredstev, prav tako pa EIB močno pospešuje financiranje majhnih in srednje velikih podjetij, ki se lahko financirajo samo preko globalnih kreditov. Prav tako pridobivajo več kreditov za terciarne dejavnosti, kot so storitve, izobraževanje, zdravstvo, energetika, sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture. S krediti,

namenjenimi za izgradnjo infrastrukture, se financirajo v manjši meri, saj imajo le to že večinoma zgrajeno (kar pa seveda ne velja za manj razvite države). EIB sicer deluje v nekaj najbogatejših državah na svetu. Cilj EIB je dobra prometna in telekomunikacijska povezava držav članic EU, za kar so prve članice v zgodnejših letih članstva v EIB že prejele kredite, nove članice pa jih za te namene pridobivajo seveda kasneje.

Sektor prometa

Leta 1999 je EIB DARS-u odobrila 2 kredita, in sicer prvega v vrednosti 175 milijonov EUR za izgradnjo 17 kilometrskega odseka avtoceste med Blagovico in Vranskim na avtocestni relaciji Ljubljana-Maribor. Avtocesta Ljubljana-Maribor tvori del prednostnega V. koridorja trans-evropskega cestnega omrežja iz Italije do Ukrajine, čez Slovenijo, Madžarsko in Slovaško in je bila na pan-evropskih konferencah o transportu na Kreti in Helsinkih označena za prioritetni projekt. Slovenski nacionalni program za izgradnjo avtoceste predvideva izgradnjo avtocestnega križa, ki bo povezal štiri konce Slovenije, s koridorjem sever-jug in koridorjem vzhod-zahod s središčem v glavnem mestu Ljubljana. To sta prioritetna V. in X. koridor trans-evropskega avtocestnega omrežja v osrednji in vzhodni Evropi. Slovenijo bosta povezovala z EU in državami osrednje ter vzhodne Evrope. EIB je sicer najpomembnejši kreditodajalec za izgradnjo in razvoj transportne infrastrukture v vzhodni Evropi. Proti koncu leta je EIB DARS-u odobrila še 160 milijonov EUR kredita za izgradnjo 15 kilometrskega odseka med krajema Klanec in Srmin, kar naj bi olajšalo dostop do pristanišča Koper (Slovenia: EIB lends EUR 175 million for motorway development, 1999). Leta 2002 je DARS s strani EIB pridobil še kredit v višini 120 milijonov EUR, in sicer za financiranje pan-evropskega X. koridorja oziroma 37 kilometrskega avtocestnega odseka na relaciji Ljubljana-Zagreb. Slovenija je kot samostojna država leta 1993 s strani EIB prejela prvi kredit, in sicer za obnovo in posodobitev železniškega omrežja na relaciji vzhod-zahod. V letu 2003 je prejela zaenkrat zadnjega, in sicer v višini 34 milijonov EUR za obnovo in posodobitev obstoječega železniškega omrežja.

Sektor komunikacij

Razvoj in širitev telekomunikacijskih storitev na celotnem območju Slovenije sta bila v letu 1999 izredno pomembna za gospodarski razvoj Slovenije in njen vstop v EU. EIB je imela tudi na tem področju ključno vlogo za financiranje učinkovitega telekomunikacijskega omrežja v osrednji Evropi, kar vključuje tudi povezave z omrežji EU. Tako je leta 1999 v višini 40 milijonov EUR odobrila kredit podjetju Mobitel za razvoj mobilnega omrežja. S tem je Mobitel podvojil kapacitete omrežja ter razširil pokritost na 96 % populacije v Sloveniji. Za kredit je jamčil konzorcij, sestavljen iz tujih bank. EIB je podjetju Mobitel sicer že leta 1997 odobrila prvi kredit v višini 45 milijonov EUR za nudenje storitev GSM (EIB lends EUR 40 million for GSM network in Slovenia, 1999). Konec leta 2001 in 2002 sta bila podjetju Mobitel za razširitev ter nadgradnjo omrežja GSM odobrena še dva kredita v skupni vrednosti 100 milijonov EUR, prvi v višini 48 milijonov EUR ter drugi v višini 52 milijonov EUR. Prav tako je ena izmed vitalnih panog gospodarstva fiksna telefonija. Telekom je tako s strani EIB

leta 2000 za razširitev in posodobitev fiksnega telekomunikacijskega omrežja prejel kredit v vrednosti 65 milijonov EUR ter v letu 2001 še v skupni vrednosti 135 milijonov EUR.

Sektor sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture, sektor energetike ter delno sektor transporta

Zaščita in izboljšanje kakovosti okolja ter na ta način izboljšanje kvalitete življenja so ene izmed najvišjih prioritet EIB. Na tem področju je EIB prvič formalno začela delovati s sprejemom Deklaracije o zaščiti okolja, ki jo je svet guvernerjev sprejel že leta 1984. Leta 2001 si je zadala cilj, da bo med eno četrtino in eno tretjino izmed vseh individualnih kreditov namenila za financiranje projektov, namenjenih varovanju in izboljševanju okolja. Podoben cilj si je zadala tudi za države pristopnice, med katere je takrat spadala tudi Slovenija. Za vse nove bodoče članice EU je veljalo, da mora njihova okoljska politika ustrezati okoljskim standardom EU. EIB je poleg podpiranja mestnih in regionalnih transportnih programov, ki pripomorejo k zmanjševanju onesnaženja zraka in vode in izboljšajo kvaliteto življenja, podpirala financiranje projektov za zaščito okolja, predvsem sistemov oskrbe z vodo, ravnanje z odpadnimi vodami in razvoj mestne infrastrukture (EIB: Annual report 2001 – Activity report, 2001, str. 16-18). Slovenija je tako leta 2001 iz tega naslova pridobila za 10 milijonov EUR sredstev, ki so bila odobrena Ekološkemu razvojnemu skladu RS za usposobitev in razširitev sistema oskrbe z vodo in izgradnjo sistema za ravnanje z odpadnimi vodami. Znesek kredita je bil glede na sektorje razdeljen takole: 1,25 milijonov EUR za področje energetike, 3,5 milijonov EUR za področje prometa ter 5,25 milijonov EUR za področje sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture. Leta 2002 je EIB Republiki Slovenija odobrila kredit v višini 20 milijonov EUR za ureditev vsega potrebnega za zaprtje bivšega rudnika urana na Žirovskem vrhu.

Globalni krediti

Sredstva EIB, ki so namenjena majhnim in srednje velikim podjetjem, EIB daje v obliki globalnih kreditov, ki jih odobri bankam in drugim finančnim institucijam. Majhna in srednje velika podjetja največ prispevajo k razvoju dinamičnega privatnega sektorja, kjer se ustvarjajo nova delovna mesta v državah pristopnicah (EIB: Annual report 2001 – Statistical report, 2001, str. 18). Trenutno se kar 99 % podjetij v EU uvršča med majhna in srednje velika podjetja. Razvoj majhnih in srednje velikih podjetij ter skladnost z normami EU (predvsem glede okolja) so bili ključni elementi za uspešno integracijo Slovenije v EU. Globalni krediti tako pripomorejo k razvoju sektorja majhnih in srednje velikih podjetij ter izboljšajo mednarodno konkurenčnost privatnega sektorja v Sloveniji. Bankam omogočajo povečanje in razpršitev njihovih dolgoročnih virov financiranja ter na ta način pospešujejo financiranje dolgoročnih projektov. Prav tako globalni krediti ohranjajo konkurenčnost med bankami in ostalimi finančnimi posredniki, kar ima za posledico boljše storitve za končne uporabnike in nižje stroške financiranja. Leta 2001 je EIB odobrila Bank Austria Creditanstalt globalni kredit v višini 30 milijonov EUR ter leta 2002 Hypo Alpe Adria Bank v višini 10 milijonov EUR, in sicer obema za financiranje majhnih in srednje velikih projektov oziroma

podjetij. Kredita sta bila namenjena financiranju projektov v industriji, storitvah in turizmu, na področju varovanja in zaščite okolja, varčevanja z energijo ter na področju izgradnje infrastrukture v Sloveniji. Končni prejemniki obeh kreditov so bila majhna in srednje velika podjetja, javna ali privatna, ki so sredstva namenila za projekte iz zgoraj navedenih področij (Slovenia: two EIB Global Loans for small-and medium-scale projects, 2003). Leta 2003 je EIB z banko Sanpaolo IMI Group (SPIMI) podpisala globalni kredit v skupni vrednosti 100 milijonov EUR z namenom podpiranja investicijskih projektov majhnih in srednje velikih podjetij na Madžarskem, v Romuniji in Sloveniji. Znesek posameznega projekta je moral znašati med 40 tisoč EUR in 25 milijonov EUR. Krediti so bili na voljo podjetjem preko hčerinskih bank banke Sanpaolo IMI, v Sloveniji je bila to Banka Koper, ki je imela za financiranje na razpolago 75 milijonov EUR. Krediti so se odobravali majhnim in srednje velikim podjetjem, v javni ali privatni lasti, in sicer v sektorjih energetike, zaščite okolja, splošne infrastrukture, inovacij, raziskav in razvoja, informacijskih in komunikacijskih omrežij, varovanja zdravja, izobraževanja in socialnega varstva (EIB provides global loan of EUR 100 million to support SMES in Hungary, Romania and Slovenia, 2003).

Obdobje 2004-2008

V tem obdobju je bilo nadalje financiranih 19 projektov, od katerih jih je bilo precej manj namenjenih za komunikacijsko in prometno infrastrukturo (46 %), 30 % za projekte s področja energetike, naraslo pa je tako število globalnih kreditov, danih bankam in finančnim institucijam, kot njihova vrednost, in sicer na 19 %. Na novo so bili financirani projekti s področja industrije, storitev in kmetijstva, in sicer v obsegu 3 %. Financiranje sektorja sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture je ostalo na približno isti ravni, in sicer na 3 %. Na ravni EU je bilo stanje zaradi vstopa novih desetih članic v letu 2004 ter še dveh članic v letu 2007 rahlo spremenjeno. Globalnih kreditov je bilo manj kot v prejšnjem obdobju (24 %), iz česar lahko sklepamo, da so nove članice pridobile relativno manj globalnih kreditov kot stare članice (od tu nižji %). Opazno (za 5 odstotnih točk) so se povišali krediti za industrijo, kmetijstvo in storitve, predvsem prvi in drugi sektor veljata za bolj razširjena v manj razvitejših državah. Financiranje komunikacijske in prometne infrastrukture je ostalo na približno enaki ravni, za 2 odstotni točki so se povišali krediti v sektor energetike, za 3 odstotne točke v sektor sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture, povišali pa so se tudi krediti v sektorja izobraževanja in zdravstva. Če ponovno primerjamo Slovenijo in države EU, lahko ugotovimo, da ima Slovenija še vedno nižji delež globalnih kreditov, dokaj višji delež investicij v komunikacijsko in prometno infrastrukturo ter predvsem nižji delež v sektorjih sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture, industrije, storitev in kmetijstva, za izobraževanje in zdravstvo pa do sedaj še ni prejela nobenega kredita (medtem ko na ravni EU ta delež znaša 8 %).

Promet

Leta 2004 je bil DARS-u odobren kredit v višini 110 milijonov EUR za izgradnjo X. avtocestnega koridorja med avstrijsko in hrvaško mejo. Leta 2005 mu je bil odobren kredit v višini 250 milijonov EUR za izgradnjo 36 kilometrskega odseka avtoceste, ki povezuje Maribor preko Vučje vasi z madžarsko mejo. Predmetni novi odsek je izrednega pomena za Slovenijo, saj leži na V. pan-evropskem koridorju, ki povezuje Ljubljano z Budimpešto. Avtocesta lažje obvladuje naraščajoči promet, vključujoč tranzitni promet, ki se je z vstopom Slovenije v EU zelo povečal in nasploh povečuje varnost in pretočnost lokalnega in mednarodnega prometa (Slovenia: EIB provides EUR 250 million for motorway construction, 2005). Leta 2006 je DARS pridobil zaenkrat zadnji kredit s strani EIB, in sicer v višini 300 milijonov EUR za izgradnjo petih avtocestnih odsekov v Sloveniji (Šentvid-Koseze (5,5 km), Vrba-Peračica (9,8 km), Ponikve-Hrastje (7,2 km), Pluska-Ponikve (7,6 km) in Slivnica-Draženci (20 km)) v skupni dolžini 50 kilometrov. Namen kredita je bil pomoč k dokončanju avtocestnega omrežja v Sloveniji, ki jo EIB ocenjuje kot pomembno tranzitno državo tako za potnike kot za blago. Prvi štirje odseki se nahajajo na V. in X. pan-evropskem cestnem koridorju (ki povezujejo Slovenijo s sosednjimi državami), zadnji odsek pa omogoča dostop do tega omrežja (Slovenia: EUR 300 million for the extension of the motorway network, 2006).

Komunikacije

Leta 2007 je EIB Telekomu Slovenije odobrila kredit v skupni višini 100 milijonov EUR (sestavljeno iz dveh tranš, 40 milijonov EUR in 60 milijonov EUR) za nadgradnjo fiksnega telekomunikacijskega omrežja v Sloveniji, in sicer posodobitev obstoječega bakrenega omrežja, glavnih prenosnih sistemov in podpornih operativnih sistemov. To je bil prvi kredit EIB v Sloveniji, ki ga je odobrila, brez da bi bilo podjetju potrebno zagotoviti bančno garancijo. To dejanje odraža novo politiko EIB, da sprejme višje kreditno tveganje in omogoči boljši dostop do dolgoročnih kreditov pod ugodnimi pogoji z namenom izvedbe prioritetnih projektov na področju širjenja raziskav, razvoja in inovacij. Kredit je bil namenjen tudi za postopno uvedbo digitalnega naročniškega voda za hiter prenos podatkov, ki omogoča napredne širokopasovne storitve. Le-te zagotavljajo telekomunikacijske storitve višjih hitrosti in boljše kvalitete. Takrat se je pričakovalo, da bo to glavni prispevek k rasti produktivnosti v sektorju informacijske in komunikacijske tehnologije. Z izboljšanjem dostopa do modernega omrežja informacijske in komunikacijske tehnologije je projekt podpiral prioritetne cilje EIB, ki vodijo k vzpostavitvi na znanju temelječe družbe in tudi prispeval k razvoju informacijske družbe v Evropi, kar je skladno z Lizbonsko strategijo iz leta 2000 (Slovenia: EIB loan for telecommunications infrastructure development, 2007).

Sektor sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture

Leta 2004 je Republika Slovenija prejela kredit v višini 20 milijonov EUR na področju sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture. Namen kredita je bil sofinanciranje projektov iz strukturnih skladov, ki jih je Slovenija predstavila v

dokumentu Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih 2004 - 2006 (angl. *Slovenia's Single Programming Document 2004-2006*).

Sektor energetike, industrije, storitev in kmetijstva, sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture

Leta 2006 je EIB Holdingu Slovenske elektrarne odobrila kredit v višini 43 milijonov EUR za izgradnjo prve črpalne hidroelektrarne v Sloveniji. Cilj projekta je bil zmanjšati odvisnost Slovenije od fosilnih goriv in ji pomagati, da izpolni obveznosti iz naslova zmanjševanja emisij toplogrednih plinov. Lokacija nove črpalne hidroelektrarne Avče naj bi bila na reki Soči v Julijskih Alpah blizu Nove Gorice in naj bi obratovala poleg že obstoječih elektrarn na reki Soči. Elektriko naj bi dobavljala v obdobju visoke porabe in uporabljala cenejšo energijo v obdobjih nizke porabe s črpanjem vode v vodni bazen elektrarne. Ta kredit predstavlja prvi kredit EIB-ja v sektor energetike v Sloveniji in je del kredita v vrednosti 130 milijonov EUR, s katerim je bila v letu 2007 v višini 13 milijonov EUR ter v letu 2008 v višini 74 milijonov EUR financirana izgradnja dveh pretočnih hidroelektrarn v Sloveniji, in sicer Blance in Krško v spodnjem delu reke Save. EIB podpira razvoj pridobivanja elektrike iz hidroelektrarn ter racionalno porabo energije, saj ima to pozitiven učinek na zmanjševanje emisij toplogrednih plinov (Slovenia: EUR 43 million for rational use of energy, 2006). Leta 2005 je EIB odobrila skladu Emerging Europe Convergence Fund indirekten kredit v obliki nepravega lastniškega financiranja višini 7 milijonov EUR, in sicer v višini 2,3 milijona EUR za financiranje projektov na področju energetike, 2,4 milijona EUR na področju industrije ter 2,3 milijona EUR na področju storitev. Predmetni sklad je bil ustanovljen leta 2005 z namenom investiranja na trge novih članic EU, držav pristopnic k EU, ostalih južnoevropskih držav ter držav CIS, npr. Rusije in Ukrajine. Leta 2007 je EIB Termoelektrarni Šoštanj odobrila kredit v višini 350 milijonov EUR za izgradnjo novega 600 MW 6. bloka termoelektrarne za pridobivanje električne energije, ki naj bi postopoma zamenjal zastarele objekte in naprave v Šoštanju. Prav tako leta 2007 je EIB Ekološkemu skladu RS odobrila kredit v višini 30 milijonov EUR za financiranje majhnih in srednje velikih projektov s področja energetike in okoljskih projektov. Kredit je bil sicer po sektorjih razdeljen takole: 8,1 milijon EUR za področje sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture, 18,9 milijonov EUR za projekte s področja energetike in 3 milijone EUR za projekte s področja industrije, storitev in kmetijstva. Leta 2008 je bil podjetju Istrabenz Hoteli Portorož odobren kredit v višini 35 milijonov EUR za izgradnjo hotela Palace v Portorožu (sektor industrije, storitev in kmetijstva).

Globalni krediti

V obdobju 2004-2008 je bilo bankam odobrenih 7 globalnih kreditov, v obdobju 1999-2003 pa samo 3. Predvsem NLB je bila pri pridobivanju teh kreditov zelo aktivna, saj jih je prejela kar 5. Tako ji je EIB januarja 2004 odobrila globalni kredit v višini 75 milijonov EUR za financiranje projektov majhnih in srednje velikih podjetij ter občin v Sloveniji, in sicer na področjih energetike in varčevanja z energijo, zaščite okolja, izgradnje infrastrukture na

področju zdravstva, izobraževanja, prenove mest, socialnega varstva, industrije in storitev (kreativne in kulturne) kot tudi na področju turizma. Predmetni kredit je bil prvi, ki ga je NLB pridobila s strani EIB. Poslovne banke pri potencialnih kreditojemalcih ocenijo vsak projekt, predpostavijo kreditno tveganje in postavijo kreditne pogoje za končnega kreditojemalca. Zainteresirani investitorji stopijo v stik direktno s posrednikom (v tem primeru banko) in ne z EIB. Ob podpisu predmetne kreditne pogodbe z NLB je predstavnik EIB pripomnil, da z vstopom Slovenije v EU ter z njenim nadaljnjim gospodarskim razvojem vidi precejšnjo možnost za razširitev njunega sodelovanja na prednostnih področjih, kot so majhna in srednje velika podjetja, infrastruktura in ostalo, saj se aktivnosti NLB v Sloveniji še naprej povečujejo (Slovenia: EIB Provides Global Loan of EUR 75 Million for small investments, 2004). Že v naslednjem letu, t.j. v letu 2005, sta EIB in NLB podpisali novo pogodbo o globalnem financiranju v višini 25 milijonov EUR. Namen kredita je bil sofinanciranje majhnih in srednje velikih projektov predvsem občin v Sloveniji, in sicer na enakih področjih kot pri prvem kreditu (Slovenia: EUR 25 million for municipal investments, 2005). EIB in NLB sta sklenili kreditne pogodbe tudi v letih 2006, 2007 in 2008. Leta 2006 odobren kredit je bil v višini 50 milijonov EUR in je bil namenjen za financiranje investicijskih projektov majhnih in srednje velikih podjetij ter občin v Sloveniji, prav tako na enakih področjih kot prejšnja dva kredita (Slovenia: EIB provides EUR 50 million for SMEs and municipal investments, 2006). Tudi v letih 2007 in 2008 je bilo NLB odobreno vsako leto po 50 milijonov EUR kredita za financiranje projektov majhnih in srednje velikih podjetij. Leta 2007 je bilo Banki Koper odobrenih prav tako 50 milijonov EUR za financiranje podjetniških projektov majhnih in srednje velikih podjetij ter še Unicredit banki Slovenije 20 milijonov EUR za financiranje infrastrukturnih projektov majhnih in srednje velikih podjetij.

Obdobje 1999-2008

Če pogledamo celotno desetletno obdobje, je bilo 19 % projektov izvedenih na področju energetike, 61 % na področju komunikacijske in prometne infrastrukture, 2 % na področju sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture, 2 % na področju industrije, storitev in kmetijstva ter 17 % globalnih kreditov. Na ravni EU je bilo stanje povsem drugačno: 10 % projektov je bilo izvedenih na področju energetike, 31 % na področju komunikacijske in prometne infrastrukture, 12 % na področju sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture, 12 % na področju industrije, storitev in kmetijstva, 7 % na področju izobraževanja in zdravstva ter 28 % globalnih kreditov.

Podrobnejši prikaz kreditov po sektorjih, ki jih je Slovenija prejela s strani EIB v letu 2009 (leto 2009 zajema obdobje od začetka januarja do konca avgusta)

Iz razpoložljivih podatkov za leto 2009, ki vključujejo kredite s strani EIB oziroma podpisane kreditne pogodbe do konca avgusta 2009, lahko razberemo, da je bilo največ odobrenih globalnih kreditov, in sicer kar 96 %.

Industrija

Na začetku leta 2009 je EIB odobrila kredit podjetju BIA Separations Podjetje za separacijske tehnologije v višini 8 milijonov EUR za načrtovanje, izgradnjo ter opremljanje infrastrukture s področja raziskav in razvoja ter proizvodnje (BIA Separations R&D, 2008).

Sektor sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture ter delno globalni krediti

Javnemu skladu RS za regionalni razvoj in razvoj podeželja je bilo odobrenih 15 milijonov EUR kredita za področje sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture ter 15 milijonov EUR globalnega kredita. Namen kredita je implementacija Razvojne strategije Slovenije (2007-2013) s sofinanciranjem projektov, ki stremijo k trajnostnemu razvoju. Podprojekte bodo izvajala majhna in srednje velika podjetja ter lokalne občine, investicije bodo spodbujale razvoj in izgradnjo socialne, ekonomske in transportne infrastrukture ter ukrepe na področju varovanja voda in okolja (RDF Framework Loan, 2008).

Globalni krediti

Izmed globalnih kreditov je bil marca 2009 podjetju NLB Leasing odobren globalni kredit v višini 20 milijonov EUR za leasing financiranje projektov majhnih in srednje velikih podjetij, majhnih in srednje velikih infrastrukturnih projektov, spodbujenih s strani lokalnih oblasti ter industrijskih projektov vseh velikosti na področju raziskav in razvoja, energetike in zaščite okolja (NLB Leasing GL, 2008). Skupini Immorent AG s sedežem na Dunaju, ki je v lasti finančne skupine Erste Bank in Sparkasse in je ena izmed treh vodilnih avstrijskih leasing koncernov, je bil odobren globalni kredit v višini 100 milijonov EUR. Immorent je s svojimi hčerinskimi podjetji prisoten še v devetih državah srednje in vzhodne Evrope, v katerih ima praviloma prevladujoč tržni delež. Med temi je tudi hčerinsko leasing podjetje v Sloveniji, ki je od predmetnih 100 milijonov EUR dobilo 5 milijonov EUR za financiranje investicij majhnih in srednje velikih projektov, in sicer večinoma s strani majhnih in srednje velikih podjetij, podjetij s srednje veliko tržno vrednostjo ali občin. Največji kredit v letu 2009 ter v Sloveniji nasploh je prejela SID banka, skupen znesek je znašal kar 380 milijonov EUR. Od tega je znesek v višini 150 milijonov EUR namenjen za financiranje majhnih in srednje velikih infrastrukturnih projektov s strani lokalnih oblasti ter okoljskih projektov s strani končnih koristnikov vseh velikosti, znesek v višini 230 milijonov EUR pa za financiranje projektov majhnih in srednje velikih podjetij, investicij v nizkoenergijsko infrastrukturo ter predvsem razvoj novih tehnologij, naprav in delov, ki naj bi jih proizvedla podjetja, ki dobavljajo dele za avtomobilsko proizvodnjo. Cilj je razvoj tehnologije nove generacije vozil in zmanjšanje izpustov. Pomoč avtomobilskemu sektorju je vlada že uvrstila v protikrizne ukrepe (Ropret, 2009, str. 10). Avgusta 2009 je bila med SKB in EIB podpisana kreditna pogodba v višini 75 milijonov EUR za financiranje majhnih in srednje velikih podjetij oziroma njihovih majhnih in srednje velikih projektov na področju posodobitve infrastrukture, energijske učinkovitosti, industrije, storitev in turizma.

Iz zapisanega lahko sklepamo, da je na začetku svoje samostojnosti in še kasneje do vstopa v EU, Slovenija predvsem pridobila sredstva s strani EIB za financiranje komunikacijske in prometne infrastrukture, ki je tudi eden izmed glavnih predpogojev, da se lahko gospodarstvo začne primerno razvijati. Vsaka država, ki želi vstopiti v EU ter kasneje tudi v monetarno unijo (kot je to storila Slovenija), mora seveda izpolnjevati določene kriterije (stabilna demokracija, spoštovanje človekovih pravic, konkurenčno tržno gospodarstvo, biti sposobna prevzeti pravni red Skupnosti ter v primeru prevzema evra tudi izpolnjevati maastrichtske kriterije). Izpolnjevanje teh kriterijev pomeni tudi, da je država dosegla neko stopnjo razvitosti. Tako je bilo tudi v primeru Slovenije, saj je lepo razvidno, da je v obdobju 2004-2008 (predvsem pa v letu 2009) pridobila bistveno več kreditov, povišala predvsem globalne kredite (dobijo jih lahko le banke in finančne institucije s primerno bonitetno oceno), kredite s področja energetike ter zmanjšala kredite za komunikacijsko in prometno infrastrukturo. Mobilna in fiksna omrežja so že razvita, občasno so in bodo potrebne kakšne posodobitve, prav tako je cestno in železniško omrežje že dokaj razvito, iz tega razloga investicije niso več potrebne v takšnem obsegu kot npr. pred desetletjem, ko je Slovenija šele pričela pospešeno graditi avtoceste.

Podrobnejši prikaz kreditov po sektorjih, ki jih je Madžarska prejela s strani EIB v obdobju 1999-2008 ter primerjava s Slovenijo in EU

V Tabeli 6 so prikazane investicije EIB na Madžarskem v obdobju 1999-2008 po sektorjih.

Tabela 6: Znesek investicij EIB na Madžarskem v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek investicij

Sektor	**Znesek v obdobju 1999-2003 ter v %**		**Znesek v obdobju 2004-2008 ter v %**		**Znesek v obdobju 1999-2008 ter v %**	
Individualni krediti:	**1.594**	**(74%)**	**4.873**	**(79%)**	**6.467**	**(78%)**
- Energetika	135	(6%)	147	(2%)	282	(3%)
- Komunikacijska in prometna infrastruktura	1.000	(47%)	2.513	(41%)	3.513	(42%)
- Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture	229	(11%)	662	(11%)	891	(11%)
- Industrija, storitve in kmetijstvo	230	(11%)	784	(13%)	1.014	(12%)
- Izobraževanje in zdravstvo	/	/	767	(12%)	767	(9%)
Globalni krediti	**555**	**(26%)**	**1.322**	**(21%)**	**1.877**	**(22%)**
Celoten znesek	**2.149**	**(100%)**	**6.195**	**(100%)**	**8.344**	**(100%)**

Vir: EIB Group. Projects financed in 2003 and statistics; EIB Annual Report 2008. Statistical Report.

Obdobje 1999-2003

Iz Tabele 6 je razvidno, da je bilo na Madžarskem v obdobju 1999-2003 največ, in sicer 47 % vseh financiranj s strani EIB namenjenih komunikacijski in prometni infrastrukturi. Zelo velik delež je bil namenjen tudi financiranju globalnih kreditov (26 %). Razlog za tako velik delež je ta, da so tuje banke (nemške, avstrijske, italijanske in druge) pokupile domače banke, tako da so le-te v tuji lasti, kar jim je zaradi ustrezne bonitetne ocene omogočalo lažje pridobivanje kreditov. Za energetiko je bilo namenjenih 6 %, za sanitarno ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter za razvoj mestne infrastrukture 11 % ter za sektor industrije, storitev in kmetijstva prav tako 11 %. Financiranih je bilo 38 projektov. Iz primerjave med Tabelama 5 in 6 lahko razberemo, da je bila v navedenem obdobju struktura financiranja sektorjev na Madžarskem in v EU dokaj podobna (primerjava mogoče ni čisto na mestu, saj je bila v tem obdobju Madžarska še država pristopnica in ne članica EU, za katero so podatki). Imela je sicer nekaj večji delež financiranja v komunikacijsko in prometno infrastrukturo (47 % v primerjavi z 32 %) ter nekaj manjši delež globalnih kreditov (26 % v primerjavi s 35 %). So pa njeni deleži financiranja po sektorjih bistveno bolj podobni državam EU kot pa deleži Slovenije. Iz navedenega lahko sklepamo, da je vsaj delež bank, ki so v pretežno tuji lasti, pripomogel k pridobitvi visokega deleža globalnih kreditov.

Obdobje 2004-2008 ter 1999-2008

V obdobju 2004-2008 je bilo dalje financiranih 62 projektov v skupni višini 6 milijard EUR, kar je 4 milijarde EUR več kot v prejšnjem obdobju. Tolikšno povečanje sredstev je predvsem posledica vstopa Madžarske v EU. Izmed navedenih projektov jih je bilo le malo manj namenjenih za komunikacijsko in prometno infrastrukturo (41 %), 2 % za projekte s področja energetike (v prejšnjem obdobju 6 %), predvsem pa so narasli krediti za izobraževanje in zdravstvo, ki jih je bilo kar 12 % (v prejšnjem obdobju teh kreditov ni bilo). Delež globalnih kreditov se je rahlo zmanjšal, in sicer iz 26 na 21 %, se je pa za več kot enkrat povečalo absolutno število teh kreditov. Projekti s področja industrije, storitev in kmetijstva so bili v približno enakem deležu, in sicer v obsegu 13 %. Financiranje projektov s področja sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter s področja razvoja mestne infrastrukture je ostalo na enaki ravni, in sicer na 11 %. Če ponovno primerjamo Madžarsko in EU, vidimo, da imata tudi v tem obdobju precej podobno strukturo financiranja, predvsem v deležu globalnih kreditov (Madžarska 21 %, EU 24 %) ter ostalih sektorjih, manjše razlike so le na področju energetike (Madžarska 2 %, EU 10 %) in komunikacijske in prometne infrastrukture (Madžarska 41 %, EU 31 %). Zelo podobne deleže dobimo tudi, če gledamo celotno desetletno obdobje. Iz navedenega bi lahko sklepali, da je Madžarska povprečno razvita država ter da je njen BDP na prebivalca nekje okoli evropskega povprečja oziroma malo manj (med 90 in 100 %). Ta trditev bo v nadaljevanju potrjena ali zavrnjena.

Podrobnejši prikaz kreditov po sektorjih, ki jih je Slovaška prejela s strani EIB v obdobju 1999-2008 ter primerjava s Slovenijo, Madžarsko in EU

V Tabeli 7 so prikazane investicije EIB na Slovaškem v obdobju 1999-2008 po sektorjih.

Tabela 7: Znesek investicij EIB na Slovaškem v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek investicij

Sektor	**Znesek v obdobju 1999-2003 ter v %**		**Znesek v obdobju 2004-2008 ter v %**		**Znesek v obdobju 1999-2008 ter v %**	
Individualni krediti:	**700**	**(80%)**	**445**	**(56%)**	**1.145**	**(68%)**
- Energetika	/	/	2	(0%)	2	(0%)
- Komunikacijska in prometna infrastruktura	424	(48%)	135	(17%)	559	(33%)
- Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture	12	(1%)	68	(9%)	80	(5%)
- Industrija, storitve in kmetijstvo	264	(30%)	211	(26%)	475	(28%)
- Izobraževanje in zdravstvo	/	/	29	(4%)	29	(2%)
Globalni krediti	**180**	**(20%)**	**354**	**(44%)**	**534**	**(32%)**
Celoten znesek	**880**	**(100%)**	**799**	**(100%)**	**1.679**	**(100%)**

Vir: EIB Group. Projects financed in 2003 and statistics; EIB Annual Report 2008. Statistical Report.

Obdobje 1999-2003

Iz Tabele 7 je razvidno, da je bilo na Slovaškem v obdobju 1999-2003 največ, in sicer 48 % vseh financiranj s strani EIB namenjenih komunikacijski in prometni infrastrukturi. Sektor industrije, storitev in kmetijstva je prejel 30 % vseh sredstev, 20 % pa je bilo namenjenih globalnim kreditom. Sektorja energetike ter izobraževanja in zdravstva nista bila financirana s strani EIB, medtem ko je sektor sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture prejel minimalna sredstva, in sicer v višini 1 % vseh sredstev. Financiranih je bilo 15 projektov. Iz primerjave med Tabelama 5 in 7 lahko razberemo, da je bila v navedenem obdobju struktura financiranja sektorjev na Slovaškem in v EU precej različna, različna pa je bila tudi od strukture financiranja Slovenije in Madžarske (primerjava z EU tudi tu mogoče ni čisto na mestu, saj je bila v tem obdobju Slovaška še država pristopnica in ne članica EU, za katero so podatki). Od EU je imela precej manjši delež globalnih kreditov (20 % v primerjavi z 35 %) ter večji delež financiranja v sektor komunikacijske in prometne infrastrukture (48 % v primerjavi z 32 %). Prav tako veliko večji

delež financiranja je imela v sektorjih industrije, storitev in kmetijstva (30 % v primerjavi z 10 %). Financiranja ostalih sektorjev praktično ni imela. So pa njeni deleži financiranja po sektorjih vseeno bolj podobni EU kot pa deleži Slovenije. Iz navedenega lahko sklepamo, da je Slovaška po kazalcu BDP na prebivalca manj razvita država od povprečja držav članic EU (to bomo videli v naslednjem poglavju). Slovaška v tem obdobju niti ni bila članica EU, ampak samo država pristopnica, zato je taka ugotovitev razumljiva. Večina financiranih projektov je bila namenjenih za izgradnjo infrastrukture ter za sektorje industrije, kmetijstva in storitev, kar je značilno za manj razvite države.

Obdobje 2004-2008 ter 1999-2008

Zanimivo je, da je bil v obdobju 2004-2008, ko je Slovaška postala članica EU, financiran manjši znesek projektov kot v prejšnjem obdobju, ko je bila še država pristopnica. Financiranih je bilo sicer 23 projektov v skupni višini 799 milijonov EUR, kar je manj tako od Madžarske kot od Slovenije. So se pa v tem obdobju zelo povečali globalni krediti, tako v absolutnem kot v relativnem znesku, in sicer njihov delež je znašal 44 %, kar je mnogo več kot je znašal v EU (24 %). Tolikšno povečanje sredstev je po vsej verjetnosti posledica vstopa Slovaške v EU. Izmed navedenih projektov jih je bilo mnogo manj namenjenih za komunikacijsko in prometno infrastrukturo (samo 17 %, kar je manj kot EU), 0,3 % za projekte s področja energetike (v prejšnjem obdobju jih ni bilo), predvsem pa so narasli krediti za izobraževanje in zdravstvo, ki jih je bilo za 4 % (v prejšnjem obdobju teh kreditov ni bilo). Projekti s področja industrije, storitev in kmetijstva so bili v približno enakem deležu, in sicer v obsegu 26 % (v prejšnjem obdobju 30 %), se je pa zelo povišal delež v sektorju sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture, in sicer iz 1 % na 9 %. Če ponovno primerjamo Slovaško in EU, vidimo, da imata v tem obdobju bolj podobno strukturo financiranja, predvsem pa izstopa delež globalnih kreditov na Slovaškem (Slovaška 44 %, EU 24 %). Slovaška ima predvsem zelo malo naložb na področju energetike. Te znašajo komaj 0,3 %, medtem ko je v EU ta delež 10 %. Tudi če gledamo desetletno obdobje, ima Slovaška zelo podobne deleže z državami EU, posebej na področjih komunikacijske in prometne infrastrukture ter na področjih globalnih kreditov. Iz navedenega bi lahko sklepali, da je bila vključitev Slovaške v EU uspešna, prav tako se je njena struktura financiranja približala strukturi držav članic EU.

3.1.3 BDP na prebivalca in znesek investicij EIB na prebivalca v Sloveniji in v izbranih evropskih državah (Irska, Italija, Madžarska, Nemčija, Slovaška in EU) v obdobju 2004-2008

Za obdobje obravnave smo vzeli obdobje 2004-2008, saj so takrat že vse države bile članice EU in je zato primerjava med spremenljivkami bolj relevantna. Poleg že obravnavanih držav so v tem poglavju v analizo vzete še Irska, Italija in Nemčija. Razlog je ta, da ima Irska malo prebivalcev (samo okoli 4 milijone), medtem ko sta Italija in Nemčija državi z velikim številom prebivalcev. Na podlagi podatkov bomo lahko ugotovili ali spremenljivki BDP na prebivalca ter število prebivalcev neke države vplivata na pridobljena sredstva s strani EIB.

Tabela 8: BDP na prebivalca ter znesek investicij EIB na prebivalca v povprečju na leto po izbranih evropskih državah v obdobju 2004-2008 (v milijonih EUR)

Država	**BDP na prebivalca (v PPS) v povprečju na leto**	**Število prebivalcev (v mio) v povprečju na leto**	**Znesek investicij (v mio EUR) v povprečju na leto**	**Znesek investicij na prebivalca (v EUR na prebivalca) v povprečju na leto**
Irska	144,6	4,2	463,8	110,4
Italija	103,5	58,8	6.291,4	106,9
Madžarska	63,0	10,0	1.239,0	123,9
Nemčija	115,9	82,4	6.750,4	81,9
Slovaška	63,9	5,4	159,8	29,6
Slovenija	88,1	2,0	330,4	165,2
EU*	102,4	475,5	43.313,8	91,1

Legenda: * Do leta 2007 je bilo v EU 25 držav, od leta 2007 naprej pa 27 držav, število prebivalcev je temu ustrezno prilagojeno in ponderirano.

Vir: GDP per capita in PPS in Total population na spletni strani EUROSTAT-a; EIB Annual Report 2008. Statistical Report.

V tem obdobju je znašal znesek investicij na prebivalca v EU v povprečju 91,1 EUR na leto, v Sloveniji pa kar 165,2 EUR, kar je 1,8-krat več kot v EU. Višji znesek od EU so imele vse države razen Nemčije (9 EUR na prebivalca manj) in že prej omenjene Slovaške, ki je dosegla le eno tretjino investicij na prebivalca v EU. Na podlagi podatkov iz zgornje tabele lahko zaključimo, da kljub temu, da ponavadi države z več prebivalci prejmejo višji absolutni znesek financiranja s strani EIB, to še ne pomeni, da bodo prejele tudi višji znesek investicij EIB na prebivalca. Primer za to je Slovenija, ki ima samo okoli 2 milijona prebivalcev, je pa prejela veliko višji znesek investicij na prebivalca od vseh navedenih držav z mnogo več prebivalci.

Glede BDP na prebivalca lahko predpostavimo, da države z višjim BDP na prebivalca s strani EIB prejmejo tudi več investicij na prebivalca, države z nižjim pa manj. Prvo predpostavko potrjujeta Irska in Italija ter delno Slovenija (njen BDP na prebivalca je nižji od teh dveh držav, kljub temu pa ima mnogo višji delež investicij na prebivalca). Drugo predpostavko potrjuje Slovaška, medtem ko Nemčija glede na svoj visok BDP na prebivalca prejme zelo malo investicij na prebivalca, Madžarska pa glede na svoj nizek BDP na prebivalca zelo veliko investicij na prebivalca. Iz navedenega lahko zaključimo, da BDP na prebivalca ni čisto pravi pokazatelj, koliko investicij na prebivalca bo prejela posamezna država, v manjši meri pa kljub vsemu velja, da višji kot ima država BDP na prebivalca, višji bo znesek

investicij na prebivalca ter nižji kot ima BDP na prebivalca, nižji bo znesek investicij na prebivalca.

3.2 Evropska banka za obnovo in razvoj

3.2.1 Prisotnost EBRD v Sloveniji ter v izbranih evropskih državah (Madžarska in Slovaška) v obdobju 1999-2008

Slovenija je leta 1992 z vpisom prvih 100 delnic vstopila v EBRD, julija istega leta pa je z aktom o notifikaciji nasledstva mednarodnih sporazumov, v katerih je bila članica nekdanja Jugoslavija, prevzela tudi sporazum o ustanovitvi EBRD. Preostalih 4.096 delnic ji je pripadlo iz naslova razdelitve delnic, ki jih je vpisala Socialistična Federativna Republika Jugoslavija. Z ratifikacijo sporazuma s strani Državnega zbora Republike Slovenije decembra 1992 je Slovenija postala polnopravna članica EBRD.

Države članice svoje interese zastopajo v okviru skupin oziroma tako imenovanih konstituenc. Slovenija je skupaj z Belgijo in Luksemburgom članica ene konstituence in je po številu vpisanih delnic (4.196) v okviru delniškega kapitala v EBRD na drugem mestu (Belgija 45.600 delnic in Luksemburg 4.000 delnic) (Ministrstvo za finance RS, Delovanje Evropske banke za obnovo in razvoj, 2009). Slovenija je bila na dan 31.12.2008 v kapitalu EBRD udeležena z 42 milijoni EUR, od tega je vplačani kapital znašal 11 milijonov EUR ter kapital na poziv 31 milijonov EUR.

EBRD je zaradi poslovnega sodelovanja s Slovenijo novembra leta 1995 odprla predstavništvo v Ljubljani, vendar ga je v skladu s svojo politiko umika iz držav z vpeljanim tržnim gospodarstvom novembra leta 2008 zaprla. EBRD tako v skladu s svojo politiko predvideva postopen umik iz vseh zadnjih dvanajstih novih držav članic EU, saj je področje njenega delovanja v državah v tranziciji, ne pa v razvitejših državah.

EBRD je pričela z naložbami v Sloveniji leta 1993 in je pomemben tuji kreditodajalec (takoj za EIB) tako v javnem kot v zasebnem sektorju kot tudi z udeležbo v lastniških deležih. Prvi kredit Sloveniji je EBRD odobrila 20. aprila 1993, kreditna pogodba s podjetjem Dravske elektrarne Maribor je bila podpisana 25. aprila 1993 v višini 73,7 milijonov EUR. Namen kredita je bila obnova treh central in petih ranžirnih postaj ter izgradnja avtomatskega kontrolnega centra v elektrarni na reki Dravi. Projekt naj bi izboljšal okoljske pogoje reke Drave in zagotovil zanesljiv vir energije za naslednjih 35 let (European Bank lends DM 142.6 million for refurbishment of Drava River Hydroelectric Facility in Slovenia, 1993). 26. julija istega leta je bil odobren tudi prvi kredit Slovenskim železnicam, in sicer v višini 44,8 milijonov EUR za prestrukturiranje in sanacijo Slovenskih železnic. Znesek je bil namenjen posodobitvi železniških tirov, zagotovitvi računalniške opreme za informacijske sisteme ter izvedbi študije upravičenosti direktne železniške povezave med Slovenijo in Madžarsko (European Bank approves ECU 43.6 million to improve Slovenia's rail network, 1993).

Od leta 1993 pa do konca leta 2008 je odbor direktorjev EBRD Sloveniji odobril financiranje 58 projektov v skupni vrednosti 752 milijonov EUR. Pri tem je bil največji delež sklenjenih pogodb namenjen financiranju projektov finančnih institucij (krediti bankam, skladom, leasing podjetjem, lastniško financiranje,…), sledijo pa sektor industrije, storitev in kmetijstva ter financiranje komunikacijske in prometne infrastrukture. V obdobju 2004-2008 je EBRD v Sloveniji financirala zgolj projekte finančnih institucij oziroma odobrila kredite bankam, skladom, leasing podjetjem ter na ta način financirala predvsem majhna in srednje velika podjetja.

Če pogledamo na EBRD z vidika finančne krize, lahko ugotovimo, da je ta nanjo vplivala veliko močneje kot na EIB. EBRD je leta 2008 v primerjavi z letom 2007 podpisala za 9 % vrednosti pogodb manj (5,1 milijarde EUR v primerjavi z 5,6 milijarde EUR), temu primerno je bilo tudi manjše število podpisanih pogodb oziroma projektov, in sicer le 302 v primerjavi s 353 leta 2007. Zelo pomembna razlika med EBRD in EIB je tudi razlika v poslovnem izidu. Medtem, ko je EBRD še leta 2007 imela za 1,9 milijarde EUR čistega dobička, je imela v letu 2008 za 602 milijona EUR izgube, kar se je zgodilo prvič po letu 1998. Slab poslovni rezultat pripisujejo finančni krizi, katere posledica so bili izredno spremenljivi pogoji na finančnih trgih, še posebej prizadeti so bili trgi lastniških vrednostnih papirjev. Padec vrednosti teh papirjev je imel močan vpliv na investicijski portfelj delnic EBRD-ja. Zaradi padca tržne vrednosti delnic je bila EBRD primorana v izkazu poslovnega izida prikazati nerealizirane izgube iz naložb in oslabitve. Brez teh izgub in oslabitev bi banka dosegla čisti dobiček pred oslabitvijo v višini 849 milijonov EUR, kar je primerljivo z letom 2007, ko je ta znašal 973 milijonov EUR (EBRD Financial statements, 2008, str. 3). Črpanja kreditov so se kljub izgubi povišala za 22 % v primerjavi z letom 2007, kar vseeno dokazuje, da je EBRD zanesljiv partner tudi v težkih časih. Kljub navedenim posledicam krize je bila EIB manj prizadeta oziroma lahko bi rekli, da se je kriza ni dotaknila, saj je v letu 2008 dosegla dobiček v višini 1,6 milijarde EUR, kar je celo nekoliko več kot leto poprej. Prav tako EIB kreditiranja ni zmanjšala, ampak ga je celo povečala za 21 % v primerjavi z letom 2007. Države članice skupine G-20[2] so v teh kriznih časih za multilateralne razvojne banke, kamor spada tudi EBRD, potrdile ključno proticiklično vlogo, in sicer z zagotavljanjem investicij za ublažitev učinkov finančne krize. S tem opravičujejo svoj namen, zaradi katerega so bile ustanovljene, to je zagotavljanje trajnostnega razvoja gospodarstva ter pomoč državam v primeru izrednih dogodkov, kar kriza tudi je. EBRD še vedno ostaja največji investitor v celotni svoji regiji. Tako je decembra 2008 za lažje spopadanje s finančno krizo sprejela program, v katerem cilja na povišanje investicij v letu 2009 na 7 milijard EUR, kar je za 20 % več, kot je prvotno planirala ter za 38 % več kot v letu 2008 (EBRD Financial statements, 2008, str. 9). Seveda pa bo morala hkrati s povečanjem investicij zbrati tudi več sredstev.

[2] Skupino G-20 sestavljajo naslednje države: Argentina, Avstralija, Brazilija, Kanada, Kitajska, Francija, Nemčija, Indija, Indonezija, Italija, Japonska, Mehika, Rusija, Savdska Arabija, Južna Afrika, Južna Koreja, Turčija, Združeno kraljestvo, Združene države Amerike ter kot 20. članica Evropska unija.

Podatki o investicijah EBRD (s tem izrazom so označene podpisane pogodbe o financiranju) v Sloveniji v obdobju 1999-2008 se nahajajo v Tabeli 9.

Tabela 9: Znesek investicij EBRD v Sloveniji v obdobju 1999-2008 (v milijonih EUR)

Leto	**Znesek**
1999	40
2000	20
2001	52
2002	181
2003	44
1999-2003	**337**
2004	51
2005	38
2006	2
2007	13
2008	10
2004-2008	**114**
1999-2008	**451**

Vir: EBRD Annual report 1999-2008.

Za preučevanje investicij EBRD tako v Sloveniji kot v ostalih državah bomo tudi tu vzeli desetletno obdobje, in sicer od leta 1999 do leta 2008. Razdelili ga bomo na dva dela, in sicer na obdobje od 1999 do 2003, ko je bila Slovenija še država pristopnica k EU ter na obdobje od 2004 do 2008, ko je Slovenija polnopravna država članica EU. Sklepamo lahko, da je Slovenija pred vstopom v EU zaradi manjše razvitosti ter nahajanja v tranziciji prejela več sredstev kot v obdobju po vstopu v EU, ko se predvideva njena večja razvitost, vzpostavitev tržnega gospodarstva ter tudi možnost pridobitve cenejših virov sredstev s strani EIB. Kot vidimo iz Tabele 9, je bilo Sloveniji v obdobju 1999-2003 s strani EBRD odobrenih 337 milijonov EUR sredstev, kar je v primerjavi z EIB občutno manj (EIB je Sloveniji v istem obdobju odobrila za skoraj milijardo EUR sredstev). Najvišji znesek v tem obdobju je pridobila v letu 2002 (predvsem iz naslova lastniškega vstopa v NLB), najnižjega pa v letu 2000. V naslednjem obdobju, t.j. od 2004 do 2008, je bilo Sloveniji s strani EBRD odobrenih še manj sredstev, in sicer samo tretjina sredstev preteklega obdobja. Iz do sedaj dostopnih podatkov pa do avgusta 2009 EBRD Sloveniji ni odobrila še nobenih sredstev. Na osnovi zapisanega lahko potrdimo že gornje sklepanje, da je Slovenija pred vstopom v EU dobila več sredstev zaradi manjše razvitosti oziroma z vstopom v EU naj bi se končalo obdobje tranzicije ter vzpostavilo tržno gospodarstvo ter posledično tudi večja razvitost. Prav tako je bilo Sloveniji z vstopom v EU omogočeno pridobivanje več in predvsem ugodnejših sredstev s

strani EIB. V desetletnem obdobju je tako Slovenija s strani EBRD prejela sredstva v višini 451 milijonov EUR, kar je v primerjavi z investicijami EIB, ki so v istem obdobju znašale kar 2,6 milijarde EUR, znatno manj. Tudi v bodoče lahko napovemo manj investicij EBRD v Sloveniji. Nasploh naj bi se delovanje EBRD v zadnjih novih dvanajstih članicah EU v prihodnje precej zmanjšalo oziroma celo popolnoma prenehalo, saj je cilj njenega delovanja v državah, kjer tranzicija še ni končana, kjer privatni sektor ni vzpostavljen in kamor ostale institucije zaradi prevelikih tveganj ne gredo. S tem, ko EBRD nastopi na tveganih trgih, privabi tudi ostale institucije, ki so se teh trgov do tedaj praviloma izogibale, kar vse pozitivno vpliva na gospodarstvo predmetne države. Nove članice EU sedaj ne spadajo več v skupino nerazvitih in tveganih trgov, kamor zaradi bojazni nihče ne investira. EBRD tako namerava usmeriti več sredstev v manj razvite države proti vzhodu (jugovzhodna Evropa in Kavkaz). Sektorska analiza ter primerjave z nekaterimi državami sledijo v nadaljevanju.

V nadaljevanju so v Tabeli 10 predstavljeni podatki o investicijah EBRD v obdobju 1999-2008 za Madžarsko, Slovenijo, Slovaško in za vseh 29 držav, kjer je EBRD prisotna ter relativno po posamezni državi glede na celoten znesek investicij danih s strani EBRD.

Tabela 10: Znesek investicij EBRD po izbranih evropskih državah v obdobju 1999-2008 (v milijonih EUR) ter relativno po posamezni državi glede na celoten znesek investicij danih s strani EBRD

Država	**Znesek v obdobju 2004-2008 ter v %**		**Znesek v obdobju 1999-2003 ter v %**		**Znesek v obdobju 1999-2008 ter v %**	
Madžarska	529,5	(2,2%)	665,3	(4,1%)	1194,8	(3,0%)
Slovaška	258,1	(1,1%)	692,0	(4,3%)	950,1	(2,4%)
Slovenija	114,3	(0,5%)	337,0	(2,1%)	451,0	(1,1%)
Vseh 29 držav skupaj*	24.016,0	(100,0%)	16.111,0	(100,0%)	40.127,0	(100,0%)

Legenda: * Do oktobra 2008 je bila EBRD s svojim delovanjem prisotna v devetindvajsetih državah. Oktobra 2008 je Turčija postala trideseta država, ki pa do konca leta 2008 ni prejela še nobenega kredita.

Vir: EBRD Annual report 1999-2008; EBRD Investments 1999-2008.

Madžarska med vsemi analiziranimi državami s strani EBRD prejema največ sredstev (izjema je obdobje 1999-2003, ko je nekaj več sredstev prejela Slovaška), v povprečju med 2 in 4 %. Največ sredstev je prejela v obdobju 1999-2003, nato pa so se z vstopom v EU sredstva začela zmanjševati. Kljub temu je Madžarska tudi v celotnem, desetletnem obdobju izmed analiziranih držav prejela največ sredstev.

Druga izmed analiziranih držav po znesku prejetih sredstev je Slovaška. Tudi Slovaška je prav tako kot Madžarska v obdobju 1999-2003 (torej pred vstopom v EU) prejela največ sredstev (še več kot Madžarska), v naslednjem petletnem obdobju po vstopu v EU pa so se ta sredstva močno zmanjšala (za več kot 3 odstotne točke). V desetletnem obdobju je tako Slovaška prejela manj sredstev kot Madžarska in več kot Slovenija.

Slovenija je v celotnem navedenem obdobju prejela najmanj sredstev, kar je posledica ali najvišjega BDP na prebivalca in/ali najnižjega števila prebivalcev. To bo prikazano v enem izmed naslednjih podpoglavij. V obdobju 1999-2003, ko je prejela 2,1 % vseh sredstev, je sicer prejela skoraj trikrat več sredstev kot v obdobju 2004-2008, ko je prejela 0,5 % vseh sredstev. Tudi iz primera Slovenije je razvidno, da je do vstopa v EU prejela mnogo več sredstev kot v obdobju po vstopu v EU, kar tudi je v skladu s politiko EBRD.

3.2.2 Sektorska analiza prisotnosti EBRD v Sloveniji in v izbranih evropskih državah (Madžarska in Slovaška) ter primerjava z vsemi državami prejemnicami sredstev s strani EBRD v obdobju 1999-2008

V obdobju 1999-2008 bomo v Sloveniji, na Madžarskem, Slovaškem in za države, kjer je EBRD prisotna, analizirali, kako je financiranje EBRD razdeljeno po sektorjih. Sektorje smo zaradi primerljivosti z EIB navedli enako, kot jih v svojih letnih poročilih navaja EIB. So pa navedeni malo drugače, kot jih v svojih letnih poročilih navaja EBRD, vendar pa so kljub temu vsi podatki ustrezno zajeti. Opisa individualnih in globalnih kreditov se nahajata že v podpoglavju 3.1.2, zato jih tu ne bomo ponovno navajali.

Podrobnejši prikaz kreditov po sektorjih, ki jih je Slovenija prejela s strani EBRD v obdobju 1999-2008 ter primerjava z vsemi državami prejemnicami kreditov s strani EBRD

V Tabeli 11 so podrobneje predstavljene vse investicije EBRD v Sloveniji v obdobju 1999-2008, in sicer glede na posamezno leto, kreditojemalca, sektor in znesek.

Tabela 11: Prikaz investicij EBRD v Sloveniji v obdobju 1999-2008 (v milijonih EUR)

Št.	Leto	Kreditojemalec	Sektor	Znesek
1	1999	Aquasystems d.o.o.	Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture	15*
2	1999	NLB d.d.	Globalni kredit	15
3	1999	SKB d.d.	Globalni kredit	10
4	2000	Banka Koper d.d.	Globalni kredit	5
5	2000	NKBM d.d.	Globalni kredit	5
6	2000	Yulon d.d.	Industrija, storitve in kmetijstvo	10
7	2001	Hermes Softlab d.d.	Komunikacije (nakup deleža Hermes Softlab-a)	3
8	2001	Mobitel d.d.	Komunikacije	25
9	2001	Indirektne investicije dveh skladov ter nepremičninskega investitorja	Globalni kredit	24
10	2002	Banka Koper d.d.	Globalni kredit	5
11	2002	NLB d.d.	Globalni kredit (nakup deleža NLB)	175
12	2002	Indirektna investicija v sklad	Globalni kredit	1
13	2003	Raiffeisen Leasing Slovenia d.o.o.	Globalni kredit	7
14	2003	Lafarge Cement d.d.	Industrija, storitve in kmetijstvo	20
15	2003	Volksbank d.d.	Globalni kredit	7
16	2003	Volksbank d.d.	Globalni kredit	10
17	2004	SKB Leasing d.o.o.	Globalni kredit	10
18	2004	Bank Austria Creditanstalt d.d., NLB d.d., Probanka d.d.	Globalni kredit	26
19	2004	Indirektna investicija v sklad	Globalni kredit	15
20	2005	SKB Leasing d.o.o.	Globalni kredit	7
21	2005	HVB Leasing d.o.o.	Globalni kredit	5
22	2005	Volksbank d.d.	Globalni kredit	7

»se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Št.	Leto	Kreditojemalec	Sektor	Znesek
23	2005	Bank Austria Creditanstalt d.d., NLB d.d. in Volksbank d.d.	Globalni kredit	10
24	2005	Indirektne investicije v štiri sklade	Globalni kredit	9
25	2006	Probanka d.d.	Globalni kredit	2
26	2007	NLB d.d.	Globalni kredit	5
27	2007	Prva pokojninska družba d.d.	Globalni kredit	8
28	2008	Abanka d.d.	Globalni kredit	10
SKUPAJ	**1999-2008**			**451**

Legenda: * 13 milijonov EUR kredita je zagotovila banka Bayerische Hypo und Vereinsbank AG, celoten znesek kredita je znašal 28 milijonov EUR.

Vir: EBRD Annual report 1999-2008; EBRD Investments 1999-2008.

V Tabeli 12 so investicije EBRD v Sloveniji v obdobju 1999-2008 prikazane kumulativno po sektorjih, prikazano pa je tudi, koliko investicij je posamezni sektor prejel glede na celoten znesek investicij.

Tabela 12: Znesek investicij EBRD v Sloveniji v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek investicij

Sektor	**Znesek v obdobju 1999-2003 ter v %**		**Znesek v obdobju 2004-2008 ter v %**		**Znesek v obdobju 1999-2008 ter v %**	
Individualni krediti:	**73**	**(22%)**	**/**	**/**	**73**	**(16%)**
- Energetika	/	/	/	/	/	/
- Komunikacijska in prometna infrastruktura	28	(8%)	/	/	28	(6%)
- Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture	15	(4%)	/	/	15	(3%)
- Industrija, storitve in kmetijstvo	30	(9%)	/	/	30	(7%)
- Izobraževanje in zdravstvo	/	/	/	/	/	/
Globalni krediti	**264**	**(78%)**	**114**	**(100%)**	**378**	**(84%)**
Celoten znesek	**337**	**(100%)**	**114**	**(100%)**	**451**	**(100%)**

Vir: EBRD Annual report 1999-2008; EBRD Investments 1999-2008.

Zaradi primerjave z vsemi državami, kjer je EBRD prisotna, so v Tabeli 13 prikazane celotne investicije EBRD v teh državah v obdobju 1999-2008, in sicer prav tako kumulativno po sektorjih, prikazano pa je tudi, koliko investicij je prejel posamezni sektor glede na celoten znesek investicij. Na podlagi teh podatkov se bo lahko napravila primerjava med Slovenijo in vsemi državami EBRD (v nadaljevanju tudi primerjava z Madžarsko in Slovaško).

Tabela 13: Znesek investicij EBRD v državah, kjer je prisotna, v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek investicij

Sektor	**Znesek v obdobju 1999-2003 ter v %**		**Znesek v obdobju 2004-2008 ter v %**		**Znesek v obdobju 1999-2008 ter v %**	
Individualni krediti:	**11.081**	**(69%)**	**14.792**	**(62%)**	**25.873**	**(64%)**
- Energetika	2.641	(16%)	3.394	(14%)	6.035	(15%)
- Komunikacijska in prometna infrastruktura	3.032	(19%)	3.780	(16%)	6.812	(17%)
- Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture	1.230	(8%)	1.266	(5%)	2.496	(6%)
- Industrija, storitve in kmetijstvo	4.178	(26%)	6.352	(26%)	10.530	(26%)
- Izobraževanje in zdravstvo	/	/	/	/	/	/
Globalni krediti	**5.030**	**(31%)**	**9.225**	**(38%)**	**14.255**	**(36%)**
Celoten znesek	**16.111**	**(100%)**	**24.016**	**(100%)**	**40.127**	**(100%)**

Vir: EBRD Annual report 1999-2008.

Obdobje 1999-2003

Kot vidimo iz Tabel 11 in 12, je bilo v Sloveniji v obdobju 1999-2003 kar 75 % vseh financiranj s strani EBRD globalnih kreditov. Preostalih 9 % je bilo namenjenih sektorju industrije, storitev in kmetijstva, 8 % komunikacijski in prometni infrastrukturi ter 4 % sektorju sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture. Financiranih je bilo 14 projektov direktnih investicij ter 4 projekti indirektnih investicij v različne sklade. V Tabeli 13 se nahajajo podatki o zneskih investicij EBRD v državah, ki jih financira. V obdobju 1999-2003 je bilo samo 31 % vseh financiranj namenjenih za globalne kredite, precej več (69 %) so zajemali individualni krediti. Izmed teh je bilo največ kreditov danih sektorjem industrije, storitev in kmetijstva, temu sledi komunikacijska in prometna infrastrukturo (19 %), energetika (16 %), najmanj pa sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture (8 %). Iz primerjave Tabel lahko razberemo, da se je v navedenem obdobju struktura financiranja sektorjev v Sloveniji precej razlikovala od 29-ih držav, ki jih financira EBRD. Slovenija je prejela precej več globalnih kreditov ter precej manj individualnih kreditov. Tudi EBRD tako kot EIB dodeljuje kredite podjetjem in finančnim institucijam, ki ustrezajo njenim kriterijem. Bolj razvite države, kot so npr. države članice EU, imajo več potencialno ustreznih finančnih institucij za pridobitev kredita in zato iz tega naslova tudi pridobijo več sredstev. Na drugi strani pa imajo manj razvite države,

kamor spada večina držav, ki jih financira EBRD, manj ustreznih finančnih institucij s slabšo bonitetno oceno in zato iz tega naslova dobijo manj sredstev. Je pa število globalnih kreditov odvisno tudi od velikosti države. Manjša kot je država, več ima majhnih projektov, ki jih lahko financira le preko finančnih posrednikov oziroma preko globalnih kreditov. Dejstvo je tudi, da manj razvite države vsaj na začetku financirajo predvsem infrastrukturne projekte ter projekte s področja industrije in kmetijstva ter se v manjši meri ukvarjajo s financiranjem majhnih in srednje velikih podjetij, katerim so večinoma kot končnim koristnikom namenjeni globalni krediti. Manj razvite države pridobivajo več individualnih kreditov, ki jih vzamejo državna ali druga večja podjetja, v veliko primerih z bančno garancijo ali garancijo države, kar za EBRD zniža tveganje nevračila. Na podlagi tega lahko sklepamo, da se bolj razvite ter tudi manjše države v večji meri financirajo z globalnimi krediti preko finančnih posrednikov ter v manjši meri s krediti, namenjenimi za izgradnjo infrastrukture, kmetijstva, industrije itd., manj razvite države pa z individualnimi krediti. Slovenija ima sicer izmed vseh držav, ki jih financira EBRD, najvišjo vrednost kazalca BDP na prebivalca, ki je običajno pokazatelj razvitosti posamezne države.

Sektor sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture
Leta 1999 je EBRD podjetju Aquasystems, ki ga je ustanovil konzorcij različnih podjetij, odobrila kredit v višini 28 milijonov EUR za izgradnjo čistilne naprave na reki Dravi v Mariboru. Do takrat so se odplake v reko Dravo izpuščale neprečiščene, Drava pa je ena izmed glavnih pritokov reke Donave. Projekt naj bi imel velik pozitiven vpliv na okolje ter znatno izboljšal kvaliteto vode v reki Dravi. Na podlagi pogodbe ″izgradi-upravljaj-predaj″ (*angl. Build-Operate-Transfer - BOT*) z mestom Maribor se je podjetje Aquasystems zavezalo, da bo financiralo, zgradilo ter upravljalo čistilno napravo v naslednjih 22-ih letih. Po preteku veljavnosti pogodbe bo lastništvo ter upravljanje čistilne naprave prešlo pod mesto Maribor. To je bil takrat prvi tak tip pogodbe v sektorju ravnanja z vodami v Sloveniji ter tudi v srednji in vzhodni Evropi. Projekt je predstavljal pomemben model za vključitev privatnega sektorja v financiranje in izgradnjo takšne infrastrukture ter je mestu pomagal financirati takšno investicijo brez obremenitve občinskega proračuna. Projekt naj bi po besedah takratnega mariborskega podžupana pomagal Sloveniji izpolniti okoljske zahteve, ki jih je EU zahtevala od držav pristopnic. Kredit v višini 28 milijonov EUR je sicer predstavljal sindicirani kredit, od katerega je 15 milijonov EUR zagotovila EBRD ter 13 milijonov EUR Bayerische Hypo und Vereinsbank AG. To je bil prvi mednarodni kredit v Sloveniji v sektorju občin in na privatni osnovi, brez da bi bila zahtevana tuja ali garancija občine (EBRD support for Slovenian wastewater treatment facility brings clean water to Maribor citizens, 1999).

Globalni krediti
Leta 1999 je EBRD Sloveniji odobrila 2 globalna kredita, in sicer NLB v višini 15 milijonov EUR ter SKB v višini 10 milijonov EUR. Namen obeh kreditov je bilo financiranje

lastniškega, dolžniškega ali kvazi-lastniškega financiranja privatnih bank ali bank, ki so v postopku privatizacije.

Leta 2000 je EBRD Sloveniji odobrila dva nova 2 globalna kredita, in sicer Banki Koper in NKBM, vsaki v višini 5 milijonov EUR. Oba kredita sta bila podpisana v okviru kreditne linije z nazivom EU/EBRD financiranje majhnih in srednje velikih podjetij (angl. *EU/EBRD SME Finance Facility*), ki sta jo skupaj podpisali EBRD in Evropska komisija v okviru programa Phare aprila 1999. Navedena kredita linija je namenjena finančnim posrednikom za financiranje mikro, majhnih in srednje velikih podjetij. Kreditna linija je bila na voljo v desetih državah pristopnicah srednje in vzhodne Evrope z namenom spodbujanja rasti in razvoja majhnih in srednje velikih podjetij z olajšanjem dostopa do bančnih kreditov, storitev leasinga in lastniškega financiranja preko lokalnih posrednikov v državah pristopnicah. Program Phare je bil takrat glavni kanal financiranja in tehničnega sodelovanja med EU in državami pristopnicami iz srednje in vzhodne Evrope. V obdobju 2000 - 2006 je imel program Phare za te namene na razpolago sredstva v višini 1,5 milijarde EUR. Kredit NKBM je bil prvi kredit v obliki kreditne linije, dan kakšni slovenski banki. Evropska komisija nudi v okviru navedene kreditne linije tudi izdatno tehnično pomoč. Namen je razviti trajnostni program podpore majhnim in srednje velikim podjetjem, Evropska komisija pa pri tem tudi pomaga bankam pri pokritju stroškov začetnega razvoja ukvarjanja s financiranjem majhnih in srednje velikih podjetij. Ena izmed prioritet EBRD pri prehodu držav v razvoju v tržna gospodarstva v srednji in vzhodni Evropi je prav podpora majhnim in srednje velikim podjetjem (EBRD financing boosts small and medium-sized enterprises in Slovenia, 2000).

Leta 2001 je EBRD odobrila tri indirektne investicije v višini 24 milijonov EUR, in sicer dvema privatnima delniškima skladoma za financiranje majhnih in srednje velikih podjetij ter enemu nepremičninskemu investitorju za vzpostavitev portfelja regionalnih nepremičnin.

Leto 2002 je bilo za Slovenijo izredno pomembno, saj se je EBRD vključila v privatizacijo naše največje banke. V lastniški delež NLB-ja je investirala 175 milijonov EUR, kar je takrat predstavljalo eno izmed največjih investicij EBRD-ja v privatizacijskih procesih v srednji in vzhodni Evropi. EBRD je s transakcijo pridobila 5 % lastniški delež NLB-ja in imela odprte vse možnosti za potencialni bodoči nakup dodatnega lastniškega deleža. Privatizacijski načrt NLB-ja je slovenska vlada potrdila leta 2001, del tega načrta je bil tudi nakup lastniškega deleža s strani EBRD. Prva faza navedenega načrta je bila izpolnjena z nakupom 34 % delnic NLB-ja s strani belgijske banke in skupine zavarovalnic KBC. Namen privatizacije je bil omogočiti NLB nadaljnji razvoj njenega poslovanja v Sloveniji, razširitev ponudbe bančnih in nebančnih storitev ter širitev na trge izven Slovenije. EBRD je sodelovala z NLB, vlado Republike Slovenije in KBC pri podpiranju NLB, da postane prva regionalna banka v jugovzhodni Evropi. Z nakupom delnic NLB-ja in kasnejšo odprodajo različnim investitorjem je EBRD želela prispevati k promociji slovenskega trga kapitala (EBRD joins in privatisation of largest Slovene bank, 2002). Istega leta je EBRD v okviru kreditne linije z nazivom

EU/EBRD financiranje majhnih in srednje velikih podjetij odobrila kredit v višini 5 milijonov EUR tudi Banki Koper. EU je zagotovila 0,8 milijona EUR za kritje stroškov usposabljanja zaposlenih, tehnične pomoči in ostalih aktivnosti. To je bil takrat drugi kredit v okviru predmetne kreditne linije dan Banki Koper, ki je potrdila, da je financiranje majhnih in srednje velikih podjetij po zaslugi EBRD postalo še bolj produktivno. Leta 2000 je Banka Koper odobrila 113 kreditov majhnim in srednje velikim podjetjem, povprečen znesek kredita je znašal 50 tisoč EUR (EBRD, EU team with Banka Koper to assist Slovenian SMEs, 2002). Leta 2002 je EBRD odobrila še en kredit, in sicer v obliki indirektne investicije premoženjskemu skladu v višini 1 milijon EUR, ki investira pretežno v poslovne prostore, skladišča in nakupovalne centre.

Leta 2003 je EBRD odobrila tri globalne kredite, in sicer dvema bankama in enemu podjetju. Prvi kredit je bil odobren leasing podjetju Raiffeisen Leasing Slovenija v višini 7 milijonov EUR. Tega je EBRD v okviru skupnega programa za razvoj majhnih in srednje velikih podjetjih podpisala s štirimi leasing družbami v lasti avstrijske bančne skupine Raiffeisen Zentralbank (RZB). Iz sredstev skupnega projekta EBRD in EU, ki je stekel leta 1999 v okviru programa Phare in je namenjen državam pristopnicam k EU, so takrat ponudili 27 milijonov EUR. Poleg sredstev s strani EBRD so leasing podjetja prejela še 7,6 milijona EUR finančne vzpodbude in tehnično podporo s strani EU, kot je to dogovorjeno v okviru kreditne linije z nazivom EU/EBRD financiranje majhnih in srednje velikih podjetij. Tipičen kredit bankam, ki sodelujejo v programu, znaša med 5 in 15 milijoni EUR. Krediti, ki jih nato dalje posredujejo banke, pa znašajo med 30 in 100 tisoč EUR za podjetja z do sto zaposlenimi ter 30 tisoč EUR za mikro podjetja z manj kot 20 zaposlenimi (EBRD in RZB podpisali leasing pogodbe za financiranje majhnih in srednje velikih podjetij, 2003). Naslednji kredit sta skupaj odobrili EBRD in mednarodna finančna organizacija Svetovni okoljski sklad, ki deluje v okviru Svetovne banke (angl. *Global Environment Facility - GEF*), banki Volksbank v višini 7 milijonov EUR z namenom očistiti reko Donavo. Projekt se je imenoval ″Donava spet modra″. Krediti so bili dani več bankam, Volksbank pa je bila prva, ki je podpisala pogodbo o kreditiranju. Kredit je bil namenjen slovenskim podjetjem, ki so si prizadevala za zmanjševanje onesnaževanja rek, ki se izlivajo v reko Donavo. V Sloveniji se v Donavo izlivata reki Sava in Drava ter vsi njuni pritoki. Namen teh kreditov je bila promocija okoljskih investicij podjetjem iz privatnega sektorja ter manjšim občinam. Podjetja in občine so bila upravičena do prejema pomoči pri razvoju rešitev na področjih onesnaževanja vode, zagotavljanja stroškovne učinkovitosti, strukturnih investicij in ostalega. Te storitve je zagotovila EBRD. Ob podpisu pogodbe s Volksbank je predstavnik EBRD-ja pohvalil predmetni kredit kot inovativno kombinacijo finančnih storitev z okoljskimi potrebami. EBRD je napravila študijo ocene trga in v njej ugotovila, da povpraševanje velikih podjetij, občin ter majhnih in srednje velikih podjetij presega ponudbo tega kredita. Dostop do sredstev za financiranje okoljskih projektov je bil za izpolnitev standardov EU za Slovenijo izrednega pomena. Predmetni projekt je vključeval predelavo hladilne vode v podjetju za izdelavo stekla, posodobitev ravnanja z odpadnimi vodami tekstilnega podjetja in ponovno uporabo

odpadnih voda pri drobljenju celuloze in papirja. Čeprav reka Donava ne teče skozi Slovenijo, se 80 % slovenskega ozemlja nahaja v njenem porečju, ki predstavlja prioritetno področje za GEF (EBRD and GEF set up new environmental facility, 2003). Naslednji kredit EBRD-ja v istem letu je bil prav tako dan banki Volksbank, in sicer v višini 10 milijonov EUR za financiranje majhnih in srednje velikih podjetij.

Sektor industrije, storitev in kmetijstva
Leta 2000 je EBRD skupaj z Bank Austria AG odobrila kredit slovenski tekstilni industriji, in sicer podjetju Yulon v skupni višini 15 milijonov EUR (od tega EBRD v višini 9,5 milijona EUR ter Bank Austria AG v višini 5,5 milijona EUR). Sedemletni kredit je podjetju Yulon omogočil povečanje predilnih zmogljivosti in investiranje v novo tovarno, locirano v eni izmed manj razvitih slovenskih regij. EBRD ter nekaj drugih bank so od leta 1995 skupaj s tem kreditom investirale v Yulon že 42 milijonov EUR. Yulon je bil sicer ustanovljen leta 1966 z namenom proizvodnje najlonske nitke, večinoma za lokalni tekstilni trg in trg preprog, po privatizaciji leta 1995 pa je bil pripojen k italijanski družbi Bonazzi (EBRD strengthens Slovenia's textile industry, 2000). Zadnji kredit v preučevanem obdobju, in sicer v letu 2003 je bil dan podjetju Lafarge Cement v višini 20 milijonov EUR za prestrukturiranje, razširitev in vpeljavo proizvodnega programa v cementarni v Trbovljah.

Sektor komunikacij
Leta 2001 je EBRD odobrila kredit podjetju Mobitel v višini 25 milijonov EUR za financiranje vpeljave dodatnega GSM omrežja ter podaljšanje zapadlosti že obstoječih kreditov ter v lastniški delež podjetja Hermes Softlab investirala 3 milijone EUR.

Obdobje 2004-2008
Kot vidimo iz Tabel 11 in 12, so bili v Sloveniji v obdobju 2004-2008 vsi s strani EBRD odobreni krediti globalni. Kredite so pridobile različne banke, leasing družbe, ena pokojninska družba in različni skladi. Iz Tabele 13 vidimo, da je bilo v obdobju 2004-2008 v državah EBRD samo 38 % vseh financiranj namenjenih za globalne kredite, precej več (62 %) so zajemali individualni krediti. Je pa bilo globalnih kreditov nekaj več, individualnih kreditov pa nekaj manj kot v predhodnem obdobju. Izmed individualnih kreditov je bilo največ kreditov danih sektorjem industrije, storitev in kmetijstva (26 %), temu sledi komunikacijska in prometna infrastruktura (16 %), energetika (14 %), najmanj pa sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture (5 %). Iz primerjave med Tabelama 12 in 13 lahko razberemo, da se je v navedenem obdobju struktura financiranja sektorjev v Sloveniji še bolj razlikovala od 29-ih držav, kjer EBRD deluje. Slovenija je imela v tem obdobju izključno globalne kredite, medtem ko so ostale države prejele tudi individualne kredite. Na podlagi tega lahko sklepamo podobno, kot smo sklepali za prejšnje obdobje. Slovenija se je z vstopom v EU leta 2004 ter od takrat naprej razvijala, se transformirala iz tranzicijske države v državo s tržnim gospodarstvom ter se tako uvrstila med razvite(jše) države. Te se tudi zaradi boljše bonitetne ocene njihovih finančnih institucij v

veliki meri financirajo z globalnimi krediti. Vsaj še en razlog za same globalne kredite je majhnost Slovenije in posledično s tem majhnost oziroma nizka vrednost večine projektov.

Globalni krediti

Leta 2004 je EBRD odobrila podjetju SKB Leasing kredit v višini 10 milijonov EUR v okviru kreditne linije EU/EBRD za financiranje storitev leasinga mikro in majhnih podjetij v zneskih do 125 tisoč EUR. Kredit je bil dopolnjen še z dodatnimi 300 tisoč EUR s strani Evropske komisije za izboljšanje upravljanja s tveganji in trženjskih dejavnosti. Majhna podjetja so glavne stranke na področju leasinga komercialnih vozil in industrijske opreme, to pa sta dve glavni področji, na katere se osredotoča SKB Leasing. Majhna in srednje velika podjetja ustvarjajo veliko delovnih mest, njihova rast je izrednega pomena za strukturno preoblikovanje gospodarstva (Supporting Slovenia's leasing market, 2004). EBRD in GEF sta odobrila nove kredite trem slovenskim bankam, in sicer Bank Austria Creditanstalt, NLB in Probanki v skupni višini 26 milijonov EUR za financiranje projektov s področja zmanjševanja onesnaženosti reke Donave. Od tega je Bank Austria Creditanstalt prejela kredit v višini 12 milijonov EUR za projekte s ciljem zmanjšati onesnaženost voda oziroma rek, ki se iztekajo v reko Donavo. Predmetni projekt je bil že drugi projekt v Sloveniji pod skupnim okriljem EBRD in GEF (EUR 12 million for Slovenian deal to cut Danube pollution, 2004). Prvi projekt je bil v letu 2003 kredit dan banki Volksbank. Tretji projekt je predstavljal kredit NLB, ki je bil odobren v višini 10 milijonov EUR z istim namenom kot prejšnji projekt (Slovenia investing in clean-up of Danube, 2004). Četrti projekt je predstavljal kredit Probanki, ki je bil odobren v višini 5 milijonov EUR z istim namenom kot prejšnja dva projekta (€5 million for clean-up of the Danube, 2004). Leta 2004 je EBRD odobrila še en kredit, in sicer kot indirektno investicijo skladu (Accession Fund) v višini 15 milijonov EUR z namenom investiranja v sektor nepremičnin in turizma.

Leta 2005 je Slovenija s strani EBRD prejela največ kreditov. Eden izmed kreditov je bil dan podjetju SKB Leasing v višini 7 milijonov EUR za financiranje storitev leasinga majhnim in srednje velikim podjetjem na podeželju. Krediti, ki spadajo pod podeželsko leasing podokno kreditne linije z nazivom EU/EBRD financiranje majhnih in srednje velikih podjetij, so bili dopolnjeni z nepovratnimi sredstvi Evropske komisije za usposabljanje, izboljšave vodenja ter z nadomestilom za uspešnost. SKB Leasing je nameraval razširiti svoje poslovanje na podeželje, ki je bilo do takrat izključeno iz delovanja leasing podjetij (EBRD helps expansion of Slovenia leasing, 2005). Naslednji kredit je bil odobren banki Volksbank v višini 7 milijonov EUR za pomoč majhnim in srednje velikim podjetjem, da pridobijo dostop do več finančnih sredstev ali da razširijo svoje delovanje. Tudi ta kredit je spadal pod zgoraj navedeno kreditno linijo in je bil dopolnjen z nepovratnimi sredstvi Evropske komisije v višini 1 milijon EUR za podporo usposabljanju zaposlenih ter za zagotovitev uspešne izvedbe tega programa. EBRD je v letu 2005 na področju financiranja majhnih in srednje velikih podjetij v Sloveniji sodelovala s šestimi bankami (Helping Slovenian SMEs gain more access to finance, 2005). Podjetju HVB Leasing je bil prav tako v okviru že navedene kreditne linije

odobren kredit za leasing financiranje majhnih in srednje velikih podjetij, in sicer v višini 5 milijonov EUR. Leasing financiranje posameznega podjetja ni smelo preseči 125 tisoč EUR. Tudi ta kredit je bil dopolnjen s 700 tisoč EUR sredstev s strani Evropske komisije za usposabljanje zaposlenih (Strengthening leasing finance in Slovenia, 2005). Nadalje sta EBRD in GEF odobrila nove kredite trem slovenskim bankam, in sicer Bank Austria Creditanstalt, NLB in Volksbank v skupni višini 10 milijonov EUR za financiranje projektov s področja zmanjševanja onesnaženosti reke Donave. Dalje so bili odobreni še štirje krediti v obliki indirektnih investicij štirim delniškim skladom v skupni višini 9 milijonov EUR, in sicer za direktno lastniško investiranje v srednjo in vzhodno Evropo, za financiranje srednje velikih podjetij, za financiranje v privatne sklade v jugovzhodni Evropi ter za investiranje v potrošniške storitve in proizvodna podjetja.

V letu 2006 je EBRD Sloveniji odobrila samo en kredit, in sicer dodatna 2 milijona EUR Probanki za financiranje projektov s področja zmanjševanja onesnaženosti reke Donave. Je pa bilo leto 2006 za Slovenijo izredno pomembno zaradi nečesa drugega. EBRD se je odločila, da po štirih letih odproda svoj 5 % delež NLB-ja in je objavila javno ponudbo o prodaji. Obveznost prodaje je sicer izhajala iz delničarskega sporazuma, ki je bil podpisan ob prodaji 34 % deleža KBC-ju leta 2002. EBRD se je že ob vstopu zavezala, da se bo po izteku delničarskega sporazuma umaknila iz lastniške strukture NLB (EBRD prodaja delež v NLB, 2006). EBRD-ju takrat delnic ni uspelo prodati, tako da je svoj 4,5 % delež prodala šele leta 2008, in sicer podjetju Poteza Naložbe.

Leta 2007 je EBRD postala 20 % lastnica Prve pokojninske družbe. Za nakup deleža je vplačala 8 milijonov EUR, ta sredstva pa so bila namenjena za nadaljnji razvoj dejavnosti dodatnega pokojninskega zavarovanja in upravljanja pokojninskih skladov na trgih jugovzhodne Evrope (Srbija, Kosovo, Črna gora, Albanija, Romunija in Ukrajina). Po dokapitalizaciji je EBRD postala tretja največja delničarka. EBRD v državah, kjer je prisotna, vedno podpira pokojninske reforme. Investicija v Prvo pokojninsko družbo je še posebej pomembna za razvoj trga finančnih institucij v jugovzhodni Evropi, kjer je zaradi omejene višine dohodkov, pomanjkanja kulture privatnega pokojninskega varčevanja in relativne majhnosti trgov izbira takšnih proizvodov trenutno še omejena (EBRD invests in Slovene pension sector, 2007). Istega leta je EBRD odobrila še globalni kredit NLB v višini 5 milijonov EUR. Investicija je predstavljala del privatizacije banke, katere namen je bil regijska širitev.

Leta 2008 je EBRD Sloveniji odobrila zadnji kredit, in sicer Abanki Vipa v višini 10 milijonov EUR za financiranje majhnih občin, podjetij v občinski lasti in privatnih podjetij, ki nudijo občinske storitve. Kredit je povečal kreditne sposobnosti občin ter jim omogočil, da so napravile nujne investicije v infrastrukturo. Veliko majhnih občin je bilo ustanovljenih šele v preteklih letih in imajo za izgradnjo in vzdrževanje svoje infrastrukture (pre)majhne proračune. Dolgoročno financiranje EBRD-ja je za občine pomenilo veliko razliko, saj ga prej

ni bilo na razpolago v obliki kreditov z ročnostjo daljšo od 10 let. Kredit EBRD-ja spada v Okvir EU/EBRD za financiranje občin (angl. *EU/EBRD Municipal Finance Framework*), ki je bil vzpostavljen z namenom financiranja infrastrukturnih projektov majhnih občin z manj kot 100 tisoč prebivalci. Kredit Abanki Vipa je bil dopolnjen z 1,6 milijona EUR sredstev s strani EU za tehnično pomoč. Pomoč in nudenje dolgoročnega financiranja majhnim občinam zaradi posodobitve občinske infrastrukture prispeva k izboljšanju kvalitete življenja ljudi (EBRD makes small even more beautiful, 2008).

Kljub temu, da je EBRD napovedala, da bo v letu 2009 močno povečala obseg kreditiranja, in sicer v vseh državah, kjer je prisotna, do konca avgusta 2009 Sloveniji še ni odobrila nobenega kredita. Po dostopnih podatkih je sicer nekaj projektov v pripravi, ki bodo predloženi v potrditev odboru direktorjev EBRD konec leta 2009.

Podrobnejši prikaz kreditov po sektorjih, ki jih je Madžarska prejela s strani EBRD v obdobju 1999-2008 ter primerjava z ostalimi državami prejemnicami kreditov s strani EBRD

V Tabeli 14 so prikazane investicije EBRD na Madžarskem v obdobju 1999-2008 po sektorjih.

Tabela 14: Znesek investicij EBRD na Madžarskem v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek

Sektor	**Znesek v obdobju 1999-2003 ter v %**		**Znesek v obdobju 2004-2008 ter v %**		**Znesek v obdobju 1999-2008 ter v %**	
Individualni krediti:	**498**	**(75%)**	**329**	**(62%)**	**827**	**(69%)**
- Energetika	151	(23%)	3	(1%)	154	(13%)
- Komunikacijska in prometna infrastruktura	254	(38%)	320	(60%)	574	(48%)
- Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture	13	(2%)	/	/	13	(1%)
- Industrija, storitve in kmetijstvo	80	(12%)	6	(1%)	85	(7%)
- Izobraževanje in zdravstvo	/	/	/	/	/	/
Globalni krediti	**167**	**(25%)**	**200**	**(38%)**	**368**	**(31%)**
Celoten znesek	**665**	**(100%)**	**529**	**(100%)**	**1.195**	**(100%)**

Vir: EBRD Annual report 1999-2008; EBRD Investments 1999-2008.

Obdobje 1999-2003

Iz Tabele 14 je razvidno, da je bilo na Madžarskem največ investicij v obdobju 1999-2003. Največ, in sicer 38 % vseh financiranj s strani EBRD je bilo namenjenih komunikacijski in prometni infrastrukturi. Zelo velik delež je bil namenjen tudi za globalne kredite (25 %) ter za energetiko (23 %). Za sektor sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter za razvoj mestne infrastrukture sta bila namenjena samo 2 % ter za sektor industrije, storitev in kmetijstva 12 %. Iz primerjave med Tabelama 13 in 14 lahko razberemo, da je bila v navedenem obdobju struktura financiranja sektorjev na Madžarskem in v državah prejemnicah sredstev EBRD zelo podobna. Madžarska je imela sicer nekaj manj globalnih kreditov (25 % v primerjavi s 35 %), izrazito večji delež financiranja komunikacijske in prometne infrastrukture (38 % v primerjavi z 19 %) ter dosti manjši delež financiranja sektorjev industrije, storitev in kmetijstva (12 % v primerjavi s 26 %). Deleži financiranja Madžarske po sektorjih so bistveno bolj podobni vsoti držav prejemnic sredstev EBRD kot pa deleži Slovenije. Iz navedenega lahko sklepamo, da je Madžarska manj razvita država od Slovenije, saj je v primerjavi s Slovenijo bolj podobna sektorski sestavi manj razvitih držav.

Obdobje 2004-2008 ter 1999-2008

V obdobju 2004-2008 je bilo financiranih za okoli 140 milijonov EUR manj sredstev kot v prejšnjem obdobju. Zmanjšanje sredstev je posledica vstopa Madžarske v EU. Celo 60 % sredstev je bilo namenjenih za komunikacijsko in prometno infrastrukturo. Opazno so se povečali tudi globalni krediti, in sicer iz 25 % na 38 %. Samo 1 % je bil namenjen za projekte s področja energetike (v prejšnjem obdobju kar 23 %) ter 1 % za sektorje industrije, storitev in kmetijstva (v prejšnjem obdobju 12 %). Če ponovno primerjamo Madžarsko in vse države prejemnice sredstev EBRD vidimo, da imata v tem obdobju natanko enako strukturo financiranja globalnih (38 %) in individualnih kreditov (62 %). Znotraj individualnih kreditov so sicer po sektorjih razlike kar precejšnje, in sicer na področju energetike (Madžarska 1 %, vsota držav EBRD 14 %), komunikacijske in prometne infrastrukture (Madžarska 60 %, vsota držav EBRD 16 %), na področjih industrije, storitev in kmetijstva (Madžarska 1 %, vsota držav EBRD 26 %) ter na področju sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter za razvoj mestne infrastrukture (Madžarska nič, vsota držav EBRD 5 %). Dokaj podobne deleže dobimo tudi, če gledamo celotno desetletno obdobje. Iz navedenega bi lahko sklepali, da je Madžarska povprečno razvita država prejemnica sredstev EBRD, da je njen BDP na prebivalca nekje okoli povprečja držav prejemnic sredstev EBRD ter izrazito nižji od Slovenije. Ta zadnja trditev bo dokazana ali zavrnjena v naslednjem podpoglavju.

Podrobnejši prikaz kreditov po sektorjih, ki jih je Slovaška prejela s strani EBRD v obdobju 1999-2008 ter primerjava z ostalimi državami prejemnicami kreditov s strani EBRD

V Tabeli 15 so prikazane investicije EBRD na Slovaškem v obdobju 1999-2008 po sektorjih.

Tabela 15: Znesek investicij EBRD na Slovaškem v obdobju 1999-2008 po sektorjih (v milijonih EUR) ter v % posameznega sektorja glede na celoten znesek

Sektor	**Znesek v obdobju 1999-2003* ter v %**		**Znesek v obdobju 2004-2008 ter v %**		**Znesek v obdobju 1999-2008* ter v %**	
Individualni krediti:	**355**	**(51%)**	**45**	**(17%)**	**399**	**(42%)**
- Energetika	179	(26%)	30	(12%)	209	(22%)
- Komunikacijska in prometna infrastruktura	24	(3%)	/	/	24	(3%)
- Sanitarna ureditev, ravnanje z vodami in odpadki ter razvoj mestne infrastrukture	/	/	/	/	/	/
- Industrija, storitve in kmetijstvo	152	(22%)	15	(6%)	167	(18%)
- Izobraževanje in zdravstvo	/	/	/	/	/	/
Globalni krediti	**333**	**(48%)**	**214**	**(83%)**	**547**	**(58%)**
Celoten znesek	**692**	**(100%)**	**259**	**(100%)**	**951**	**(100%)**

Legenda: * V letu 2000 ni znano, v kateri sektor so uvrščena sredstva v višini 4 milijone EUR, zato prihaja v obdobju 1999-2003 in obdobju 1999-2008 do zamika za 4 milijone EUR.

Vir: EBRD Annual report 1999-2008; EBRD Investments 1999-2008.

Obdobje 1999-2003

Iz Tabele 15 je razvidno, da je bilo tudi na Slovaškem največ investicij v obdobju 1999-2003. Največ, in sicer 48 % je bilo globalnih kreditov, sledijo krediti sektorju energetike (26 %), sektorjem industrije, storitev in kmetijstva (22 %) ter nazadnje krediti sektorju komunikacijske in prometne infrastrukture (3 %). Primerjava med Tabelama 13 in 15 nam pokaže, da je imela v navedenem obdobju Slovaška mnogo več globalnih kreditov kot vsota držav prejemnic sredstev EBRD (48 % v primerjavi z 31 %), mnogo več kreditov, namenjenih sektorju energetike (26 % v primerjavi s 16 %) ter bistveno manjši delež financiranja komunikacijske in prometne infrastrukture (3 % v primerjavi z 19 %). Financiranje sektorjev industrije, storitev in kmetijstva pa je bilo na podobni ravni (22 % v primerjavi s 26 %). Razlika je tudi na področju financiranja sektorja sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture, za katere Slovaška v tem obdobju ni namenila nič sredstev, medtem ko je vsota držav prejemnic sredstev EBRD znašala 8 %. Deleži financiranja Slovaške so po sektorjih dosti bolj podobni vsoti držav prejemnic sredstev EBRD kot pa deleži Slovenije, vendar so pa vseeno bolj podobni Sloveniji kot pa je Sloveniji podobna Madžarska. Iz navedenega lahko sklepamo, da je Slovaška manj razvita država od

Slovenije ter bolj razvita od Madžarske. Ta trditev bo dokazana ali zavrnjena v naslednjem podpoglavju.

Obdobje 2004-2008 ter 1999-2008

V obdobju 2004-2008 je bilo financiranih za dobrih 60 % manj sredstev kot v prejšnjem obdobju. Tudi pri Slovaški je zmanjšanje sredstev posledica vstopa v EU. Močno so narasli globalni krediti, in sicer iz 48 na 83 %. Od preostalih sredstev jih je bilo 12 % namenjenih sektorju energetike ter 6 % sektorjem industrije, storitev in kmetijstva. Kreditiranja preostalih sektorjev ni bilo. Primerjava med Tabelama 13 in 15 nam pokaže, da je imela v navedenem obdobju Slovaška še več globalnih kreditov od vsote držav prejemnic sredstev EBRD kot v prejšnjem obdobju (83 % v primerjavi z 38 %), približno enak delež namenjen sektorju energetike (12 % v primerjavi s 14 %) ter bistveno manjši delež financiranja sektorjev industrije, storitev in kmetijstva (6 % v primerjavi s 26 %). Razlika je tudi na področju financiranja komunikacijske in prometne infrastrukture (Slovaška nič, vsota držav prejemnic sredstev EBRD 16 %) ter sanitarne ureditve, ravnanja z vodami in odpadki ter razvoja mestne infrastrukture (Slovaška nič, vsota držav prejemnic sredstev EBRD 5 %). Deleži financiranja Slovaške so v tem obdobju po sektorjih dosti bolj podobni Sloveniji kot pa Madžarski oziroma vsoti držav prejemnic sredstev EBRD. Iz navedenega lahko sklepamo, da je Slovaška sicer manj razvita država od Slovenije, vendar bolj razvita od Madžarske. Ta trditev bo dokazana ali zavrnjena v naslednjem podpoglavju. Če gledamo celotno desetletno obdobje pa vidimo, da je Slovaška sektorsko bolj podobna vsoti držav prejemnic sredstev EBRD, tudi ona je zaradi vstopa v EU v prvem obdobju prejela mnogo več sredstev kot v drugem obdobju, ta sredstva pa so bila razporejena drugače kot v Sloveniji.

3.2.3 BDP na prebivalca in znesek investicij EBRD na prebivalca v Sloveniji ter v izbranih evropskih državah (Madžarska in Slovaška) v obdobju 2004-2008

Za preučevano obdobje smo vzeli obdobje med letoma 2004 in 2008. Na podlagi podatkov bomo lahko ugotovili ali spremenljivki BDP na prebivalca ter število prebivalcev neke države vplivata na pridobljena sredstva s strani EBRD.

Tabela 16: BDP na prebivalca ter znesek investicij EBRD na prebivalca v povprečju na leto po izbranih evropskih državah v obdobju 2004-2008 (v milijonih EUR)

Država	**BDP na prebivalca (v PPS) v povprečju na leto**	**Število prebivalcev (v mio) v povprečju na leto**	**Znesek investicij (v mio EUR) v povprečju na leto**	**Znesek investicij na prebivalca (v EUR na prebivalca) v povprečju na leto**
Madžarska	63,0	10,0	105,9	10,6
Slovaška	63,9	5,4	51,8	9,6
Slovenija	88,1	2,0	22,8	11,4
Vseh 29 držav skupaj*	n.p.	407,1	4.803,2	11,8

Legenda: * Do oktobra 2008 je bila EBRD s svojim delovanjem prisotna v devetindvajsetih državah. Oktobra 2008 je Turčija postala trideseta država, ki pa do konca leta 2008 ni prejela še nobenega kredita.

Vir: GDP per capita in PPS in Total population na spletni strani EUROSTAT-a; EBRD Annual report 2004-2008.

V preučevanem obdobju je EBRD odobrila 11,8 EUR investicij na prebivalca v povprečju na leto. Le malo nižji znesek je imela Slovenija, in sicer 11,4 EUR na prebivalca, kar je najvišje med vsemi tremi preučevanimi državami. Sloveniji sledi Madžarska z 10,6 EUR na prebivalca, tej pa Slovaška z 9,6 EUR na prebivalca. Na podlagi navedenega lahko zaključimo, da kljub temu, da države z več prebivalci prejmejo višji absolutni znesek investicij s strani EBRD, to ne pomeni, da bodo države prejele tudi višji znesek investicij EBRD na prebivalca. Primer za to je Slovenija, ki ima samo 2 milijona prebivalcev, je pa prejela višji znesek investicij na prebivalca od vseh navedenih držav z mnogo več prebivalci. Enaka ugotovitev je bila postavljena tudi pri EIB.

Politika EBRD je, da investira v manj razvite države, v države, kjer tuji investitorji zaradi prevelikega tveganja niso prisotni, v države v tranziciji oziroma v države, kjer tržno gospodarstvo še ni razvito. Ko posamezna država doseže določeno stopnjo razvitosti oziroma vzpostavi tržno gospodarstvo, je politika EBRD, da se iz takšne države umakne. Prav dandanašnje je to primer zadnjih dvanajstih držav, ki so postale članice EU. Iz njih se bo EBRD postopno umaknila, njim odobrene kredite pa je še posebej po njihovem vstopu v EU že močno zmanjšala. Zaradi trenutne splošne krize se bo sicer ta umik po napovedih EBRD nekoliko zamaknil. Zaradi navedenega lahko pri EBRD glede BDP na prebivalca postavimo trditev, da države z nižjim BDP na prebivalca prejmejo več investicij na leto, države z višjim pa manj. Ta trditev je ravno obratna kot pri EIB. Če to trditev preverimo na podlagi podatkov

iz Tabele 16 ugotovimo, da na primeru preučevanih držav drži v celoti. Slovenija kot najbolj razvita med vsemi državami je prejela najmanj investicij na leto. To je sicer lahko delno tudi zaradi najmanjšega števila prebivalcev izmed preučevanih držav. Madžarska kot najmanj razvita država izmed preučevanih držav je prejela največ investicij na leto. To je prav tako lahko tudi delno posledica največjega števila prebivalcev.

Iz navedenega sledi, da je kazalec BDP na prebivalca kot pokazatelj, koliko investicij na prebivalca bo posamezna država prejela, potrebno gledati tudi z vidika števila prebivalcev posamezne države. Ker naj bi EBRD večinoma financirala manj razvite države oziroma države v tranziciji, lahko zaključimo, da nižji kot ima država BDP na prebivalca, višji znesek investicij bo prejela in višji kot ima država BDP na prebivalca, nižji znesek investicij bo prejela. Ta trditev je ravno obratna trditvi, postavljeni za EIB.

4 POMEN FINANCIRANJA EVROPSKE INVESTICIJSKE BANKE IN EVROPSKE BANKE ZA OBNOVO IN RAZVOJ

4.1 Primerjava financiranja Evropske investicijske banke in Evropske banke za obnovo in razvoj s poslovnimi bankami

Kot že opisano v podpoglavju 2.4, imata obe banki trdno kapitalsko osnovo, ki se seveda odraža v najboljših bonitetnih ocenah. Najboljše bonitetne ocene seveda niso rezervirane samo za mednarodne finančne institucije, vendar so bile v času recesije te ocene bolj izpostavljene morebitnim znižanjem. Bonitetni oceni tako EIB kot EBRD sta ostali nespremenjeni. Tudi iz ocen prihodnjih izgledov mednarodnih bonitetnih hiš glede bonitetnih ocen izhaja, da ti ostajata stabilni. V primeru EIB se tako ocenjuje, da bo kvaliteta njenih kreditov in premoženja ostala na isti ravni ter da bo EIB ohranila glavno vlogo pri finančnih transakcijah v okviru EU, saj se pričakuje, da bodo najpomembnejše države članice EU ohranile visoke bonitetne ocene ter pripravljenost in sposobnost nuditi potrebno pomoč iz naslova kapitala na vpoklic (Standard & Poor's EIB Rating Report, 2008, str. 3). V primeru EBRD se ocenjuje, da navkljub veliki in še vedno rastoči izpostavljenosti do privatnega sektorja in povečanem osredotočenju na financiranja projektov v državah, kjer banka deluje, ostajata kapitalska pozicija in likvidnost banke dovolj močni, da se zoperstavi obdobju velikega finančnega stresa v državah, kjer deluje. EBRD bo namreč v tem primeru lahko koristila tudi zmerne prejemke iz naslova dodatnega vplačanega kapitala in bo lahko izkoristila prednostno obravnavo v vlogi upnika s strani držav, v katerih deluje (Standard & Poor's EBRD Rating Report, 2008, str. 3).

Posledično iz tega sledi, da obe banki sta in bosta tudi v prihodnje ostali enako konkurenčni pri pridobivanju sredstev, potrebnih za njuno delovanje. Likvidnost, ki jo omogoča takšna kapitalska osnova, se še posebej pokaže za pomembno, ko je onemogočen dostop do trga kapitala, saj se morajo banke v tem primeru zanašati na lastna sredstva. Glede na naravo

mednarodnih finančnih institucij le-te običajno nimajo dostopa do likvidnostih sredstev (angl. *backstop liquidity facilities*), ki jih omogočajo centralne banke posameznih držav. Temu primerna je seveda tudi konzervativna politika kreditiranja mednarodnih razvojnih bank (EIB's access to ECB liquidity supports Aaa rating in challenging environment, 2009, str. 2).

V primeru EIB znaša vpisani kapital od aprila 2009 dalje 232,4 milijard EUR, pri čemer ves kapital spada pod temeljni kapital (angl. *Tier I*), medtem ko znaša količnik kapitalske ustreznosti 35,5 %. Vplačanega kapitala je 5 %, medtem ko preostalih 95 % predstavlja kapital na poziv, od tega v višini 159 milijard EUR (oz. 72 %) s strani držav z bonitetno oceno AAA. V primeru EBRD znaša vpisani kapital skoraj 20 milijard EUR, od tega je približno ena četrtina vplačanega kapitala, kar je relativno veliko v primerjavi z ostalimi mednarodnimi finančnimi institucijami. S strani držav z bonitetno oceno AAA in AA- je vpisanega 84 % kapitala. Države delničarke, ki si ne izposojajo sredstev s strani EBRD, imajo več kot eno petino vseh glasovalnih pravic.

Prednost pred poslovnimi bankami tako predstavlja ne samo močna kapitalska osnova, ampak tudi velikost kapitala, ki bankama posledično omogoča udeležbo pri financiranju največjih nacionalnih projektov v posameznih državah, kar še posebej velja za EIB, ki je z vidika bilančne vsote na dan 31.12.2008 (325 milijard EUR) največja razvojna banka na svetu. Specifična lastniška struktura jima omogoča prevzemanje tveganja v tistih projektih, kjer poslovne banke tega tveganja same ne morejo obvladovati. Poslovne banke so zaradi manjše in slabše kapitalske osnove pri svojem poslovanju omejene z regulatornimi predpisi posameznih držav, ki zaradi varnosti bančnih sistemov določajo okvire bančnega poslovanja, s tem pa omejujejo obseg poslovanja posameznih poslovnih bank. Hkrati ima prevzemanje prej omenjenega tveganja pozitiven učinek, saj pritegne k sodelovanju poslovne banke, kar je z vidika velikosti obeh bank bolj značilno za EBRD (bilančna vsota na dan 31.12.2008 znaša 33 milijard EUR), ki velikokrat prenese del tveganja s sindiciranjem na trg kapitala. Pri svojem poslovanju sta omejeni tudi EIB in EBRD. Tako je EBRD v skladu s svojimi pravili delovanja zavezana ohranjati razmerje 1:1 med nezapadlimi krediti, lastniškimi investicijami in garancijami ter vpisanim kapitalom, rezervacijami in neto prihodki. Trenutno znaša v primeru EBRD zadevno razmerje okoli 80 %. Tu je EIB v prednosti, saj posluje na podlagi razmerja 2,5:1 med odobrenimi krediti na eni strani in kapitalom in rezervami na drugi strani.

V primerjavi s poslovnimi bankami predstavlja prednost obeh bank tudi posebni davčni status, katerega mora zagotoviti vsaka država, kjer banki delujeta. Takšen status se je izkazal za pomembnega v Sloveniji, kjer se je namreč s 1. januarjem 2005 začel uporabljati Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-1) (Ur. list RS št. 40/2004), na podlagi katerega so se z določenimi izjemami začele obdavčevati obresti iz naslova prejetih kreditov s strani tujih kreditnih institucij. Kasneje je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-1A) (Ur. list RS št. 139/2004), ki pa je prinesel samo olajšavo glede financiranja slovenskih bank s strani tujih bank. Tako je bila določena

izjema, da se ne izračuna, odtegne in plača davek po stopnji 15% od dohodkov rezidentov in nerezidentov, ki imajo vir v Sloveniji, in sicer od plačil za obresti, ki jih plačujejo slovenske banke tujim bankam. Sedanji Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2) (Ur. list RS št. 117/2006 in dalje) določa izjemo glede financiranja slovenskih bank z določenimi omejitvami. Trenutno veljaven zakon tako določa izjemo, da se ne izračuna, odtegne in plača davek po stopnji 15% od dohodkov rezidentov in nerezidentov, ki imajo vir v Sloveniji, in sicer od plačil za obresti, ki jih plačujejo slovenske banke, razen od obresti, ki so plačane osebam, ki imajo sedež ali kraj dejanskega delovanja poslovodstva ali prebivališče v državah, razen držav članic EU, v katerih je splošna oziroma povprečna nominalna stopnja obdavčitve dobička nižja od 12,5% in je država objavljena na seznamu v skladu z 8. členom ZDDPO-2.

Kot že omenjeno, so v skladu s členom 3 v povezavi s členom 22 Protokola št. 36 o privilegijih in imunitetah Evropskih skupnosti, EIB ter njena sredstva, prihodki in drugo premoženje oproščeni vseh neposrednih davkov, hkrati pa tudi dejavnosti banke in njenih organov, ki se izvajajo v skladu z njenim statutom, niso predmet kakršnih koli prometnih davkov, kar določa člen 22 Protokola št. 36 o privilegijih in imunitetah Evropskih skupnosti. Podoben položaj je zagotovljen tudi EBRD, saj je vsaka članica zavezana, da zagotovi, da EBRD pri delovanju na ozemlju zadevne članice uživa poseben davčni status. Tako je na podlagi člena 53 Sporazuma o ustanovitvi Evropske banke za obnovo in razvoj v okviru svojih dejavnosti vse njeno premoženje, lastnina in dohodek izvzeto iz vseh neposrednih davkov. Noben davek se ne odmeri za nobeno obveznico ali vrednostni papir, ki ga izda oziroma zanj jamči EBRD, vključno s kakršnimi koli dividendami ali obrestmi od njih, ne glede na to, kdo jih ima: (i) če tak davek pomeni diskriminacijo zoper to obveznico ali vrednostni papir samo zato, ker ju je izdala ali zanju jamči EBRD ali (ii) če je edina pravna podlaga za to obdavčevanje kraj ali valuta, v kateri sta izdana, plačljiva ali plačana oziroma lokacija urada ali kraj poslovanja banke.

V primeru poslovnih bank se problematika glede obdavčevanja obresti rešuje preko pogodbenega odnosa med kreditodajalcem in kreditojemalcem. V vseh teh primerih predstavlja pogodbeni standard na tem področju t.i. klavzula o določitvi bruto vrednosti (angl. *gross-up clause*). Namen te določbe je prenos rizika plačila davčnega odtegljaja (angl. *withholding tax*) v zvezi s pogodbenimi transakcijami (npr. pri plačilu obresti) (Buchheit, 1995, str. 65). Pogodba tako ponavadi določa, da je v primeru zaračunavanja tega odtegljaja kreditojemalec tisti, ki je zavezan odtegljaj plačati. Pri tem je kreditojemalec dolžan plačati svojo zapadlo obveznost iz naslova obresti v takšni dodatni višini (angl. *gross-up payment*), da kreditodajalec prejme takšen znesek, kot bi ga prejel v primeru, da se ta odtegljaj ne bi zaračunaval. Takšna ureditev reševanja problematike plačevanja davčnega odtegljaja izhaja iz načela neto posojanja (angl. *net-lending principle*), ki je uveljavljeno pri kreditiranju na mednarodnih finančnih trgih (Gooch & Klein, 1986, str. 1-2 uvoda). Tu imamo tako opravka s pogodbenim mehanizmom prenosa rizika na kreditojemalca. Da bi se izognil posledicam te določbe ali pa jih vsaj omilil, ima sicer kreditojemalec več možnosti, ki pa so v vsakem

primeru povezane z administrativnim delom (npr. pridobivanje ustreznih potrdil o plačilu predmetnega davka s strani pristojnih davčnih organov), kar pa negativno vpliva na privlačnost takšne finančne transakcije. Ali nosi kreditojemalec ta riziko je med drugim odvisno od njegovega položaja na trgu, vendar je običajna bančna praksa takšna, da na koncu vpliva na konkurenčnost poslovnih bank z vidika cenovne dostopnosti njihovega financiranja, saj je položaj poslovnih bank odvisen od načina ureditve zakonskega vprašanja obdavčevanja obresti ter ostalih dohodkov v posamezni državi. Tu se pokaže nadnacionalni položaj obeh bank kot prednost, ki zagotavlja kreditojemalcu davčno nevtralen položaj z vidika plačevanja obresti in drugih plačilnih obveznosti iz naslova najetih kreditov.

4.2 Pomembnost virov sredstev Evropske investicijske banke in Evropske banke za obnovo in razvoj zlasti v obdobju gospodarske krize

Zmanjšanje likvidnosti na mednarodnih trgih kapitala od julija 2007 dalje ima za rast investicij EBRD dva nasprotna učinka. Po eni strani je pomanjkanje kreditov povečalo povpraševanje po EBRD investicijah, hkrati pa se je povečalo črpanje iz naslova že odobrenih kreditov EBRD. Po drugi strani se EBRD sooča s težavami pri iskanju partnerjev, ki so pri njenih investicijah pripravljeni sodelovati, saj je oslabel tudi trg sindiciranih kreditov. V zvezi s tem se pričakuje, da se bosta ta dva učinka v grobem odpravila (Moody's EBRD Rating Report, 2009, str. 2).

Za EBRD se pričakuje, da se bo v obdobju 2009-2010 kvaliteta njenega premoženja rahlo poslabšala, in sicer zaradi poslabšanja makroekonomskega okolja in učinkov zaostajanja, ki jih povzroča globalni kreditni krč. Kljub temu, da so visoke cene nafte in ostalih dobrin pripomogle k gospodarski rasti v Rusiji, se verjetno pričakuje, da bodo nekateri projekti zaradi nezadostnega povpraševanja in/ali kapitala propadli. Ne glede na to ima banka ustrezen položaj, da bo vse te probleme absorbirala in bo kljub recesiji ostala aktivni vlagatelj (Moody's EBRD Rating Report, 2009, str. 2). V letu 2008 se je skupni znesek financiranja projektov s strani EBRD glede na preteklo leto zmanjšal za 9 %, in sicer iz 5,6 milijarde EUR na 5,2 milijarde EUR. Število financiranih projektov se je v tem obdobju zmanjšalo s 353 na 302 projekta. Banka je s svojim delovanjem v letu 2008 pritegnila dodatno financiranje s strani tretjih oseb v višini 2,4 milijarde EUR, medtem ko je v letu 2007 ta znesek znašal 4,2 milijarde EUR. Zmanjšanje sofinanciranja v primerjavi z letom 2007 je bilo posledica zmanjšanja sindiciranih kreditov, odložitev rokov za izvedbo projektov ter ponovnega preverjanja finančnih struktur projektov z vidika finančne in ekonomske krize (Financial Statements EBRD 2008, str. 5).

V prvi polovici decembra leta 2008 je svet direktorjev EBRD odobril poslovni načrt in proračun za leto 2009 (angl. *2009 Business Plan and Budget*), ki bo omogočal povečan obseg delovanja banke v letu 2009 za 20 %, in sicer na približno 7 milijard EUR. Ker pri EBRD investicijah običajno sodelujejo poslovni partnerji z dodatnimi sredstvi financiranja v

razmerju 2:1, bi lahko znašalo s strani EBRD vodeno financiranje v letu 2009 okoli 20 milijard EUR. Povečano investiranje s strani EBRD se bo pri tem posebej osredotočalo na področje zahodnega Balkana in na področje manj razvitih držav na Kavkazu in v Srednji Aziji (EBRD to boost investments to combat financial crisis, 2008). Od tega se bo povečalo financiranje v srednji in vzhodni Evropi za pol milijarde EUR. Povečano financiranje EBRD predstavlja odziv na posledice globalne finančne krize v državah, kjer EBRD deluje. Za zagotavljanje stalnih finančnih tokov v državah, kjer EBRD deluje, bo posebna podpora namenjena bančnemu sektorju, kjer se bo namenila še posebna pozornost majhnim in srednje velikim podjetjem. Podpora bo namenjena tudi širšemu podjetniškemu sektorju. Paket protikriznih ukrepov bo vključeval povečanje aktivnosti iz naslova izdanih garancij iz EBRD programa za pospeševanje trgovine (angl. *Trade Facilitation Programme*), ki igra ključno vlogo pri ohranjanju stalne trgovinske menjave med regijami v obdobju, ko so dostopi do virov financiranja omejeni. Znesek, ki ga bo EBRD zagotavljala iz tega naslova, se je tako povečal na 1,5 milijarde EUR (EBRD investments hit record €1.1 billion in Q1, 2009). Pri tem bo EBRD pri svojem delovanju ohranila osnovna načela delovanja in tako ne bo financirala ukrepov za odpravljanje proračunskih primanjkljajev posameznih držav ter financirala podjetja ali banke, ki so tik pred stečajem, ampak bo financirala izključno pod poslovnimi pogoji (EBRD Investment of Choice, 2009, str. 15). Vsako zahtevo za financiranje bo obravnavala posebej, da bo s tem dosegla optimalen učinek iz naslova svojih intervencij. Pri tem se banka ne bo omejila na poseben sektor gospodarstva, ampak bo v vseh državah, kjer je prisotna, delovala glede na potrebe, nujnost posameznega primera ter glede na svoje zmogljivosti. Predvideno povečano financiranje EBRD v letu 2009 se bo črpalo iz kapitalskih rezerv banke, tako da ne bo potrebno povečanje kapitala ali dodatno prispevanje sredstev s strani delničarjev EBRD (EBRD Board adopts crisis response package, 2009).

EBRD je tako kot odgovor na posledice globalne finančne krize vzpostavila pospešeno dinamiko investicij v vzhodni Evropi. Do sredine leta 2009 je bilo tako izvedenih za 2,3 milijarde EUR investicij, kar predstavlja 50 % zvišanje v primerjavi z enakim obdobjem leta 2008. Izvedene investicije so se nanašale na investicije v finančni in podjetniški sektor ter v sektor energetike in infrastrukture. Okoli 60 % teh investicij, kar znaša 1,4 milijarde EUR, se nanaša neposredno na odpravljanje posledic finančne krize v vzhodni Evropi. Za stabilizacijo bančnega sektorja je bilo tako investiranih 800 milijonov EUR kot pomoč finančnim institucijam za zagotavljanje stalnega financiranja majhnih in srednje velikih podjetij. EBRD je tako npr. iz tega naslova zagotovila madžarski banki OTB Bank finančna sredstva v skupni višini 220 milijonov EUR za krepitev kapitala banke (EBRD boosts capital in central Europe's largest independent bank, 2009). Za financiranje majhnih in srednje velikih podjetij je npr. romunska banka BCR bank pridobila kredit v višini 100 milijonov EUR in ruska banka VTB24 bank kredit v višini 150 milijonov EUR (EBRD investments hit record €1.1 billion in Q1, 2009).

V decembru 2008 je svet direktorjev EIB sprejel COP za obdobje 2009-2011, ki je določil povečano kreditiranje in ostale ukrepe za ublažitev posledic globalne finančne krize, ki povzroča povečan makroekonomski stres tako v razvitih kot tudi v državah v razvoju. Kot že omenjeno, bo EIB povečala obseg financiranja v letih 2009 in 2010 na 70 milijard EUR oz. v letu 2009 celo na 80 milijard EUR (EIB Board approves rise in 2009 funding ceiling, 2009). Povečano kreditiranje predstavlja prioritetno nalogo EIB še posebej v sektorjih in regijah, ki so najbolj ranljive. Še posebej bo ponujena dodatna podpora majhnim in srednje velikim podjetjem. Običajno EIB krediti pritegnejo dodatne investicije s strani tretjih strank, saj EIB financira največ 50 % projekta. Glede na trenutno situacijo relativne nedostopnosti likvidnostnih sredstev s strani poslovnih bank pa to pomeni, da bo EIB na krajši in srednji rok prevzela večjo vlogo pri financiranju projektov. V prvi polovici leta 2009 se je tako povečalo število odobrenih kreditov s strani EIB za skoraj 58 % v primerjavi z enakim obdobjem leta 2008. Ne glede na povečan obseg EIB poslovanja se še vedno ocenjuje, da ima EIB primerna interna navodila glede politike odobravanja kreditov, saj relativno homogena narava lastništva EIB omogoča ustrezen odziv v primeru razvoja izrednih pogojev financiranja.

Takoj dostopna primerna zavarovanja EIB se trenutno ocenjujejo na približno 5 milijard EUR in so sestavljena večinoma iz vrednostnih papirjev. Dokler ima EIB dovolj sredstev, primernih za zavarovanje v operacijah Evrosistema, lahko kadarkoli pridobi refinanciranje s strani Evropske centralne banke (ECB) v kakršnem koli znesku in hipotetično tudi takrat, ko bi bili dostopi do trga kapitala v celoti zaprti, na koncu pa bi bilo takšno pridobivanje sredstev za EIB cenejše. Dostop do likvidnostnih sredstev, ki jih ponuja ECB, vsekakor omogoča EIB, da razširi poslovanje v času globalne finančne krize, kar sedaj tudi počne. Pri tem pa ji ni potrebno sorazmerno povečati lastnih likvidnostnih sredstev za zavarovanje svojega količnika likvidnosti (EIB's access to ECB liquidity supports Aaa rating in challenging environment, 2009, str. 2).

V okviru COP za obdobje 2009-2011 je bilo s strani sveta direktorjev predlagano svetu guvernerjev povečanje osnovnega kapitala EIB. Kot že omenjeno, je bil s 1. aprilom 2009 povečan vpisani kapital za 67,6 milijard EUR na 232 milijard EUR. Prvotno je bilo načrtovano, da se kapital banke poveča šele v letu 2010. Pri tem se je ohranil vplačani kapital na nivoju 5 % vpisanega kapitala, saj se je povečanje kapitala izvedlo z vplačilom iz naslova interno ustvarjenih kapitalskih rezerv in ne z vplačili s strani članic EU.

V zvezi s predvidenim povečanim obsegom financiranja je bilo s strani ECB objavljeno, da bo EIB omogočen dostop do operacij monetarne politike ECB. Tako je 8. julija 2009 EIB postala primerna stranka za sodelovanje v operacijah monetarne politike Evrosistema, kar ji bo omogočalo, da bo udeležena v glavnih operacijah refinanciranja v Evrosistemu in bo tako imela dostop do likvidnostnih sredstev iz naslova odprtih ponudb (angl. *standing facilities*) in še posebej iz naslova odprtih ponudb mejnega posojanja. Ti dogovori pomenijo vrh EIB zaveze za izvedbo njenega dela svežnja za oživitev gospodarstva v EU, ki je bil 2. decembra

2008 odobren s strani ECOFIN-a. Ta načrt določa povečanje kreditiranja in ostalih ukrepov za ublažitev posledic globalne finančne krize tako v razvitih državah kot v državah v razvoju v Evropi. Dostop EIB do likvidnih sredstev ECB pomeni naravno dopolnitev povečanega programa kreditiranja. Ti dogovori naj bi še posebej zagotavljali likvidnost in prilagodljivost financiranja EIB v preizkusnem obdobju, ko bodo države članice EU na trgu kapitala na veliko povpraševale po sredstvih za financiranje povečanih proračunskih primanjkljajev. Pri tem bo EIB sredstva ECB uporabila samo v izjemnih primerih. Tako bo EIB financirala dolgoročne kredite iz naslova lastnih kratkoročnih kreditov samo v primeru, če bi ji bil onemogočen dostop do lastnih dolgoročnih kreditov. Zgodovinsko gledano je imela EIB zelo malo slabih kreditov, ki so bili konec leta 2007 zmanjšani na skoraj stopnjo nič. Finančna kriza ni bistveno vplivala na delovanje EIB, saj je npr. zakladniški portfelj EIB vseboval le zanemarljivo število s premoženjem zavarovanih vrednostnih papirjev, prav tako pa EIB nima večje izpostavljenosti do bank, ki so šle v letu 2008 v stečaj (EIB's access to ECB liquidity supports Aaa rating in challenging environment, 2009, str. 1-2).

Ne glede na trenutno situacijo se ne pričakuje, da bi dostop EIB do operacij ECB postal normativ za mednarodne razvojne banke, saj je dostop do teh operacij omejen s kriterijem primernosti, katerega izpolnjujejo samo nekatere mednarodne razvojne banke. Še posebej je treba tu omeniti zahtevo, da so banke predmet nacionalnega nadzora. EIB je tu posebna institucija, saj ne glede na dejstvo, da gre za nadnacionalno institucijo, gre za zvezno institucijo, ki je bila ustanovljena, deluje in je nadzorovana na zvezni ravni s strani ustreznih organov EU. Hkrati je kreditiranje EIB skoncentrirano na države z visoko oceno, kot je npr. Nemčija z AAA in Italija z Aa2. Visoka kreditna sposobnost EIB je zelo pomembna v trenutni krizi, kjer se je povečala njena vloga kot vodnika financiranj pri projektih v državah EU, kjer so bili soočeni s težavami pri pridobivanju sredstev na trgu kapitala. Dostop do sredstev ECB le povečuje sposobnost EIB pri delovanju v tem zahtevnem okolju, ki ga je povzročila globalna finančna kriza (EIB's access to ECB liquidity supports Aaa rating in challenging environment, 2009, str. 3).

Konec februarja 2009 je bil s strani EBRD, EIB skupine in skupine Svetovne banke sprejet skupni akcijski načrt največjih mednarodnih finančnih institucij za obdobje 2009-2010 za podporo bančnim sistemom in pomoč pri kreditiranju realnih sektorjev v srednji in vzhodni Evropi. Skupaj so se zavezale, da bodo zagotovile do največ 24,5 milijarde EUR pomoči bančnemu in realnemu sektorju, katere je globalna finančna kriza prizadela (EBRD, EIB and World Bank Group join forces to support Central and Eastern Europe, 2009). Ta pobuda dopolnjuje odzive posameznih gospodarstev na krizo s ponudbo hitre, obsežne in koordinirane finančne asistence s strani mednarodnih finančnih institucij, ki bo nudila pomoč v obliki kreditiranja realnega sektorja preko privatnih bančnih skupin, s poudarkom na kreditiranju majhnih in srednje velikih podjetij. Ta finančna pomoč bo vključevala lastniško in dolžniško financiranje, kreditne linije ter zavarovanje pred političnim tveganjem. Ta odziv

bo upošteval različne makroekonomske okoliščine in različne finančne pritiske v posameznih državah vzhodne Evrope, ki izhajajo iz globalne finančne krize.

Na podlagi tega dveletnega akcijskega načrta bo EBRD v letih 2009-2010 finančnemu sektorju zagotovila sredstva v višini 6 milijard EUR, in sicer v obliki lastniškega in dolžniškega financiranja bank ali neposredno majhnih in srednje velikih podjetij ter v obliki financiranja trgovine. EIB bo v skladu s tem načrtom zagotovila 11 milijard EUR za kreditiranje majhnih in srednje velikih podjetij v srednji, vzhodni in južni Evropi, od katerih je bilo 5,7 milijard EUR takoj zagotovljenih za hitra črpanja, nadaljnjih 2,8 milijarde EUR pa je bilo zagotovljenih do konca aprila 2009. Od teh 8,5 milijard EUR naj bi bilo 4,4 milijarde EUR namenjenih za nove članice EU, 2,2 milijarde EUR za države z zahodnega Balkana ter 1,9 milijarde EUR za Turčijo. V tem obdobju naj bi povečal svoje aktivnosti tudi EIF. Ostalih 7,5 milijarde EUR iz skupnega akcijskega načrta bodo zagotovile članice skupine Svetovne banke (in sicer IFC, IBRD in MIGA) (Communique – Joint IFI Action Plan, 2009, str. 2).

Predmetni načrt predvideva sodelovanje mednarodnih finančnih institucij na treh nivojih, in sicer: (i) sodelovanje s privatnimi in javnimi lastniki, ki imajo v lasti večino finančnega sektorja v posameznih regijah z vidika politike delovanja, (ii) sodelovanje s pomembnejšimi lokalnimi bankami z vidika pomoči pri realizaciji financiranja realnega sektorja ter (iii) sodelovanje s posameznimi regionalnimi oblastmi in nadzornimi organi z vidika koordinacije sodelovanja (Communique – Joint IFI Action Plan, 2009, str. 3).

V skladu s skupnim akcijskim načrtom največjih mednarodnih finančnih institucij je bil sklenjen dogovor z bančno skupino UniCredit za podporo gospodarstvom v vzhodni Evropi, na podlagi katerega bodo pridobljena sredstva plasirana hčerinskim bankam skupine UniCredit v 8-ih državah v skupnem znesku 430 milijonov EUR, ki se bodo uporabila pretežno za financiranje majhnih in srednje velikih podjetij, leasing družb ter projektov za učinkovito izrabo energije. Podobno je bil sklenjen dogovor z bančno skupino Société Générale, na podlagi katerega bo EBRD financirala hčerinske banke iz bančne skupine Société Générale s sedežem v vzhodni Evropi v skupni višini 400 milijonov EUR (EBRD and Société Générale support economies in eastern Europe, 2009). V mesecu aprilu 2009 je bila pomoči deležna Parex Banka iz Latvije, ki je prejela finančni paket pomoči s strani EBRD v višini preko 100 milijonov EUR, ki je bil namenjen zagotavljanju kapitalske ustreznosti banke. Že v letu 2008 je EBRD skupaj z IFC zagotovila vodilni banki na Kavkazu, tj. Bank of Georgia, finančna sredstva v višini do 200 milijonov za odpravljanje posledic finančne krize. EBRD je tudi zagotovila podjetniškemu sektorju financiranje v višini 330 milijonov EUR, kot pomoč podjetjem pri izpolnjevanju kratkoročnih finančnih obveznosti ter za izvajanje obstoječih investicijskih programov. Posebej EBRD ponuja instrument financiranja, imenovan finančna podpora srednje velikim podjetjem (angl. *Mid-Sized Corporate Support Facility*) v skupni višini 250 milijonov EUR za zagotavljanje nujne finančne pomoči obstoječim podjetniškim komitentom. Na podlagi tega instrumenta bodo zagotovljena

posamezna financiranja v višini do 20 milijonov EUR za okoli 25 podjetij (EBRD boosts support for mid-sized corporates as crisis bites, 2009). Iz tega naslova je prvo pridobilo kredit vodilno ukrajinsko podjetje na področju kmetijstva in pridelave sladkorja, tj. podjetje Astarta, v višini 20 milijonov EUR. V sodelovanju z ostalimi mednarodnimi institucijami je EBRD zagotovila financiranje nujnih infrastrukturnih in energijskih projektov, kjer so viri financiranja s strani poslovnih bank usahnili. Tako je bilo do sedaj kot odgovor na posledice finančne krize zagotovljenih 390 milijonov EUR finančnih sredstev, vključno s kreditom, ki je bil dan romunski naftni in plinski družbi Petrom za okoljske izboljšave ter za izgradnjo najsodobnejše plinske elektrarne. V mesecu maju 2009 je bil podpisan tudi prvi projekt v Turčiji, ki je postala država prejemnica sredstev EBRD oktobra 2008, in sicer financiranje podjetja Rotor Elektrik v višini 45 milijonov EUR za izgradnjo največje vetrne elektrarne v državi (EBRD sets rapid pace of investment in response to crisis, 2009).

Predsednik EIB Philipp Maystadt je v začetku marca 2009 napovedal, da bo EIB Sloveniji v letu 2009 odobrila več kreditov kot v letu 2008, natančne številke pa ni želel napovedati. Eden izmed razlogov za povečanje je bil, da so članice EU pozvale EIB, da naj zaradi finančne krize in kreditnega krča v bančnem sektorju kredite poveča za 30 %. Že med obiskom v Sloveniji je podpisal tri nove kreditne pogodbe podjetjem BIA Separations, Javnemu skladu RS za regionalni razvoj in razvoj podjetništva ter NLB Leasingu v skupni višini 58 milijonov EUR (vsi krediti v letu 2009 so podrobneje opisani na strani 40). Slovenskemu gospodarstvu namerava EIB odobriti še kredite za financiranje avtomobilske industrije, slovenski avtomobilski grozd pa že pripravlja 14 projektov pospešenega razvoja in izboljšanja svoje ponudbe, večji projekti potekajo tudi v Cimosu in Hidrii. Podobne projekte naj bi EIB financirala tudi v Gorenju ter sofinancirala projekte v energetiki, in sicer podjetjema Termoelektrarna Šoštanj in Termoelektrarna toplarna Ljubljana (Hren, 2009, str. 20). Konec avgusta 2009 je bila podpisana še kreditna pogodba z SKB banko v višini 75 milijonov EUR.

EIB je junija 2009 sprejela odločitev, da bo v letih 2009 in 2010 povečala vrednost načrtovanih kreditov na 70 milijard EUR vsako leto. Predsednik Maystadt je poudaril, da s povečanjem kreditov EIB izpolnjuje obljube, ki jih je dala ob sprejetju evropskega svežnja gospodarskega okrevanja. Posebna pozornost bo namenjena majhnim in srednje velikim podjetjem, saj jim bo namenjenih za 25 % več sredstev, kar naj bi v teh težkih časih pripomoglo k ohranitvi delovnih mest. Predsednik Maystadt je opozoril tudi na prevzemanje več tveganj, saj EIB kreditira tudi podjetja, ki ne izpolnjujejo v celoti njenih običajnih kriterijev. Kljub temu je prepričan, da jih je v teh kriznih časih potrebno podpreti. Poleg tega je izpostavil, da obstaja povečano povpraševanje po kreditih EIB v vseh sektorjih gospodarstva, kar nakazuje, da kreditni krč še ne popušča. Posebna pozornost je namenjena avtomobilski industriji, ki preživlja težko obdobje, posvetiti pa se bo potrebno tudi mikro in majhnim podjetjem, ki najtežje pridobijo kredite (Mašanović, 2009, str. 16). Zaradi lažjega premagovanja krize ter povečanega povpraševanja po kreditih je svet direktorjev EIB julija

2009 za leto 2009 sprejel odločitev o povečanju zadolževanja iz prvotno dogovorjenih 70 milijard EUR na 80 milijard EUR. Povišanje sredstev daje EIB fleksibilnost za financiranje morebitnih dodatno potrebnih kreditov. Do julija 2009 je EIB zbrala že 64 milijard EUR sredstev (EIB Board approves rise in 2009 funding ceiling, 2009).

V Sloveniji se do avgusta 2009 kazalniki gospodarske aktivnosti še niso bistveno izboljšali. Nobelov nagrajenec za ekonomijo iz leta 2008 Paul Krugman (Jenko, 2009, str. 6) pravi takole: »Evropska gospodarstva so zelo tesno povezana. Evropa ima velike probleme deloma tudi zaradi tesne prepletenosti in povezanosti gospodarstev, ob tem ima večina držav tudi skupno valuto, na drugi strani pa ekonomske politike držav niso integrirane in povezane.« V drugem četrtletju se je BDP po tekočih cenah sicer povečal za 0,7 % (predvsem zaradi večjega trošenja države in pozitivnega salda menjave s tujino), medletno pa znižal za 9,3 %. Bruto investicije so se v drugem četrtletju znižale, predvsem na račun znižanja tujega povpraševanja in znižanja izvoza blaga in storitev. Bilančna vsota bank se je julija povečala za 1,3 milijarde EUR, na kar je vplivala izdaja obveznic NLB s poroštvom Republike Slovenije v višini 1,5 milijarde EUR. Banke so julija kreditirale nefinančne družbe v skromnem obsegu, medtem ko se je kreditiranje gospodinjstev okrepilo. Vloge nebančnega sektorja so se julija zmanjšale, in sicer vloge gospodinjstev, države in nefinančnih družb. Razlog so tudi zaostrene razmere v gospodarstvu vključno z visoko brezposelnostjo, saj je bilo registriranih brezposelnih oseb konec julija 2009 za 43,7 % več kot v enakem obdobju leta 2008. Obseg zadolženosti bank pri bankah v tujini se je julija povečal drugič v letu 2009. Banke v večinski tuji lasti so se v tujini zadolžile, medtem ko so se banke v večinski domači lasti v tujini razdolžile. Dobiček bank pred obdavčitvijo je od tistega v enakem obdobja leta 2008 kar za 47 % nižji, in sicer zaradi višjih stroškov oslabitev in rezervacij. Prav tako je v bančnem sistemu padla donosnost na kapital, v primerjavi z enakim obdobjem leta 2008 je padla za 50 % oziroma na 7,1 % (Bilten Banke Slovenije, 2009, str. 9-31). Navedeno kaže, da se gospodarske razmere v Sloveniji še niso pričele izboljševati. Avgusta se je sicer ustavilo zniževanje napovedi gospodarske rasti za evroobmočje in ZDA za leto 2009, v nekaterih državah pa je že zaznati okrevanje, kar je lahko tudi neke vrste spodbuda za Slovenijo. Paul Krugman (Jenko, 2009, str. 6) za leto 2010 napoveduje takole: »Glede gospodarskih napovedi za prihodnje leto sem razmeroma depresiven. Pričakujem zelo počasno gospodarsko rast, nekatere države bi lahko spet zapadle v recesijo, ni pričakovati velikega napredka pri zmanjšanju brezposelnosti. To sicer ni najslabša možnost, vendar pa me ne navdaja z veseljem. Mislim, da še ne bomo občutili dejanskega okrevanja.[…] Globalni finančni zlom zdaj le težko napovemo, saj ga preprečujejo velika državna jamstva, ki podpirajo in krepijo finančni sistem.«

Eden izmed primerov pomembnosti financiranja EIB v obdobju gospodarske krize v Sloveniji je financiranje SID banke v višini 380 milijonov EUR. Kredit, ki je bilo odobren konec julija 2009, naj bi pripomogel k blažitvi posledic finančne krize in pomagal odpravljati kreditni krč. Za financiranje avtomobilske industrije bo SID banka kreditojemalcem sredstva odobrila

neposredno, ostalo pa preko poslovnih bank. Prva sredstva, ki bodo namenjena predvsem financiranju razvojnega preboja slovenskega gospodarstva, naj bi se sprostila v sredini septembra. Na ta način bo omogočeno financiranje razvojnih projektov, ki so zaradi finančne krize in kreditnega krča v bančnem sistemu ostali brez financiranja. Za črpanje kreditnih linij EIB bo SID banka bankam, s katerimi sodeluje, določila zelo tesne roke. Banke bodo na primer morale v enem letu vsa prejeta sredstva tudi plasirati naprej kreditojemalcem. SID banka pričakuje, da bo na podlagi kredita v višini 380 milijonov EUR v resnici na voljo več denarja. Sami bodo iz drugih lastnih virov zagotovili še 56 milijonov EUR za avtomobilsko industrijo, prav tako pa spodbujajo poslovne banke, da tudi one zagotovijo del lastnih sredstev. Na voljo bo tako 150 milijonov EUR za dolgoročno financiranje projektov malih in srednje velikih podjetij, 136 milijonov EUR za avtomobilsko industrijo, 100 milijonov EUR za infrastrukturne projekte občin in 50 milijonov EUR za financiranje okoljevarstvenih projektov podjetij. Sredstva so namenjena investicijam v nove programe in nova delovna mesta, poleg tega pa želi SID banka doseči še podaljšanje ročnosti virov, ki so v bančnem sektorju dostopni podjetjem ter vplivati na zmernost cene te zadolžitve. Ročnost pridobljenih virov s strani EIB je od 12 do 20 let, enako ročnost bo SID banka prelila naprej bankam in podjetjem. V pogodbah s poslovnimi bankami so določene najkrajše še dovoljene ročnosti ter najvišja možna obrestna mera, ki jo bodo banke lahko določale podjetjem. To je razumljivo, saj se morajo ugodnosti dolgoročnega kredita po ugodnejši obrestni meri v največji možni meri prenesti v gospodarstvo (Viršek, 2009, str. 11).

4.3 Odvisnost virov Evropske investicijske banke in Evropske banke za obnovo in razvoj glede na stanje na kapitalskih trgih v obdobju 2005-2009

EIB

Glavni cilj, katerega EIB pri zadolževanju na trgu kapitala zasleduje, je optimizacija stroškov zadolževanja na trajnostni osnovi. Zadolževanje EIB je na eni strani uravnoteženo s prilagajanjem potrebam trga kapitala ter na drugi strani z razvojem in ohranjanjem prisotnosti na strateških trgih kapitala. Strategija zadolževanja EIB je usmerjena k doseganju optimalne likvidnosti, transparentnosti in razpršenosti zadolževanja. EIB izdaja širok spekter dolžniških produktov, in sicer z vidika zneska, valut, ročnosti in struktur. EIB je tudi najbolj pogosti javni izdajatelj mednarodnih obveznic. Zadolževanje EIB v obdobju 2005-2009 prikazuje Tabela 17.

Tabela 17: Zadolževanje EIB v obdobju 2005-2009 (v milijonih EUR)

Leto	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009***	**Skupni znesek oz. število**
Znesek v EUR	49.850	48.050	54.725	59.497	62.862	247.984
Število valut	15	18	19	18	17	87
Število transakcij	330	303	236	247	90	1.212

Legenda: * Podatek za prvo polovico leta 2009.

Vir: Funding evolution 2005 - H1 2009 EIB.

Kot je razvidno iz Tabele 17, se višina zadolževanja EIB v letu 2006 glede na leto 2005 ni bistveno spremenila, medtem ko je imela za leto 2007 letni program pridobivanja sredstev na trgu kapitala določen v višini 55 milijard EUR, kar se je odražalo v dvigu zgornje meje zadolževanja za 5 milijard EUR med letoma 2006 in 2007. Strategija zadolževanja EIB se osredotoča na pridobivanje likvidnostnih sredstev preko velikih referenčnih izdaj (angl. *benchmark issues*), ki so se osredotočale na izoblikovanje visoke tržne krivulje donosnosti v treh osnovnih valutah – EUR, GBP in USD. Banka je pri tem ustrezno odzivna in sledi prilagodljivi strategiji financiranja ter prilagaja svoje operacije zadolževanja glede na preference investitorjev z vidika valute, ročnosti, likvidnosti in struktur in pri tem izvaja valutne zamenjave, da se optimalno približa svojim potrebam. V letu 2007 je bilo zadolževanje pokrito z izdajami v skupni višini skoraj 55 milijard EUR, pri čemer so izdaje v glavnih treh valutah znašale skoraj 84% vseh izdaj. V letu 2008 je EIB presegla cilje zadolževanja z zadolževanjem v skupni višini skoraj 60 milijard EUR. Pri tem so prevladovala zadolževanja v USD (43 %) nad EUR (28 %) ter GBP (15 %), kar je izhajalo iz močne in cenovno atraktivne ponudbe zadolževanja v ZDA ter v zelo atraktivnih ponudbah za izvedbo zamenjave valut iz USD v EUR. V prvi polovici leta 2009 se je EIB zadolžila za 62,9 milijard EUR, kar predstavlja 55 % rast v primerjavi z istim obdobjem v letu 2008 (EIB Funding Newsletter No. 2, 2009, str. 1). Za omogočanje izvedbe povečanih ciljev kreditiranja v letih 2009 in 2010 se je sprva za to obdobje dvignila zgornja meja zadolževanja na 70 milijard EUR, kasneje pa je bila na podlagi soglasja sveta direktorjev EIB za leto 2009 dvignjena na 80 milijard EUR (EIB Board approves rise in 2009 funding ceiling, 2009). EIB projekte kreditira v 13-ih različnih valutah in s tega vidika tudi išče vire financiranja v vseh teh valutah. Ne glede na to EIB financira tudi v neosnovnih valutah, s čimer pomaga k razvoju lokalnih trgov kapitala in s tem tudi izkorišča prednosti ugodnih stroškov zadolževanja, ki se lahko potem pretvorijo v EUR, ki je najbolj pogosta valuta pri

kreditiranju. Tako je v letu 2008 debitirala na romunskem trgu kapitala z izdajo 300 milijonske obveznice z ročnostjo 7 let v romunski nacionalni valuti leu (RON), kar je pomenilo takrat RON obveznico z najvišjim zneskom in z najdaljšo ročnostjo. Čeprav pri zadolževanju EIB pomembno vlogo igra optimizacija stroškov zadolževanja, sta za EIB pri zadolževanju pomembna tudi ohranjanje tržne likvidnosti in transparentnost. EIB za evroobmočje izdaja referenčne dolžniške vrednostne papirje (angl. *Euro Area Reference Notes* - *EARN's*), ki naj bi zagotavljali likvidnost podobno likvidnostim, ki jih na trgu evra zagotavljajo države. EIB je edini izdajatelj poleg držav, ki izdaja v višini preko 5 milijard EUR z 30-letno krivuljo donosnosti. EIB je tudi med največjimi izdajatelji v USD, ki ne prihajajo iz ZDA in vodilni dodatni izdajatelj prvovrstnih vrednostnih papirjev na trgu GBP (Moody's EIB Rating Report, 2009, str. 3-4).

EBRD

Banka se zadolžuje in kreditira v širokem obsegu valut in struktur obrestne mere. Banka se povečano zadolžuje in kreditira tudi v lokalnih valutah, pri tem pa se vedno ustrezno zavaruje z ustreznimi instrumenti.

Zadolževanje EBRD v obdobju 2005-2009 prikazuje spodnja tabela.

Tabela 18: Zadolževanje EBRD v obdobju 2005-2009 (v milijonih EUR)

Leto	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009***	**Skupni znesek oz. število**
Znesek v EUR	1.647	1.659	2.368	1.960	908	247.984
Število transakcij	61	47	51	55	26	240

Legenda: * Podatek za obdobje do 31.05.2009.

Vir: Volume and Number od Issues 1991-2009 EBRD.

Kot je razvidno iz Tabele 18, se višina zadolževanja tudi v primeru EBRD v letu 2006 glede na leto 2005 ni bistveno spremenila, medtem ko je v letu 2007 EBRD dosegla 42 % rast zadolževanja. V lanskem letu je sledilo zmanjšanje zadolževanja EBRD za 17 %, pri tem pa so prevladovala zadolževanja v USD (48 %) nad ZAR (19 %) ter NZD (11 %), kar je tako kot v primeru EIB izhajalo iz močne in cenovno atraktivne ponudbe zadolževanja v ZDA. V mesecu juniju 2009 je EBRD dosegla svoj mejnik z izdajo globalnih obveznic v skupni višini 1,5 milijarde USD ter z ročnostjo dveh let. Pri tem je bila prva od nadnacionalnih institucij, ki

je v letu 2009 dosegla ceno pod LIBOR-jem. Banka pri iskanju investitorjev ni imela težav, saj je bila prvotna ponudba v višini 1 milijarde USD presežena za količnik 2,5. Temu je nato sledilo zvišanje skupnega zneska izdanih obveznic na končnih 1,5 milijarde USD. S to izdajo je skupni znesek zadolževanja banke v letu 2009 že presegel celotni znesek zadolževanja v letu 2008 (EBRD Investment of Choice, 2009, str. 29).

SKLEP

V sedanjem času globalne finančne krize mednarodne banke za financiranje razvoja vsekakor opravičujejo svoj namen, zaradi katerega so bile ustanovljene. Osnovne ideje in nameni, na katerih sta temeljili ustanovitvi tako EIB kot EBRD, so se v tem primeru še posebej potrdili. Tako EIB sedaj igra pomembno vlogo pri okrevanju gospodarstva v EU, medtem ko EBRD ima in bo imela glavno vlogo, da se postopek prehoda iz tranzicije v tržno gospodarstvo v državah, kjer deluje, zaradi finančne krize ne bo ustavil. Podatki kažejo, da mednarodne banke za financiranje razvoja resno obravnavajo trenutni položaj svetovnega gospodarstva ter se temu primerno odzivajo. S povečano aktivnostjo na trgu, kjer nastopajo same ali pa delujejo skupaj, prispevajo velik delež k odpravljanju posledic globalne finančne krize. Posamezni skupni nastopi mednarodnih bank za financiranje razvoja izražajo resnost nastale krize. Tudi one si namreč lahko pri svojem delovanju medsebojno konkurirajo, zato je njihovo skupno delovanje še toliko bolj pomembno. Kljub temu, da je delovanje tako velikih institucij z vidika kreditne politike konzervativno, pa sta tako EIB kot EBRD pokazali pripravljenost, da zaradi izredne gospodarske situacije ustrezno prilagodita svojo politiko delovanja. Hipotezo, da so mednarodne banke za financiranje razvoja za gospodarski razvoj države izrednega pomena zaradi financiranja razvojnih projektov, kot so infrastrukturni in okoljski projekti, projekti s področja izobraževanja, zdravstva in energetike, financiranje majhnih in srednje velikih podjetij in podobno, lahko ne samo potrdimo, ampak jo hkrati dopolnimo. Mednarodne banke za financiranje razvoja imajo tako ključno vlogo ne samo pri financiranju razvojnih projektov, ampak tudi ključno vlogo pri oživljanju gospodarstva v času gospodarske recesije.

Obseg financiranja EIB v Sloveniji vseskozi narašča. V obdobju 2004-2008, ko je Slovenija članica EU, je bilo odobrenih za 40 % več sredstev kot v obdobju 1999-2003, ko je imela Slovenija še status države pristopnice. Enako velja za Madžarsko, medtem ko so se odobrena sredstva Slovaški v obdobju 2004-2008 glede na predhodno obdobje minimalno zmanjšala. V navedenem obdobju je sicer največ sredstev prejela Madžarska, najmanj pa Slovaška. Enake ugotovitve glede višine sredstev, ki jih je prejela posamezna država, veljajo tudi za predpridružitveno obdobje. Sektorsko je bilo v Sloveniji v obdobju 1999-2003 največ sredstev (85 %) s strani EIB namenjenih za financiranje komunikacijske in prometne infrastrukture, v EU pa je bilo za to namenjenih le 32 %, največji delež so zasedali globalni krediti (35 %). Sektorska struktura financiranja se je močno razlikovala od EU, vendar pa Slovenija takrat še ni bila članica EU. V obdobju 2004-2008 je Slovenija povečala globalne kredite na 19 % ter

zmanjšala financiranje komunikacijske in prometne infrastrukture na 46 %. V tem obdobju je bila sektorska struktura financiranja Slovenije bolj podobna državam EU, vendar pa še vedno dokaj različna. Iz razpoložljivih podatkov za leto 2009 lahko vidimo, da je Slovenija povišala globalne kredite na kar 96 % (podatki obsegajo kreditne pogodbe, podpisane do konca avgusta 2009). Iz zapisanega lahko sklepamo, da je Slovenija na začetku svoje samostojnosti in do vstopa v EU pridobila sredstva predvsem za infrastrukturne namene, po vstopu v EU pa znatno večji delež globalnih kreditov, ki so značilni tako za finančne institucije z ustrezno bonitetno oceno kot za majhna gospodarstva. Tudi Madžarska je imela v obdobju 1999-2003 precejšen delež financiranja komunikacijske in prometne infrastrukture, vendar tudi zelo velik delež globalnih kreditov. Razlog je lahko ta, da so njihove banke v pretežno tuji lasti zahodnih držav in imajo boljše bonitetne ocene, kar jim omogoča lažje pridobivanje globalnih kreditov. Sektorska struktura je bila bistveno bolj podobna državam EU kot jim je bila po sektorjih podobna Slovenija. Sektorska struktura Madžarske je bila tudi v obdobju 2004-2008 zelo podobna strukturi držav EU, predvsem v deležu globalnih kreditov. Je pa Madžarska kljub vsemu po kazalcu BDP na prebivalca le na 60 % povprečja držav članic EU. Slovaška je imela prav tako v obdobju 1999-2003 največ kreditov za izgradnjo komunikacijske in prometne infrastrukture. Po strukturi financiranja sektorjev je bila dokaj različna od držav EU, vendar pa je bila državam EU veliko bolj podobna kot Slovenija. Z vstopom Slovaške v EU so se v obdobju 2004-2008 zelo povečali globalni krediti (iz 20 % na 44 %), kar je bilo močno več, kot so globalnih kreditov imele države članice EU. V tem obdobju je imela Slovaška dokaj podobno strukturo financiranja kot države EU. Na podlagi vsega navedenega lahko postavimo trditev, da so nove države članice z vstopom v EU prešle iz tranzicije v tržno gospodarstvo, postale bolj razvite, v prihodnosti pa lahko pričakujemo še nadaljnje sektorsko usklajevanje med državami EU. Iz analize podpoglavja 3.1.3 izhajajo rezultati, da ni nujno, da bodo države z več prebivalci prejele tudi višji znesek investicij EIB na prebivalca. Primer za to trditev je Slovenija, ki je v obdobju 2004-2008 izmed analiziranih držav z mnogo več prebivalci prejela najvišji znesek investicij na prebivalca. Torej lahko potrdimo hipotezo, da je Slovenija pri pridobivanju sredstev na prebivalca s strani EIB uspešna. Glede BDP na prebivalca bi lahko zaključili, da za financiranje s strani EIB velja, da višji kot ima država BDP na prebivalca, višji bo znesek investicij na prebivalca ter nižji kot ima BDP na prebivalca, nižji bo znesek investicij na prebivalca. To trditev potrjuje tudi politika EIB, ki ima za svoj cilj financiranje razvitih držav oziroma celo nekaterih najrazvitejših držav na svetu.

Na drugi strani je obseg financiranja EBRD v Sloveniji po vstopu v EU vseskozi padal. V obdobju 2004-2008, ko je Slovenija že bila članica EU, je bilo odobrenih za tretjino manj sredstev kot v obdobju 1999-2003, ko je imela Slovenija še status države pristopnice. Prav tako je EBRD v obdobju 1999-2003 Sloveniji odobrila 3-krat manj sredstev kot EIB, v obdobju 2004-2008 pa celo 16-krat manj sredstev kot EIB. Slovenija je pred vstopom v EU prav zaradi manjše razvitosti ter nahajanja v tranziciji s strani EBRD prejela več sredstev kot v obdobju po vstopu v EU, ko se predvideva njena večja razvitost, vzpostavitev tržnega

gospodarstva ter možnost pridobitve cenejših virov sredstev s strani EIB. Ta ugotovitev je ravno nasprotna kot pri EIB, ko je Slovenija po vstopu v EU s strani EIB prejela mnogo več sredstev. Enake ugotovitve veljajo tudi za Madžarsko in Slovaško. V obeh obdobjih (1999-2003 ter 2004-2008) je največ sredstev s strani EBRD prejela Madžarska, najmanj pa Slovenija. To sovpada z razvitostjo analiziranih držav. Tudi v bodoče lahko napovemo, da se bodo investicije EBRD v Sloveniji, Madžarskem in Slovaškem še naprej zmanjševale oziroma postopoma ukinile (ta ugotovitev sicer velja za vseh zadnjih 12 novih članic EU), saj je cilj EBRD delovanje v državah v tranziciji in umik iz držav s tržnim gospodarstvom. Sektorsko gledano je bilo v Sloveniji v obdobju 1999-2003 največ odobrenih sredstev (75 %) s strani EBRD globalnih kreditov. V vseh državah, kjer je EBRD prisotna, pa je to razmerje znašalo 31 % za globalne kredite ter 69 % za individualne kredite. Sektorska struktura financiranja v Sloveniji se je močno razlikovala od držav, kjer je EBRD prisotna. Slovenija je najbolj razvita država izmed držav, kjer je EBRD prisotna, saj ima najvišji BDP na prebivalca. V obdobju 2004-2008 so bili celo vsi krediti, dani Sloveniji, globalni, v državah, kjer je EBRD prisotna, pa je bilo od vseh kreditov le 38 % globalnih. V navedenem obdobju se je tako sektorska struktura financiranja Slovenije še bolj razlikovala od strukture financiranja držav, kjer je EBRD prisotna. Slovenija se je z vstopom v EU leta 2004 ter od takrat naprej razvijala, se transformirala iz tranzicijske države v državo s tržnim gospodarstvom ter se tako uvrstila med razvite(jše) države. Te se tudi zaradi boljše bonitetne ocene njihovih finančnih institucij v veliki meri financirajo z globalnimi krediti preko finančnih posrednikov. Naslednji razlog za izključno globalne kredite je majhnost Slovenije in posledično s tem majhnost oziroma nizka vrednost večine projektov. Do konca avgusta 2009 EBRD Sloveniji še ni odobrila nobenega kredita. Madžarska je imela v obdobju 1999-2003 zelo različno strukturo financiranja od Slovenije in močno podobno strukturi financiranja državam, kjer je EBRD prisotna. Imela je največ infrastrukturnih investicij ter 25 % globalnih kreditov. Podobno je bilo v naslednjem obdobju, le da so se povečale tako infrastrukturne investicije kot globalni krediti. Je pa imela Madžarska natanko enak delež individualnih in globalnih kreditov (62 % oziroma 38 %) kot države, kjer je EBRD prisotna. Slovaška je imela v obdobju 1999-2003 največ globalnih ter najmanj kreditov za izgradnjo komunikacijske in prometne infrastrukture. Po strukturi financiranja sektorjev je bila bolj podobna državam, kjer je EBRD prisotna in bolj podobna Sloveniji kot ji je bila podobna Madžarska. Z vstopom Slovaške v EU so se v obdobju 2004-2008 še bolj povečali globalni krediti (iz 48 % na 83 %). V tem obdobju je imela Slovaška zelo različno strukturo financiranja od držav, kjer je EBRD prisotna ter bolj podobno Sloveniji. Na podlagi vsega navedenega lahko tudi pri EBRD postavimo trditev, da so države z vstopom v EU prešle iz tranzicije v tržno gospodarstvo, postale bolj razvite, zato lahko v prihodnosti pričakujemo še nadaljnje sektorsko usklajevanje med državami EU, ki jih financira EIB, medtem ko se bo EBRD iz financiranja novih držav članic EU postopoma umaknila. Iz analize podpoglavja 3.2.3 izhajajo rezultati, da ni nujno, da bodo države z več prebivalci prejele tudi višji znesek investicij na prebivalca. Primer za to trditev je Slovenija, ki je v obdobju 2004-2008 izmed analiziranih držav z mnogo več prebivalci prejela najvišji znesek investicij na prebivalca. Torej lahko na tem mestu potrdimo hipotezo, da je Slovenija

pri pridobivanju sredstev na prebivalca s strani EBRD uspešna. Kazalec BDP na prebivalca kot pokazatelj, koliko investicij na prebivalca bo posamezna država prejela, je potrebno gledati tudi z vidika števila prebivalcev posamezne države. Ker pa naj bi EBRD večinoma financirala manj razvite države oziroma države v tranziciji, lahko zaključimo, da nižji kot ima država BDP na prebivalca, višji znesek investicij bo prejela in višji kot ima država BDP na prebivalca, nižji znesek investicij bo prejela. Ta trditev je ravno obratna trditvi, postavljeni za EIB. Madžarska ima med analiziranimi državami najnižji BDP na prebivalca in je prejela največ sredstev s strani EBRD, Slovenija pa ima najvišji znesek BDP na prebivalca in je prejela najmanj sredstev s strani EBRD. Slovaška je ravno vmes med obema državama.

Bonitetni oceni EIB in EBRD jima še naprej omogočata, da pridobivata cenovno ugodne vire sredstev za svoje delovanje, kar je pogoj, da njuno financiranje za njune komitente ostane cenovno konkurenčno. Viri sredstev mednarodnih bank za financiranje razvoja ostajajo, upoštevajoč tudi posebni davčni status, ugodnejši v primerjavi s poslovnimi bankami, s čimer potrjujemo v uvodu postavljeno hipotezo. V sedanji finančni krizi se je sicer pokazalo, da cena virov sredstev ni tako pomembna, kot je pomembno ta vir pridobiti. Je pa cena sredstev v kriznem času višja kot je bila v času pred krizo oziroma v ekspanziji. Kreditni krč še vedno marsikje ne popušča, tako da je zagotavljanje likvidnosti na posameznih trgih bistvenega pomena pri okrevanju posameznih gospodarstev. Banki sta pri tem glede financiranja ustrezno prilagodili svoje poslovne načrte.

Trenutna globalna finančna kriza je dober pokazatelj, da obseg financiranja mednarodnih bank za financiranje razvoja ni v večji meri odvisen od stanja svetovnega gospodarstva. Hipoteza, postavljena v uvodu, in sicer da se je obseg financiranja obeh bank v današnjem kriznem času zmanjšal, drži delno samo za EBRD za leto 2008. Obseg financiranja EIB, kot največje svetovne razvojne banke, se ne glede na finančno krizo povečuje, kar velja še posebej za leto 2009, ko je predvideno povečanje obsega financiranja za več kot tretjino. EBRD je v tem primeru bolj občutila posledice globalne finančne krize, kar pa lahko med drugim pripisujemo tudi okolju, v katerem deluje. Njen obseg poslovanja se je v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 zmanjšal, vendar ne v takem obsegu, da banka ne bi še naprej igrala pomembne vloge na trgih, kjer deluje. Dostopni podatki za leto 2009 kažejo, da sta obe banki na dobri poti, da dosežeta zastavljene cilje glede povečanega obsega financiranja. Njuna vloga pri financiranju razvojnih projektov se tako v času finančne krize ni zmanjšala, ampak ostajata pomembna akterja pri iskanju izhodov iz globalne finančne krize. Banki bosta zaradi povečanja obsega poslovanja izkoristili svoje lastne kapitalske rezerve. Ukrepi mednarodnih bank za financiranje razvoja za odpravljanje posledic globalne finančne krize se dopolnjujejo z ukrepi posameznih držav, zato je toliko bolj pomembno, da državam članicam, ki jih je finančna kriza že tako ali tako prizadela, ni bilo potrebno zagotoviti dodatnih sredstev (v obliki vplačanega kapitala) za zagotavljanje potrebne likvidnosti EIB in EBRD. Vse navedeno je torej zavrnitev postavljene hipoteze, da se je financiranje v času krize s strani EIB in EBRD zmanjšalo, drži pa, da se je v gospodarstvu njuna vloga povečala.

Obe banki tudi v času finančne krize ohranjata pogoje, ki jima omogočajo ugodno zadolževanje na mednarodnih trgih kapitala. Njuna lastniška struktura jima omogoča nemoteno delovanje, saj zagotavlja trdno kapitalsko osnovo tudi v času finančne krize, kar se kaže tako v njunih bonitetnih ocenah kot tudi v napovedih v zvezi z izgledi glede bonitetnih ocen v prihodnje. V primeru EIB njeno zadolževanje tudi v obdobju gospodarske in finančne krize vseskozi narašča, medtem ko je EBRD zabeležila zmanjšanje zadolževanja v letu 2008 v primerjavi z letom poprej. Podatki za leto 2009 kažejo na znatno povečanje zadolževanja pri obeh bankah v primerjavi z letom 2008. Na osnovi zapisanega lahko podamo trditev, da so sredstva sicer dražja, se pa pridobivanje virov s strani EIB in EBRD ni zmanjšalo, kot je napisano v hipotezi v uvodu, ampak se je povečalo (izjema je EBRD v letu 2008).

LITERATURA IN VIRI

1. *€5 million for clean-up of the Danube (2004, 24. december)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2004/223dec24.htm
2. *About the EBRD (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/about/index.htm
3. *About the EBRD - Background (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/about/basics/index.htm
4. *About the EIB (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/index.htm
5. Bakker, A. (1996). *International Financial Institutions.* New York: Longman Publishing, 187 str.
6. Banka Slovenije. (2009). *Bilten Banke Slovenije, Julij – Avgust 2009 (*Leto 18, štev.: 7 – 8). Ljubljana: Banka Slovenije, 175 str.
7. *Basic documents of the European Bank for Reconstruction and Development.* (2006). London: European Bank for Reconstruction and Development, 90 str.
8. *BIA Separations R&D (2008, 11. avgust)*. Najdeno 2. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/pipeline/2007/20070520.htm
9. Brown, M. (2004, 1. maj). Calling the EIB to account. *Euromoney Magazine*. Najdeno 4. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.euromoney.com/Article/1001813/Calling-the-EIB-to-account.html?single=true
10. Buchheit, L. C. (2002). *How to negotiate eurocurrency loan agreements* (2nd ed.) London: Euromoney Institutional Investor, 177 str.
11. Chaffin, J. (2009, 17. februar). EIB to shoulder burden with lending boost. *Financial Times*. Najdeno 4. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.ft.com/cms/s/0/11d97162-fd41-11dd-a103-000077b07658.html
12. *Communique – Joint IFI Action Plan*. (2009). London: European Bank for Reconstruction and Development, 4 str.
13. *EBRD and GEF set up new environmental facility (2003, 2. december)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2003/160Dec2.htm
14. *EBRD and Société Générale support economies in eastern Europe (2009, 29. julij)*. Najdeno 31. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2009/090729.htm
15. *EBRD Annual report 1999.* (2000). London: European Bank for Reconstruction and Development, 107 str.
16. *EBRD Annual report 2000.* (2001). London: European Bank for Reconstruction and Development, 114 str.
17. *EBRD Annual report 2001.* (2002). London: European Bank for Reconstruction and Development, 96 str.

18. *EBRD Annual report 2002*. (2003). London: European Bank for Reconstruction and Development, 152 str.
19. *EBRD Annual report 2003*. (2004). London: European Bank for Reconstruction and Development, 108 str.
20. *EBRD Annual report 2004*. (2005). London: European Bank for Reconstruction and Development, 108 str.
21. *EBRD Annual report 2005*. (2006). London: European Bank for Reconstruction and Development, 176 str.
22. *EBRD Annual report 2006*. (2007). London: European Bank for Reconstruction and Development, 104 str.
23. *EBRD Annual report 2007*. (2008). London: European Bank for Reconstruction and Development, 100 str.
24. *EBRD Annual report 2008*. (2009). London: European Bank for Reconstruction and Development, 96 str.
25. *EBRD Annual report 2007. Financial statements* (2008). London: European Bank for Reconstruction and Development, 68 str.
26. *EBRD Annual report 2008. Financial statements* (2009). London: European Bank for Reconstruction and Development, 76 str.
27. *EBRD – apply for financing (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/apply/index (2009).htm
28. *EBRD Board adopts crisis response package (2008, 10. december)*. Najdeno 30. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2008/081210c.htm
29. *EIB Board approves rise in 2009 funding ceiling (2009, 14. julij)*. Najdeno 29. avgusta 2009 na spletnem naslovu *http://www.eib.org/investor_relations/press/2009/2009-144-eib-board-approves-rise-in-2009-funding-ceiling.htm*
30. *EBRD boosts capital in central Europe's largest independent bank (2009, 10. julij)*. Najdeno 30. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2009/090710.htm
31. *EBRD boosts support for mid-sized corporates as crisis bites (2009, 24. februar)*. Najdeno 30. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2009/090224.htm
32. *EBRD – Criteria and structure - large projects (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/apply/large/criteria/index.htm
33. *EBRD, EIB and World Bank Group join forces to support Central and Eastern Europe (2009, 29. februar)*. Najdeno 30. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2009/090227.htm
34. *EBRD, EU team with Banka Koper to assist Slovenian SMEs (2002, 6. december)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2002/02dec06x.htm

35. *EBRD – equity for large projects (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/apply/large/products/equity.htm
36. *EBRD – equity funds (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/apply/small/equity/index.htm
37. *EBRD Financial statements 2008.* (2009). London: European Bank for Reconstruction and Development, 76 str.
38. *EBRD financing boosts small and medium-sized enterprises in Slovenia (2000, 20. september)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2000/67sept20x.htm
39. *EBRD helps expansion of Slovenia leasing (2005, 21. december)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2005/189dec21.htm
40. *EBRD Investments 1999-2008.* (2009). London: European Bank for Reconstruction and Development, 518 str.
41. *EBRD investments hit record €1.1 billion in Q1 (2009, 7. april)*. Najdeno 30. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2009/090407.htm
42. *EBRD Investment of Choice*. (2009). London: European Bank for Reconstruction and Development, 31 str.
43. *EBRD in RZB podpisali leasing pogodbe za financiranje majhnih in srednje velikih podjetij (2003)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.raiffeisen.si/novinarsko_sredisce/sporocila_za_javnost/2003/151
44. *EBRD - Investor information (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/markets/investor/index.htm
45. *EBRD invests in Slovene pension sector (2007, 29. marec)*. Najdeno 25. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2007/070329b.htm
46. *EBRD Issuance by year since 1991*. (2009). London: European Bank for Reconstruction and Development, 1 str.
47. *EBRD joins in privatisation of largest Slovene bank (2002, 9. julij)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2002/02jul09x.htm
48. *EBRD – large projects guarantees (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/apply/large/products/guaranty.htm
49. *EBRD – Loans for large projects (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/apply/large/products/loans.htm
50. *EBRD makes small even more beautiful (2008, 10. april)*. Najdeno 25. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2008/080410a.htm
51. *EBRD - management and organisational structure (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/about/structure/index.htm
52. *EBRD prodaja delež v NLB (2006, 17. maj)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.rtvslo.si/gospodarstvo/ebrd-prodaja-svoj-delez-v-nlb-ju/54357

53. *EBRD sets rapid pace of investment in response to* crisis *(2009, 15. maj)*. Najdeno 30. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2009/090515a.htm
54. *EBRD strengthens Slovenia's textile industry (2000, 24. julij)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2000/53july24x.htm
55. *EBRD support for Slovenian wastewater treatment facility brings clean water to Maribor citizens (1999, 15. april)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/1999/09apr15.htm
56. *EBRD – tam/bas programme (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/apply/tambas/index.htm
57. *EBRD to boost investments to combat financial crisis (2008, 20. november)*. Najdeno 30. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2008/081120.htm
58. *EIB's access to ECB liquidity supports Aaa rating in challenging environment.* (2009). Frankfurt: Moody's, 4 str.
59. *EIB Annual Report 1999.* (2000). Luxembourg: European Investment Bank, 146 str.
60. *EIB Annual Report 2004. Statistical Report.* (2005). Luxembourg: European Investment Bank, 3, 50 str.
61. *EIB Annual Report 2005. Statistical Report.* (2006). Luxembourg: European Investment Bank, 3, 52 str.
62. *EIB Annual Report 2006. Statistical Report.* (2007). Luxembourg: European Investment Bank, 3, 56 str.
63. *EIB Annual Report 2007. Statistical Report.* (2008). Luxembourg: European Investment Bank, 3, 60 str.
64. *EIB Annual Report 2008. Activity and Corporate Responsibility Report.* (2009). Luxembourg: European Investment Bank, 3, 52 str.
65. *EIB Annual Report 2008. Financial Report.* (2009). Luxembourg: European Investment Bank, 2, 248 str.
66. *EIB Annual Report 2008. Statistical Report* (2009). Luxembourg: European Investment Bank, 3, 64 str.
67. *EIB Board approves rise in 2009 funding ceiling (2009, 14. julij)*. Najdeno 30. avgusta na spletnem naslovu http://www.eib.org/investor_relations/press/2009/2009-144-eib-board-approves-rise-in-2009-funding-ceiling.htm
68. *EIB Funding evolution 2005 – H1 2009*. (2009). Luksemburg: European Investment Bank, 1 str.
69. *EIB Funding Newsletter No. 2/09*. (2009, 20. julij). Luksemburg: European Investment Bank, 8 str.
70. *EIB - Governance (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/about/structure/governance/index.htm
71. *EIB Group (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/about/group/index.htm

72. *The EIB Group in the year 2000. Project financed and statistics.* (2001). Luxembourg: European Investment Bank, 42 str.
73. *The EIB Group Activity Report 2001*. (2002). Luxembourg: European Investment Bank, 48 str.
74. *The EIB Group in the year 2001. Project financed and statistics.* (2002). Luxembourg: European Investment Bank, 45 str.
75. *The EIB Group in the year 2002. Project financed and statistics.* (2003). Luxembourg: European Investment Bank, 47 str.
76. *EIB Group. Projects financed in 2003 and statistics.* (2004). Luxembourg: European Investment Bank, 50 str.
77. *EIB – Guarantees (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/products/guarantees/index.htm
78. *EIB lends EUR 40 million for GSM network in Slovenia (1999, 23. september).* Najdeno 1. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/press/1999/1999-081-eur-40-mio-to-mobitel-for-a-gsm-network-in-slovenia.htm
79. *EIB - Loans (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/products/loans/index.htm
80. *EIB - Organisation structure (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/about/structure/organisation/index.htm?lang=-en
81. *EIB - Products and Services (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/products/index.htm
82. *EIB provides global loan of EUR 100 million to support SMES in Hungary, Romania and Slovenia (2003, 30. oktober).* Najdeno 1. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/press/2003/2003-112-eur-100-mio-to-support-smes-in-hungary,-romania-and-slovenia.htm
83. *EIB - Strategy (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/about/strategy/index.htm
84. *EIB – Technical Assistance (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/products/technical_assistance/index.htm
85. *EIB - Topics (2009).* Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/topics/index.htm
86. *EIB – Venture capital (2009)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/products/venture-capital.htm
87. *EUR 12 million for Slovenian deal to cut Danube pollution (2004, 18. maj).* Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2004/74may18.htm
88. *European Bank approves ECU 43.6 million to improve Slovenia's rail network (1993, 29. julij).* Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/1993/73jul29.htm

89. *European Bank lends DM 142.6 million for refurbishment of Drava River Hydroelectric Facility in Slovenia (1993, 26. april)*. Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/1993/43apr26.htm
90. *EUROSTAT, GDP per capita in PPS (2009)*. Najdeno 9. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb010
91. *EUROSTAT, Total population (2009)*. Najdeno 9. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1
92. Evans, J. (2004, 1. januar). What next for the EBRD?. *Euromoney Magazine*. Najdeno 4. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.euromoney.com/Article/1001996/What-next-for-the EBRD.html?single=true
93. *Financing with the EBRD*. (1998). London: European Bank for Reconstruction and Development, 24 str.
94. *Fitch Ratings EIB Rating Report 2008*. (2008). Paris: Fitch Ratings, 3 str.
95. *Fitch Ratings EBRD Rating Report 2008*. (2008). Paris: Fitch Ratings, 4 str.
96. Gooch, A.C., & Klein, L. B. (1986). *Loan Agreement Documentation*. London: Euromoney Publications, 93 str.
97. *Helping Slovenian SMEs gain more access to finance (2005, 22. december)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2005/190dec22.htm
98. Hren, B. (2009, 3. marec). EIB napoveduje Sloveniji letos več posojil. *Dnevnik*, str. 20.
99. Jenko M. (2009, 19. september). Pravo tveganje je ponovitev japonskega izgubljenega desetletja-Intervju s Paulom Krugmanom. *Sobotna priloga Dela,* str. 4-6.
100. Jereb T. (2004). Investicije Evropske investicijske banke v Sloveniji in primerjava z ostalimi članicami Evropske unije. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 64 str.
101. Kešeljević A. (2009, 19. september). Družbena (ne)odgovornost ekonomistov. *Sobotna priloga Dela,* str. 11-12.
102. Kumar, A. (2001). *Mednarodna ekonomika*. (2. natis). Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 258 str.
103. Mašanović, B. (2009, 30. maj). EIB bo povečala posojila. *Delo*, str. 16.
104. Mikesell, R. (1966). *Public International Lending for Development*. New York: Random House, 244 str.
105. *Ministrstvo za finance RS, Sodelovanje Slovenije in Evropske investicijske banke (2009)*. Najdeno 17. maja 2009 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/slov/medn_fin/eib.htm)
106. *Ministrstvo za finance RS, Delovanje in Evropske banke za obnovo in razvoj (2009)*. Najdeno 18. julija 2009 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/slov/medn_fin/ebrd.htm

107. *Ministrstvo za finance RS, Sklad za zahodni Balkan (2009).* Najdeno 18. julija 2009 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/slov/medn_fin/ebrd.htm
108. *Moody's EBRD Rating Report 2008.* (2008). London: Moody's, 13 str.
109. *Moody's EIB Rating Report 2009.* (2009). Frankfurt: Moody's, 13 str.
110. Mrak, M. (2002). *Mednarodne finance.* (1. natis). Ljubljana: GV Založba, 682 str.
111. *NLB Leasing GL (2008, 29. april).* Najdeno 2. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/pipeline/2008/20080171.htm
112. *Organisation structure at the EIB (2009).* Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/about/structure/index.htm?lang=-en
113. *Overview of EIB (2009).* Najdeno 23. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/investor_relations/overview/index.htm
114. *RDF Framework Loan (2008, 2. april).* Najdeno 2. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/pipeline/2007/20070428.htm
115. Roberts, R. (1998, 1999). *Inside International Finance.* London: Orion Business, 247 str.
116. Ropret, M. (2009, 11. junij). Dvesto milijonov evrov za dolgoročna posojila. *Delo*, str. 10.
117. *Slovenia: EIB lends EUR 175 million for motorway development (1999, 7. junij).* Najdeno 1. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/press/1999/1999-048-eur-175-mio-for-motorway-construction-development-in-slovenia.htm
118. *Slovenia: EIB loan for telecommunications infrastructure development (2007, 28. junij).* Najdeno 2. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/press/2007/2007-058-slovenia-eib-loan-for-telecommunications-infrastructure-development.htm
119. *Slovenia: EUR 43 million for rational use of energy (2006, 16. februar).* Najdeno 2. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/press/2006/2006-015-slovenia-eur-43-million-for-rational-use-of-energy.htm
120. *Slovenia: EIB provides EUR 50 million for SMEs and municipal investments (2006, 28. november).* Najdeno 2. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/press/2006/2006-132-slovenia-eib-provides-eur-50-million-for-sme-and-municipal-investments-.htm
121. *Slovenia: EIB provides EUR 250 million for motorway construction (2005, 27. september).* Najdeno 2. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/press/2005/2005-085-slovenia-eib-provides-eur-250-million-for-motorway-construction.htm
122. *Slovenia: EIB Provides Global Loan of EUR 75 Million for small investments (2004, 19. januar).* Najdeno 2. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/press/2004/2004-005-eur-75-mio-global-loan-to-nova - ljubljanska-banka-d.d.-nlb-in-slovenia-.htm

123. *Slovenia: EUR 25 million for municipal investments (2005, 24. julij)*. Najdeno 1. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/press/2005/2005-055-slovenia-eur-25-million-for-municipal-investments-.htm
124. *Slovenia: EUR 300 million for the extension of the motorway network (2006, 18. december)*. Najdeno 2. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/press/2006/2006-152-slovenia-eur-300-million-motorway-network.htm
125. Slovenia, European Union, Finance contracts signed (2009). Najdeno 2. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/loans/ regions/ european union/si.htm
126. *Slovenia: two EIB Global Loans for small- and medium-scale projects (2003, 22. maj)*. Najdeno 1. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.eib.org/projects/press/2003/2003-049-eur-40-mio-global-loans-for-small-and-medium-scale-projects-in-slovenia.htm
127. *Slovenia investing in clean-up of Danube (2004, 8. september)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2004/124September8.htm
128. *Standard & Poor's EBRD Rating Report 2008*. (2008). Frankfurt: Standard & Poor's, 17 str.
129. *Standard & Poor's EIB Rating Report 2009*. (2009). New York: Standard & Poor's, 19 str.
130. *Statut Evropske investicijske banke in druge določbe v zvezi z Evropsko investicijsko banko*. (2007). Luksemburg: European Investment Bank, 44 str.
131. *Strengthening leasing finance in Slovenia (2005, 20. oktober)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2005/132oct20.htm
132. *Supporting Slovenia's leasing market (2004, 15. september)*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ebrd.com/new/pressrel/2004/132Sep15.htm
133. Viršek, D. (2009, 13. avgust). Denar EIB na voljo septembra. *Delo*, str. 11.
134. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb. *Uradni list RS* št. 40/2004.
135. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb. *Uradni list RS* št. 117/2006, 90/2007, 56/2008, 76/2008, 92/2008, 5/2009.
136. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb. *Uradni list RS* št. 139/2004.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

PRILOGA 1: SLOVAR TUJIH IZRAZOV IN KRATIC..... 1

PRILOGA 1: SLOVAR TUJIH IZRAZOV IN SEZNAM KRATIC

AAA ali Aaa	Najvišja bonitetna ocena, ki jo pridobijo le najbolj plačilno sposobne in zaupanja vredne institucije
ACP	Države, ki sodelujejo z EIB, iz območja Afrike, Karibov in Pacifika (African, Caribbean and Pacific Group of States)
AfDB	Skupina Afriška razvojna banka (African Development Bank)
AsDB	Azijska razvojna banka (Asean Development Bank)
BAS	Program poslovnega svetovanja (Business Advisory Services)
BDP	Bruto domači proizvod
BOT	izgradi-uporabljaj-predaj (Build-Operate-Transfer)
CABEI	Centralnoameriška banka za gospodarsko integracijo (Central American Bank for Economic Integration)
CEDB	Razvojna banka Sveta Evrope (Council of European Development Bank)
CIS	Skupnost neodvisnih držav (Commonwealth of Independent States)
ECOFIN	Ekonomsko finančni svet (The Economic and Financial Affairs Council)
EADB	Vzhodnoafriška razvojna banka (East African Development Bank)
EBRD	Evropska banka za obnovo in razvoj (European Bank for Reconstruction and Development)
ECB	Evropska centralna banka (European Central Bank)
EDF	Evropski razvojni sklad (European Development Fund)
EIB	Evropska investicijska banka (European Investment Bank)
EIF	Evropski investicijski sklad (European Investment Fund)
EU	Evropska unija (European Union)
EUR	Evropska denarna enota evro (euro)
Eurosistem	Evrosistem sestavljajo ECB in nacionalne centralne banke tistih držav članic, ki so sprejele evro (Eurosystem)
FEMIP	Sredstva za evro-sredozemsko investiranje in sodelovanje (Facility for Euro-Mediterranean Investment and Partnership)
FIDOPEC	Sklad OPEC za mednarodni razvoj (The OPEC Fund for International Development)
GBP	Britanski funt (Great British Pound)
GEF	Svetovni okoljski sklad (Global Environment Facility)
IADB	Medameriška razvojna banka (Inter-American Development Bank)
IBRD	Mednarodna banka za obnovo in razvoj (International Bank for Reconstruction and Development)
IDA	Mednarodno razvojno združenje (International Development Association)
IDB	Islamska razvojna banka (Islamic Development Bank)
ICSID	Mednarodni center za razreševanje investicijskih sporov (International Centre for Settlement of Investment Disputes)
IFC	Mednarodna finančna korporacija (International Financial Coorporation)
IMF	Mednarodni denarni sklad (International Monetary Fund)
LGTT	Kreditno garancijski inštrument (Loan Guarantee Instrument for Trans-European Transport Network Projects)

MIGA	Mednarodna agencija za zavarovanje investicij (Multilateral Investment Guarantee Agency)
MSMEs	Mikro, majhna in srednje velika podjetja (Micro, Small and Medium-sized Enterprises)
NZD	Novozelandski dolar (New Zealand Dollar)
OECD	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OEEC	Organizacija za evropsko gospodarsko sodelovanje (Organisation for European Economic Co-operation)
Phare	Program Phare je eden izmed treh predpristopnih instrumentov, ki jih financira Evropska unija z namenom pomagati državam pristopnicam srednje in vzhodne Evrope pri njihovih pripravah na vstop v Evropsko unijo
PPP	Javno-zasebno partnerstvo (public-private partnership)
PPS	Standard kupne moči (purchasing power standard)
SMEs	Majhna in srednje velika podjetja (Small and Medium-sized Enterprises)
TAM	Preobrazba poslovodenja (Turnaround Management)
TEN	Trans-evropska mreža (Trans european network)
WB	Svetovna banka (World bank)
ZAR	Južnoafriški rand (South African Rand)
ZDA	Združene države Amerike (USA)